

Een opvoedingsgemeenschap van ouders en school

*preventie van ontwikkelingsproblemen bij jongeren
in het vmbo in Nederland*

Praktijk, toekomstbeeld of illusie?

Deel 1

Een onderzoek in opdracht van
Stichting Het Steunfonds Pro Juventute,
uitgevoerd door mw.drs. H. Impens,
onderzoeker NIVOZ

© NIVOZ en Stichting Het Steunfonds Pro Juventute
Driebergen, 2008

De inhoud van dit verslag mag niet zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Nivoz worden verveelvoudigd, gewijzigd en/of openbaar gemaakt, met uitzondering van de beperkingen die bij de wet zijn gesteld.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Inleiding	2
Onderzoeksvraag	3
Methode van onderzoek	4
<i>Populatie en steekproef</i>	4
Instrumenten	6
<i>Procedure</i>	6
<i>Data-analyse</i>	6
Resultaten	7
<i>Een korte schets van de scholen</i>	7
<i>Overeenkomsten tussen de scholen</i>	13
<i>Opvallende verschillen tussen de scholen</i>	16
<i>Factoren die van belang zijn voor ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie</i>	17
Conclusie	21
Referenties	25
Bijlagen	26
1. Burgemeester Harmsmaschool te Gorredijk	
2. De Goudse Waarden te Gouda	
3. De Nieuwe Veste te Hardenberg	
4. Dollard College te Bellingwedde	
5. Dollard College te Woldendorp	
6. Het AOC Terra Vmbo-groen te Emmen	
7. Open Schoolgemeenschap Bijlmer te Amsterdam Zuidoost	
8. Piter Jelles te Leeuwarden	
9. Rsg de Borgen, locatie Woldborg te Grootegast	
10. SG Marianum te Lichtenvoorde	
11. Stichting de Meeuw te Rotterdam	
12. De Nieuwe Veste, klassenouder	

Samenvatting

Stichting Het Steunfonds Pro Juventute heeft geconstateerd dat het samen opvoeden door ouders en school onvoldoende aandacht krijgt. Pro Juventute vraagt zich af of ontwikkelingsproblemen bij jongeren in het vmbo voorkomen of verminderd zouden kunnen worden, wanneer ouders en school één opvoedingsgemeenschap zouden vormen (de Ruyter, 2007). In dit onderzoek wordt eerst de definitie van ‘een opvoedingsgemeenschap van ouders en school’ besproken. Om van een opvoedingsgemeenschap van ouders en school te kunnen spreken moet er aan een aantal kenmerken voldaan worden. Er moet een sterk gemeenschappelijk opvoedingsdoel zijn en de wijze van opvoeden in het gezin en op school moet familiegelekenis tonen. Het functioneren van de opvoedingsgemeenschap moet beschreven kunnen worden met de begrippen cohesie, coördinatie en co-regulatie (de Ruyter, 2007).

Dit explorerende onderzoek is erop gericht om te achterhalen of er in Nederland voorbeelden te vinden zijn van opvoedingsgemeenschappen van ouders en school, in het vmbo-onderwijs. Om antwoord te krijgen op deze onderzoeksvraag is er onderzoek gedaan naar de onderwijspraktijk op tien scholen, die erom bekend staan ernst te maken met de ouder-school relatie. Daarnaast is er ook een interview afgenomen bij een klassenouder van één van de vmbo-scholen en bij een medewerkster van Stichting de Meeuw te Rotterdam. Uit de resultaten van de kwalitatieve analyse van de interviews blijkt dat er in deze steekproef geen voorbeeld is gevonden van één opvoedingsgemeenschap van ouders en school. Aan een aantal criteria voor de opvoedingsgemeenschap van ouders en school wordt door deze scholen wel voldaan. Met het gemeenschappelijk opvoedingsdoel worden over het algemeen geen problemen ervaren en ook de verdeling van de verantwoordelijkheid voor de opvoeding is duidelijk. Bijna alle scholen zijn tevreden over de betrokkenheid van de ouders en ook de ouders zijn over het algemeen zeer tevreden over de betrokkenheid van de school. Er is echter minder aandacht voor de wijze van opvoeden en voor de gemeenschappelijke opvoedingsbasis. Hiervoor is vaak alleen aandacht in probleemsituaties of aan het begin van de schoolcarrière van de leerling, wanneer er nog geen school gekozen is. Voor wat betreft de co-regulatie hebben scholen vaak een duidelijk standpunt met betrekking tot het contact opnemen met de ouders, terwijl dit bij ouders vaak minder duidelijk is.

Alle scholen vinden dat het overbrengen van normen en waarden een taak van de school is, maar zowel de scholen als de ouders stellen dat de verantwoordelijkheid voor de opvoeding in eerste instantie bij de ouders thuis ligt. De ouders voeden het kind op, de school voelt zich slechts verantwoordelijk voor de ondersteuning hierbij. Het ethos van de school is een voorwaarde voor ouderparticipatie en voor de mogelijkheid tot het vormen van een opvoedingsgemeenschap van ouders en school. Zowel ouders als school moeten open staan voor de gedeelde verantwoordelijkheid voor de opvoeding op basis van gelijkwaardigheid. Zo ver is het echter nog niet, er zijn scholen die op weg zijn, maar een voorbeeld van één opvoedingsgemeenschap van ouders en school is nog niet gevonden.

Inleiding

Dit onderzoek is uitgevoerd door het NIVOZ, Nederlands Instituut voor Onderwijs en Opvoedingszaken, in opdracht van Stichting Het Steunfonds Pro Juventute. Deze Stichting wil graag aandacht geven aan het samen opvoeden door ouders en school van jeugdigen die gebruik maken van het vmbo. Er worden al langer veel en veel verschillende problemen geconstateerd in het vmbo. Hiervoor is zeker aandacht in de zin van zorg en opvoedingsondersteuning. Stichting Het Steunfonds Pro Juventute heeft echter geconstateerd dat de mogelijk beste weg, om problemen te voorkomen of aan te pakken, namelijk het samen opvoeden door ouders en school, weinig of geen aandacht krijgt (de Ruyter, 2007). In dit onderzoek wordt eerst de definitie van ‘een opvoedingsgemeenschap van ouders en school’ besproken, waarna het onderzoek erop gericht zal zijn om te achterhalen of er in Nederland voorbeelden te vinden zijn van opvoedingsgemeenschappen van ouders en school, in het vmbo-onderwijs. Als er in dit verslag over school X gesproken wordt, is naast het interview met de school ook de schoolgids van de betreffende school behulpzaam geweest.

Onderzoeksvraag

Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat veel jongeren met een verzwaarde ontwikkelingstaak het vmbo bezoeken, dat de aard van die verzwaarde ontwikkelingstaak blijkt te verschillen en dat het samen zijn van jongeren met een diversiteit van verzwaarde ontwikkelingsstaken de kans op een stagnerende ontwikkeling sterk doet toenemen. Op basis hiervan wordt verondersteld dat het belang van een groot deel van de jongeren in het vmbo het beste gediend wordt wanneer ouders en school één opvoedingsgemeenschap vormen. Deze zou de kans op een risicovolle ontwikkeling verkleinen of voorkomen. In dit geval zouden ouders en school één opvoedingsgemeenschap met twee subsystemen moeten vormen. Er zou een sterk gemeenschappelijk opvoedingsdoel moeten zijn en de wijze van opvoeden zou familiegelekenis moeten tonen. Het functioneren van zo'n opvoedingsgemeenschap kan beschreven worden met de begrippen cohesie, coördinatie en co-regulatie (de Ruyter, 2007). De gemeenschap functioneert adequaat wanneer er voldoende betrokkenheid tussen ouders en school bestaat (cohesie), wanneer de taken adequaat verdeeld zijn (coördinatie) en wanneer de zeggenschap adequaat geregeld is (co-regulatie).

Ouders worden in het algemeen bij het onderwijs betrokken aan de hand van rapportbesprekingen, ouderavonden en voorlichtingsdagen. Daarnaast kunnen ouders helpen tijdens activiteiten of feestdagen, maar werken school en ouders ook daadwerkelijk samen op het gebied van de opvoeding? Er is nog weinig bekend over het mogelijke bestaan van opvoedingsgemeenschappen van ouders en school in het vmbo-onderwijs in Nederland (de Ruyter, 2007).

Met behulp van dit explorerende onderzoek wordt gezocht of er in het vmbo-onderwijs voorbeelden te vinden zijn van opvoedingsgemeenschappen van ouders en school zoals die hiervoor beschreven zijn, of voorbeelden die in deze richting tenderen.

Methode van onderzoek

Populatie en steekproef

Uit gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat in het schooljaar 2006-2007 meer dan de helft (56%) van de scholieren een vmbo-opleiding volgde. Dit is gemeten in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs, omdat bijna alle leerlingen dan hun definitieve keuze voor een schoolsoort gemaakt hebben (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2007). Binnen het vmbo kozen de meeste leerlingen voor de theoretische leerweg, op enige afstand gevolgd door de kaderberoepsgerichte leerweg en de basisberoepsgerichte leerweg. Een betrekkelijk klein aantal volgde de gemengde leerweg.

Met behulp van het netwerk van het NIVOZ is in de populatie vmbo-scholen gezocht naar goede voorbeelden van interactie tussen ouders en school. Uiteindelijk zijn er tien scholen naar voren gekomen, waarvan gedacht werd dat ze in aanmerking zouden komen als voorbeeld van ‘good practice’ op dit gebied. Naar deze tien scholen is een brief gestuurd met informatie over het onderzoek en met de vraag of de school mee zou willen werken aan het onderzoek. Vervolgens is er contact opgenomen met de scholen, telefonisch of per mail. Alle tien de scholen wilden graag hun bijdrage leveren aan het onderzoek en uiteindelijk hebben alle tien de scholen ook daadwerkelijk meegewerkt aan een interview. Op tien scholen is er gesproken met medewerkers in verschillende functies, maar altijd specifiek verantwoordelijk voor de relatie tussen ouders en school. In alle gevallen werden de interviews uitgewerkt en door de geïnterviewden geautoriseerd. Voor een overzicht van deze tien scholen en een aantal kenmerken per school, zie tabel 1 op de volgende pagina.

Uit het literatuuronderzoek kwam naar voren dat Stichting de Meeuw veel interessante activiteiten heeft op het gebied van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie op school, daarom is ervoor gekozen om ook deze Stichting bij het onderzoek te betrekken. Stichting de Meeuw is een Rotterdamse begeleidingsorganisatie die werkt aan kansen voor kinderen van 0 – 18 jaar. Stichting de Meeuw biedt begeleiding, advies, training en nascholing aan welzijnswerkers en leerkrachten. De stichting verzorgt activiteiten met betrekking tot de voorschool, sociale competentie, brede school, onderwijskansenzones, opvoedingsondersteuning en ouderbetrokkenheid.

Om ook een indruk te krijgen van de manier waarop ouders hun betrokkenheid en samenwerking met de school ervaren is ervoor gekozen om ook ouders van leerlingen van één van de vmbo-scholen te interviewen. Gezien de korte tijd die voor het onderzoek beschikbaar was, bleek het niet mogelijk te zijn om van elke school een aantal ouders te interviewen. Daarom is ervoor gekozen om twee klassenouders van de vmbo-school de Nieuwe Veste te Hardenberg te interviewen. Uiteindelijk heeft één van de klassenouders helaas niet aan het interview deel kunnen nemen, met als resultaat dat er bij één klassenouder, een moeder, een interview is afgenomen. Deze moeder heeft in de functie van klassenouder veel ervaring opgedaan op het gebied van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie en kon in die hoedanigheid dan ook veel vertellen over de visie en de ervaringen van ouders op dit gebied.

Tabel 1. De tien scholen die aan het onderzoek hebben meegewerkt. Per school zijn verschillende kenmerken aangegeven, te weten: plaats, aantal leerlingen en overige kenmerken van de school.

School	Plaats	Aantal leerlingen	Overige kenmerken
De Nieuwe Veste	Hardenberg	240	Klassenouders, thuiswerkbaar onderwijs
RSG de Borgen	Grootegast	260	Dalton principes
Piter Jelles	Leeuwarden	1050	Montessori
Dollard College	Woldendorp	360	Dalton
SG Marianum	Lichtenvoorde	1986 op twee locaties	Slash 21
Dollard College	Bellingwedde	180	
OSG Bijlmer	Amsterdam	1680 in totaal waarvan 260 in de bovenbouw van het vmbo	'Ik wil met je praten'
De Goudse Waarden	Gouda	1200 (op 3 loc)	Natuurlijk Leren
AOC Terra College	Emmen	450	'Samen kansen benutten'
Burgemeester Harsmaschool	Gorredijk	720	

Instrumenten

Procedure

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn er interviews afgenomen bij medewerkers op de betrokken vmbo-scholen, bij een klassenouder van een vmbo-school en bij Stichting de Meeuw.

Voor de interviews met de schoolleiders is gekozen voor semi-gestructureerde diepte-interviews. Op deze manier konden de geïnterviewden vrijuit hun ervaringen vertellen en was het tegelijkertijd mogelijk om belangrijke onderwerpen structureel te bespreken. In de interviews met de schoolleiders kwamen verschillende onderwerpen stevast aan de orde, te weten:

- Kenmerken van de school;
- De visie van de school op opvoeden;
- De opvattingen van de school ten opzichte van een opvoedingsgemeenschap van ouders en school;
- Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie in de praktijk;
- Trots van de school;
- Ideaalbeeld van de school.

Voor het interview met mevrouw van de Wouw, medewerkster van Stichting de Meeuw, is gekozen voor een open interview. Hiermee was het mogelijk om een compleet beeld te krijgen van de doelen van de Stichting en van de manier waarop geprobeerd wordt deze doelen bewerkstelligd te krijgen. Ook bij het interview met mevrouw Oldenhuis, klassenouder op de vmbo-school de Nieuwe Veste in Hardenberg, is er gekozen voor een interview met een open karakter. Op deze manier was het mogelijk om een goede indruk te krijgen van de manier waarop deze klassenouder de ouderbetrokkenheid, ouderparticipatie op deze school, evenals de samenwerking met deze school, ervaart.

Data-analyse

Er wordt geprobeerd een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag met behulp van explorerend onderzoek. De resultaten van de verschillende interviews zullen op kwalitatieve wijze geanalyseerd worden. De resultaten hiervan worden beschreven in de volgende paragraaf. Er zal begonnen worden met een korte schets van de scholen die aan het onderzoek meegewerkt hebben, de werkzaamheden van Stichting de Meeuw en de ervaringen van de klassenouders van de Nieuwe Veste. Vervolgens zal er een overzicht gegeven worden van de meest opvallende overeenkomsten tussen de scholen, waarna de meest opvallende verschillen tussen de scholen besproken zullen worden. Hieruit concluderen wij tot belangrijke condities voor de ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. Hierbij zal tevens gebruik gemaakt worden van de interviews met mevrouw van de Wouw, medewerkster van Stichting de Meeuw, en mevrouw Oldenhuis, klassenouders van de Nieuwe Veste.

In de conclusie wordt de koppeling gelegd tussen de onderzoeksvraag en de resultaten en wordt er bekeken of de onderzoeksvraag beantwoord kan worden.

Resultaten

In deze paragraaf wordt een korte schets gegeven van de scholen die aan het onderzoek meegewerkt hebben. De uitgebreidere versies van de interviews zijn te vinden in de bijlagen. Naast de uitwerking van de interviews met de scholen, worden hier ook de interviews met mevrouw Oldenhuis, klassenouder op de Nieuwe Veste in Hardenberg, en het interview met mevrouw van de Wouw, medewerkster van Stichting de Meeuw, samengevat. Ook hiervan zijn de uitgebreidere versies te vinden in de bijlagen. Vervolgens zullen de meest opvallende overeenkomsten en verschillen tussen de scholen besproken worden. Daarna zal er aandacht zijn voor de factoren die van belang zijn voor de ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie.

Een korte schets van de scholen

Burgemeester Harmsmaschool te Gorredijk, de heer Zwerver, adjunct-directeur en de heer van der Heide, coördinator van mentorenteam klas 2 en zorgcoördinator van de hele school

Deze school heeft een brede onderbouw, van leerwegondersteunend onderwijs tot en met vwo, maar in de praktijk heeft de school vooral veel vmbo-leerlingen. Havo/vwo leerlingen stromen na het derde jaar uit naar andere scholen. Op de Burgemeester Harmsmaschool kunnen de leerlingen hun vmbo-diploma halen, alle leerwegen zijn mogelijk. In de onderbouw zijn de klassen heterogeen, in één klas kunnen geïndiceerde leerlingen met leerwegondersteuning tot en met havo/vwo leerlingen zitten. Uitgangspunt van de school is: blijven differentiëren binnen klas en groepsverband, dus niet selecteren naar niveau. De school telt in totaal 720 leerlingen. In de derde klas wordt er bij alle beroepsgerichte vakken met leerpleinen gewerkt. De leerlingen krijgen instructie in het (vak)lokaal en kunnen het leerplein gebruiken voor onder andere computerwerk en het uitwerken van opdrachten. Elke klas heeft een eigen mentor. De mentoren investeren veel in de begeleiding van de leerlingen. De leerlingen krijgen per week twee uur projectlessen en drie uur mentorlessen, inclusief mentor-projectlessen. In elk leerjaar zitten leerjaarspecifieke projecten, maar er zijn ook een aantal projecten die min of meer concentrisch zijn, zoals het preventieproject middelengebruik. Het oudercontact kent een vaste cyclus per jaar: een algemene ouderavond waarin de mentor met de ouders praat, een contactavond na elk rapport en een algemene thema-avond per leerjaar waarin meer maatschappelijke onderwerpen aan de orde komen. Tweejaarlijks is er een zelfevaluatie kwaliteitszorg, hiervoor worden alle leerlingen, leerkrachten en een zo groot mogelijke steekproef van de ouders geïnterviewd. Ook is er tweejaarlijks een veiligheidsmonitor, waarmee de veiligheid op school onderzocht wordt. De trots van de school is onder andere het goede leerlingbegeleidingsstelsel en de heterogene setting.

De Goudse Waarden te Gouda: de heer Hoogendoorn, directeur

Dit is een brede scholengemeenschap met ongeveer 2500 leerlingen. Het vmbo heeft ongeveer 1200 leerlingen van praktijkonderwijs tot de theoretische leerweg, dit alles is ondergebracht in drie locaties. Vooral het vmbo is op deze school sterk in beweging. Een jaar of vijf geleden is de school met 'Natuurlijk Leren' begonnen. Er zijn vooral veranderingen op het didactisch terrein ingevoerd, er wordt anders naar kinderen gekeken, vanuit het Natuurlijk Leren. Daarnaast wordt er ook bekeken hoe de organisatie ingericht moet worden. De leerlingen hoeven voor de lessen niet meer door het gebouw heen, ze werken op hun eigen afdeling, op één plek in het gebouw.

Er is een vaste groep docenten die een vaste groep leerlingen begeleidt. Het is echter meer dan een technisch verhaal op zich, het is een omslag in denken. Het werkplezier is voor veel leerkrachten omhoog gegaan, waardoor het ziekteverzuim afgenomen is. De school kent geen ‘ouderwetse ouderavonden’ meer, de leerlingen nodigen nu hun ouders uit voor zogenaamde inloopmiddagen en –avonden. De leerling staat daarin centraal en vertelt over zijn of haar vorderingen. De opkomst van de ouders is hierdoor enorm verhoogd, ze komen eigenlijk altijd. Hierdoor leggen de ouders ook makkelijker contact, krijgt de school meer feedback en wordt er makkelijker over problemen gepraat. De leerlingen zijn openhartiger en meer gemotiveerd, waardoor er minder problemen zijn. Bij elke afdeling zijn er groepen ouders die in een resonansgroep zitten, daarin wordt bijvoorbeeld gepraat over wat er verbeterd zou kunnen worden op school. De school wil zich door het Natuurlijk Leren onderscheiden op de markt en wil graag dat ouders en leerlingen bewust voor deze school kiezen. Sociaal constructivisme is het uitgangspunt van de school. Binnen de kader- en basisberoepsgerichte leerwegen wordt dat vormgegeven via het Natuurlijk Leren, maar dat kan uiteraard ook op een andere manier. De school werkt veel met stages, omdat één van de basisuitgangspunten binnen het Natuurlijk Leren is om de leerlingen zoveel mogelijk écht te laten doen. De leerlingen werken dus zoveel mogelijk met echte opdrachten.

De Nieuwe Veste te Hardenberg: de heer Snel, locatiedirecteur en de heer Breukelman, leerling-coördinator en schooldecaan

De Nieuwe Veste is een kleine school voor voortgezet onderwijs, met ongeveer 240 leerlingen. De onderbouw is breed, van basisberoepsgericht met leerwegondersteuning tot en met atheneum. In de derde klas is er alleen nog havo en theoretische leerweg en in het vierde jaar alleen nog theoretische leerweg. Leerlingen die een andere richting willen doen, moeten dus naar een andere vestiging of een andere school. De Nieuwe Veste is de enige openbare school voor voortgezet onderwijs in Hardenberg. Leerlingen komen uit de regio, tot zo’n 20 km uit de omtrek. Leerlingen kiezen vaak voor deze school omdat het een kleine school is en omdat er in de eerste twee leerjaren thuiswerkbaar onderwijs gegeven wordt. Doordat de school vrij klein is, is de drempel voor ouders om de school binnen te stappen laag en wordt er makkelijk contact gelegd. In de eerste en de tweede klas werkt de school met klassenouders. In die leerjaren heeft elke klas twee klassenouders, zij vormen een doorgeefluik van de ouders naar de locatieleiding en leerkrachten toe. De klassenouders verrichten twee keer per jaar een belronde naar alle ouders uit de klas, om te informeren of de ouders tevreden zijn over de school en alles wat daarmee te maken heeft. Elke klas heeft een eigen mentor. In het eerste jaar gaat de mentor bij al zijn/haar leerlingen op huisbezoek. In de derde en vierde klas van het vmbo is er een ouderplatform. Dit platform komt twee keer per jaar samen en de ouders praten dan mee over allerlei praktische zaken, zoals het examen. Voor het klassenouderschap en het ouderplatform zijn makkelijker ouders te vinden dan voor de ouderraad of de medezeggenschapsraad, waarschijnlijk doordat de laatste twee vormen meer tijd en inzet van de ouders vragen. Ouders van deze vestiging blijken erg positief over de informatieverstrekking van de school en het contact met de school. Eén van de verklaringen hiervoor is waarschijnlijk te vinden in de kleinschaligheid van deze vestiging.

Dollard College te Bellingwedde: mevrouw Staalstra, directeur

Het Dollard College is een kleine school met ongeveer 180 leerlingen. De onderbouw is breed, van leerwegondersteunend onderwijs tot en met vwo. Na het tweede jaar blijft de theoretische leerweg over. Deze school werkt met een aaneensluitend lesrooster, de leerlingen hebben nooit tussenuren. Elke dag hebben de leerlingen min-

stens één keuze-uur, waarbij ze zelf mogen kiezen aan welk vak ze werken. Er zijn vier rapportmomenten per jaar, ouders worden dan uitgenodigd om op gesprek te komen bij de mentor en er wordt ook verwacht dat ouders komen. Er is een ouderraad, die vier keer per jaar bijeen komt en vooral als klankbordgroep gebruikt wordt. Daarnaast verleent de ouderraad ook allerlei hand- en spandiensten. De school kent veel problemen met de ouderbetrokkenheid, veel ouders trekken zich terug en er zijn maar weinig ouders die actief willen zijn binnen de school. Het vinden van leden voor de ouderraad is ook lastig. Elke klas heeft een eigen mentor. De sfeer op school is heel rustig, alle leerlingen kennen elkaar. De drempel om naar school te stappen is vrij laag, toch zou de school meer ouderparticipatie willen. Wanneer er problemen zijn, probeert de school er snel bij te zijn en wordt het probleem met de leerling opgelost, maar ook de ouders worden erbij betrokken. De school ziet het als haar taak om normen en waarden over te brengen. Eens in de vier jaar vindt er een zelfevaluatie plaats onder de ouders, in het kader van periodiek kwaliteitsonderzoek. Ook daarbij is de respons vrij laag. Er zijn tevreden en minder tevreden ouders. Wat wel vaak genoemd wordt is dat de school een prettige sfeer heeft met een open structuur. De school heeft van de inspectie een tien gekregen voor de veiligheid in de school en het schoolklimaat.

Dollard College te Woldendorp: mevrouw Jager, directeur

Het Dollard College heeft een aantal vestigingen. De vestiging in Woldendorp heeft ongeveer 360 leerlingen. De brugperiode is breed, van leerwegondersteunend onderwijs tot en met vwo. Daarna moeten leerlingen die havo of vwo willen gaan doen naar een andere locatie. Leerlingen die theoretische leerweg willen doen kunnen op deze locatie terecht. De locatie heeft twee vmbo-richtingen: handel & administratie en zorg & welzijn, beide zowel op basisniveau als op kaderniveau. De locatie in Woldendorp is het enige Dollard College met onderwijs volgens de Dalton principes, er wordt bijvoorbeeld met studiewijzers en –planners gewerkt. Er wordt gewerkt met een gesloten lesrooster, wat betekent dat er in de eerste, tweede en derde klas geen tussenuren zijn. De school kent ook geen lesuitval. Elke klas heeft twee mentoren. In het eerste jaar leggen de mentoren een huisbezoek af. Mevrouw Jager vertelt hier het volgende over: ‘*Door het afleggen van huisbezoeken krijgen de mentoren een beeld van hoe een kind zich in het gezin gedraagt, daarnaast werken de huisbezoeken drempelverlagend.*’ Na een huisbezoek nemen de ouders makkelijker contact op met de mentor. In klas één tot en met drie zijn de rapportbesprekingen verplicht. In een gesprek tussen mentor, ouders en leerling wordt dan de voortgang van de leerling besproken. De kleinschaligheid van de school wordt zeer gewaardeerd. De lijnen zijn heel kort, alle namen en nummers van de mentoren staan bijvoorbeeld in de schoolgids. De school legt ook snel contact met de ouders. De goede sfeer op school is iets waar de school trots op is. De school ziet het overdragen van normen en waarden zeker als taak van de school, maar het opvoeden moet in eerste instantie wel thuis gebeuren. Er is dus wel een gedeelde verantwoordelijkheid, maar de basis ligt thuis.

Het AOC Terra Vmbo-groen te Emmen: de heer Timmer, coördinator onderwijs

Op deze vestiging van het AOC Terra College zitten 450 leerlingen, alle leerlingen kunnen hun hele vmbo-opleiding op deze locatie doen. Ouders vinden dat heel prettig. Het is een streekschool met leerlingen uit een straal van 40 km. De school heeft hoge verwachtingen van haar leerlingen. Elke klas heeft een eigen mentor en een vast mentoruur per week. In de leerwegondersteunende klassen legt de mentor in de onderbouw standaard huisbezoeken af. Tijdens ouderavonden worden er oudergesprekken gehouden aan de hand van discussiekaarten.

Op die manier worden er allerlei schoolregels besproken en wordt er uitgelegd waarom die regels er zijn. Hierbij is de opkomst vaak goed, zo'n 80%. De stijl van de mentor is heel bepalend voor de respons op de ouderavond. De school stelt dat je wel een prachtig beleid op papier kunt zetten, maar dat je het uiteindelijk moet doen met de mensen die je hebt. Deze school heeft betrokken ouders en een betrokken team, dat vindt de school ook het belangrijkste. De school is heel laagdrempelig en wil dat ook graag uitdragen. De school ziet het als een voordeel dat het kleinschalig is. De school staat erom bekend dat de leerlingenzorg veel aandacht krijgt, de zorgstructuur is goed opgezet. Het blijkt wel vaak zo te zijn dat de ouders die de school graag zou willen spreken, juist het lastigst te bereiken zijn. De school heeft een klankbordgroep, waarin ouders feedback geven op hoe zij het onderwijs ervaren, daar zijn goed ouders voor te vinden. Er is ook een tevredenheidsmonitor, maar daar komt meestal niet zoveel respons op. De school werkt al een aantal jaar met het project 'Samen Kansen Benutten'. Het uitgangspunt van dit project is om ouders van gl/tl-leerlingen, uit een sociaal zwakker milieu, extra bij de ontwikkeling van hun kinderen te betrekken.

Open School Gemeenschap Bijlmer te Amsterdam Zuidoost: mevrouw Wegman, zorgcoördinator

Dit is een grote school, met ongeveer 1680 leerlingen. De onderbouw is heterogeen van vmbo-basis tot vwo. In de bovenbouw van het vmbo zitten ongeveer 260 leerlingen. De school gaat uit van de capaciteiten van de leerlingen, elke leerling heeft eigen doelen gebaseerd op eigen talenten. In de eerste twee jaar krijgen de leerlingen geen cijferrapport, maar een geschreven beoordeling gericht op hun capaciteiten. Communicatie staat centraal, de school wil graag een driehoek: ouders-school-leerling. De ouders hebben minimaal twee keer per jaar een gesprek met de mentor en de leerling, naar aanleiding van de beoordelingen. De opkomst hierbij is altijd erg hoog. De school heeft een actief ouderplatform. Er worden cursussen en ouderavonden georganiseerd, waardoor ouders gestimuleerd worden om mee te denken. Die avonden zijn altijd een groot succes. Opvoeding wordt dan als thema genomen, niet als probleem. Ouders die bewust voor de school kiezen doen dat vaak omdat de school veel doet op het gebied van begeleiding van de leerlingen en op het gebied van veiligheid (in gevoel). Leerlingen en ouders van de school komen uit alle lagen en etniciteiten van de bevolking. Mevrouw Wegman: 'Respect is een soort toverwoord'. De school hoeft zich niet helemaal aan te passen, maar moet zich van de verschillende culturen bewust zijn en ruimte maken om mensen met respect tegemoet te treden. De school evalueert veel, dat is een standaard onderdeel van de manier van werken op deze school. De school is een instituut dat wel kan ondersteunen bij het opvoeden, maar stelt dat de feitelijke opvoeding bij de ouders ligt. Het basisprincipe is dat er samengewerkt moet worden om tot een goed eind te komen.

Piter Jelles te Leeuwarden: mevrouw Borgman, docent-ontwikkelaar van de deelschool van het team vmbo, klas 3 en 4 en de heer Hofman, deelschoolleider van dezelfde deelschool

Deze locatie van het Piter Jelles, te Leeuwarden, is een montessorischool met uitstroom vmbo theoretische leerweg, havo en vwo. De locatie telt ongeveer 1050 leerlingen. Eén van de doelstellingen van de school is de kinderen zelfstandigheid en zelfverantwoordelijkheid bij te brengen en de ouders bij dit proces betrekken. De school bevindt zich in een fase van onderwijskundige ontwikkelingen. In de onderbouw worden leergebieden ontwikkeld, er worden nu bijvoorbeeld geen vakken zoals puur 'aardrijkskunde' of puur 'geschiedenis' gegeven, maar er wordt gewerkt met zogenaamde leergebieden zoals 'mens en maatschappij' en 'natuur en techniek'. De school is vorig jaar begonnen met het vmbo-studieplein. Op het moment dat leerlingen op het studieplein zijn, kunnen

ze zelf bepalen aan welk vak ze gaan werken. Daarnaast bestaat een twee-uurs vak voor de helft uit instructie en voor de helft uit studieplein. Als er lessen uitvallen gaan de leerlingen aan het werk op het studieplein. Elke klas heeft twee mentoren, wat het mogelijk maakt dat de mentoren elkaar aanvullen. Tijdens het mentoruur maken de leerlingen een weekplanning. In de eerste klas heeft elke ouder in oktober een persoonlijk gesprek met de mentor. In de jaren daarna kunnen de ouders een gesprek met de mentor of een andere leerkracht aanvragen. Vorig jaar is er een klankbordgroep opgericht in de derde klas van het vmbo. Per leerjaar nemen er vijf à zes ouders zitting in de klankbordgroep. Zij denken onder andere mee in de onderwijsontwikkeling en meer algemene zaken die voor alle ouders van belang zijn. Alle ouders hebben de gegevens van alle leerkrachten en omgekeerd. Hierdoor kunnen ouders en leerkrachten makkelijk contact met elkaar opnemen, wat een positief effect heeft op het verzuimpercentage. De heer Hofman en mevrouw Borgman vinden dat de school duidelijk een opvoedende taak heeft. Er zijn vaak gesprekken over hoe de leerlingen zich moeten gedragen naar leerkrachten, mentoren of andere leerlingen toe. Uit inspectierapporten is gebleken dat de leerlingen deze school als een heel veilige school ervaren.

Rsg de Borgen, locatie Woldborg te Grootegast: de heer van Dijken, directeur

Op de Woldborg, één van de vestigingen van rsg de Borgen, zitten ongeveer 260 leerlingen. De meeste leerlingen komen uit Grootegast, maar er komen ook leerlingen uit het omliggende gebied met een straal van ongeveer 15 km. Vaak is het de kleinschaligheid van de school waar ouders en leerlingen voor kiezen. Deze locatie verzorgt vmbo-onderwijs met een brede onderbouw, van vmbo tot vwo. Na de tweede klas kunnen echter alleen de leerlingen van de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte en theoretische leerweg op de Woldborg verder. Op de Woldborg wordt enigszins volgens de Dalton principes gewerkt. De pijlers van het onderwijs zijn zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en samenwerking. De leerlingen gaan een aantal keer per week een dagdeel naar het vmbo-gebouw in Leek. Daar wordt volgens een werkplekkenstructuur gewerkt: binnen de school wordt een bedrijf nagebootst, waarin de leerlingen aan het werk gaan. Op de Woldborg wordt met weektaken gewerkt. De leerlingen maken zelf een weekplanning en schrijven zich in voor keuzewerktijduren. De leerlingen uit de eerste en tweede klas hebben vier dagen per week het derde uur een keuzewerktijduur, ze mogen dan zelf weten naar welk lokaal ze gaan. Als de leerlingen ergens moeite mee hebben, kunnen ze tijdens die uren extra hulp halen op dat gebied. Er wordt gewerkt met rapporten, maar de leerlingen krijgen in november en maart ook een tussenstand. Aan de hand van die tussenstanden is er een avond op school waarop de ouders met de mentor kunnen spreken. Begin februari is er een contactavond waar ouders ook vakdocenten kunnen spreken. Elke klas heeft een eigen mentor. De mentor legt voor kerst huisbezoeken af, met als doel nadere kennismaking met de ouders en de rest van het gezin. De lijntjes binnen de Woldborg zijn heel kort, iedereen staat in contact met elkaar. Er heerst tevredenheid over de ouderbetrokkenheid. De school probeert heel bewust laagdrempelig te zijn. Dat past bij de school en de dorpse setting waarin de school staat.

SG Marianum te Lichtenvoorde: de heer Jakobs, locatie directeur

Scholengemeenschap Marianum heeft twee locaties. Beide locaties hebben een brede, heterogene onderbouw van leerwegondersteunend onderwijs tot vwo. De bovenbouw van de locatie in Lichtenvoorde bestaat louter uit vmbo-leerlingen. Deze locatie heeft lange tijd met het project 'Slash21' gewerkt, dit was een compleet nieuw onderwijskundig concept. Dit project bood eigentijds onderwijs aan. De rol van de leerling en de verantwoording

van de leerling werd groter. Ouders zijn en worden meer bij de school betrokken. Het project Slash21 is afgerond, de scholengemeenschap is nu bezig om te kijken welke concepten uit het project men zeker in de school wil behouden. Een voorbeeld van een concept dat overgehouden is aan het project zijn de 'open leercentra'. Er zijn nog wel lokalen, maar met een totaal andere functie dan de 'ouderwetse klaslokalen' van vroeger. De hele school, van onderbouw tot bovenbouw, heeft klankbordgroepen van ouders en leerlingen. Er wordt volgens een aantal protocollen gewerkt, zoals bijvoorbeeld het Protocol Veilige School. Elke klas heeft een eigen mentor. Tijdens de mentoruren is er heel intensief contact tussen leerling en mentor. De school werkt niet met cijferrapporten, maar met 'tussenstanden'. Vier keer per jaar wordt de tussenstand besproken. De leerling zit dan rond de tafel met zijn ouders en de mentor en legt uit hoe het op school gaat. De relatie tussen school, ouders en leerling moet er één zijn op basis van gelijkwaardigheid. De school gaat snel met ouders en leerling in gesprek, wil graag open staan voor de ouders en de drempels laag houden. De school is altijd open, ouders kunnen altijd langskomen. De school vindt vooral de houding naar de ouders toe belangrijk. Wanneer er in de thuissituatie iets fundamenteel mis gaat, voelt de school zich verantwoordelijk om tot actie over te gaan.

Stichting de Meeuw te Rotterdam: mevrouw van de Wouw, consulent met betrekking tot het Programma Ouders
Stichting de Meeuw is een Rotterdamse begeleidingsorganisatie die werkt aan kansen voor kinderen van 0 tot 18 jaar. De Meeuw biedt begeleiding, advies, training en nascholing aan welzijnswerkers en leerkrachten. De stichting verzorgt activiteiten met betrekking tot de voorschool, sociale competentie, brede school, onderwijskansenzones, opvoedingsondersteuning en ouderbetrokkenheid. In 1993 zijn de eerste assistenten ouderbetrokkenheid op basisscholen gaan werken. Dat was toen nog met geld van een Europees fonds, maar dat is geleidelijk aan overgegaan in de In- en Doorstroomfuncties, ook wel ID-functies genoemd. Uiteindelijk zijn deze ID-functies in Rotterdam omgezet in vaste banen voor ouderconsulenten.

Op het gebied van het basisonderwijs is de Meeuw al lange tijd zeer actief. Er gebeurt veel op het gebied van sociale vaardigheden, sociale competenties en leerling-bemiddeling. Op het voortgezet onderwijs gebeurde nog niet veel met ouders en aangezien een groot aantal leerlingen vroegtijdig de school verlaat, heeft De Meeuw besloten dat er ook voor ouders in het voortgezet onderwijs iets moest gebeuren. Op een gegeven moment is de Meeuw een Pilot-project gestart waarin vier scholen voor voortgezet onderwijs een schooloudercontactpersoon voor 20 uur per week konden aanstellen. Om met zo'n project te kunnen starten is het heel belangrijk dat de basis van de school heel stevig is. De school moet er echt aan willen werken en er tijd in willen steken, anders werkt het niet. Het team moet er unaniem mee aan de slag willen, dat is een voorwaarde voor succes. Op basis van alle ervaringen met dit project is de map 'Schooloudercontactpersoon in het Voortgezet Onderwijs' opgesteld. Dit is een complete map waarin het hele proces beschreven wordt, van het creëren van een draagvlak tot het opstellen van een werkplan. Iemand die aangesteld wordt als schooloudercontactpersoon kan met deze map direct aan de slag. Hoogstwaarschijnlijk zullen er binnenkort 25 schooloudercontactpersonen aangesteld worden voor 32 uur per week. Elke schooloudercontactpersoon zal dan waarschijnlijk op drie scholen gaat werken, wat betekent dat elke school ongeveer 10 uur begeleiding krijgt. Vorig jaar heeft De Meeuw aan een nieuwe opdracht gewerkt, om de ouderbetrokkenheid in het voortgezet onderwijs beter op gang te krijgen. Er is op vijf scholen een pilot gestart van het project 'Beter omgaan met pubers'. In dit project worden veel onderwerpen met de ouders behandeld, zoals bijvoorbeeld complimenten geven, grenzen stellen en overleggen. Naast deze projecten kunnen de medewerkers van De Meeuw ook ingezet worden voor bijvoorbeeld ondersteuning bij de ontwik-

keling van het ouderbeleid of voor het geven van workshops of voorlichting. De Meeuw heeft onder andere workshops verzorgd op het gebied van omgaan met pubers, internet, msn, digitaal pesten en seksualiteit. Daarnaast werkt De Meeuw in het basisonderwijs al een aantal jaar met de 'Quickscan Oudervriendelijke School'. Dit is een uitgebreide vragenlijst, die afgenomen wordt bij de directie, de leerkrachten en een aantal ouders. Uiteindelijk wordt een rapport gegeven met verbeter- en aandachtspunten. Dat kunnen soms ook hele concrete, simpele punten zijn, die gemakkelijk te verbeteren zijn, maar die wel veel invloed hebben op de oudervriendelijkheid. De Meeuw heeft sinds kort ook zo'n Quickscan voor het voortgezet onderwijs beschikbaar.

De Nieuwe Veste te Hardenberg: mevrouw Oldenhuis, klassenouder

Mevrouw Oldenhuis is moeder van twee kinderen, die beiden onderwijs volgen op de Nieuwe Veste. Haar dochter is 12 jaar oud en zit in de eerste klas, haar zoon is 14 jaar oud en zit in de tweede klas. Beide kinderen hebben zelf voor deze school gekozen. Mevrouw Oldenhuis vindt dat haar kinderen een goede keuze gemaakt hebben. Zij vindt het vooral fijn dat het een kleine school is en dat er in de eerste twee jaar gewerkt wordt met thuiswerk-vrij onderwijs. Ook de korte lijntjes worden erg gewaardeerd, zo geeft ze als voorbeeld dat de conciërge iedereen kent, wat het voor veel ouders makkelijker maakt om contact op te nemen met school. Daarnaast is de sfeer op school heel goed, het team is ook echt een team.

Mevrouw Oldenhuis is, samen met een andere moeder, klassenouder van de klas van haar zoon. Klassenouders zijn contactpersonen tussen de ouders en de school. In december/januari verrichten de klassenouders de eerste belronde en in mei de tweede. Tijdens deze belronde nemen de klassenouders contact op met de andere ouders uit de klas en wordt er besproken hoe het met de leerling gaat. Ook wordt er gevraagd of de ouders zelf nog ergens tegenaan gelopen zijn en of ze tevreden zijn over de informatievoorziening door de school. Na afloop van de belronde is er een vergadering met de directeur, waarbij de uitkomsten van de gesprekken besproken worden. Met de feedback van de ouders wordt altijd wat gedaan. Mevrouw Oldenhuis zit sinds kort ook in de ouderraad. Deze raad is heel betrokken bij de school en helpt bijvoorbeeld bij feestdagen en activiteitenochtenden. Op de Nieuwe Veste zijn, vrouwen over het algemeen makkelijker te vinden voor de ouderraad dan mannen. Op deze school heeft elke klas een eigen mentor. Deze mentor gaat aan het begin van het eerste jaar op huisbezoek bij de leerlingen thuis. Op die manier krijgt de mentor een beeld van waar het kind vandaan komt en hoe de thuissituatie is. Vooral voor ouders die het moeilijk vinden om op de mentor af te stappen kan zo'n bezoek heel fijn zijn. Mevrouw Oldenhuis stelt dat de verantwoordelijkheid voor de opvoeding in eerste instantie thuis ligt. Ouders moeten hun kind opvoeden. Maar wanneer het kind op school is, ligt de verantwoordelijkheid bij school. Op school gelden regels, daarover worden ouders en leerlingen ingelicht voordat zij voor een school kiezen. Wanneer ouders en leerlingen voor een school kiezen, moeten zij zich ook aan de regels van die school houden. In het geval dat een leerling in een probleemsituatie terecht komt, moet de school wel met de ouders overleggen, in zo'n situatie is samenwerking onvermijdelijk en zeer zeker ook gewenst.

Overeenkomsten tussen de scholen

Uit de interviews komt naar voren dat de scholen op meerdere punten overeenkomsten vertonen. Zo hebben alle tien de scholen een brede onderbouw. Omdat niet iedereen hetzelfde leert, zijn er verschillende eerste klassen met duidelijke, heldere niveauonderscheidingen, bijvoorbeeld van vmbo met leerwegondersteuning tot en met vwo. Iedere leerling krijgt vanaf de start het onderwijs dat bij hem past en waarmee het beste resultaat behaald

kan worden (Schoolgids de Nieuwe Veste, 2007). In het eerste jaar kan heel makkelijk naar een andere klas, met een ander niveau, overgestapt worden. Als dat niet nodig is, blijven leerlingen de eerste twee jaar zoveel mogelijk met elkaar in de klas. Veel ouders zien een brede onderbouw, en de gevolgen die dat heeft voor de schoolloopbaan van hun kind, als een positief aspect van het onderwijs. Voor leerlingen die onderwijs volgen op een school met een smalle onderbouw, zou wisseling van niveau kunnen betekenen dat er direct naar een andere school overgestapt moet worden. Zowel ouders als leerlingen willen graag zo veel mogelijk stabiliteit tijdens de schooljaren en een brede onderbouw draagt daaraan bij.

Op alle tien de scholen heeft elke klas een eigen mentor. Op de Goudse Waarden, waar gewerkt wordt volgens het Natuurlijk Leren, spreekt men echter niet van een mentor, maar van een leermeester (Schoolgids de Goudse Waarden, 2007). De mentor heeft verschillende taken zoals: extra leerhulp, studiebegeleiding, het oplossen van problemen en keuzebegeleiding (Schoolgids Dollard College locatie Woldendorp, 2007). Vaak is de mentor ook de contactpersoon tussen school en ouders. Ouders vinden dat fijn, de mentor is tenslotte op de hoogte van de situatie van de leerling en ouders en mentor kennen elkaar vaak goed, wat ervoor zorgt dat ouders makkelijker contact opnemen. Doordat de mentor de vaste contactpersoon is kan er tevens een vertrouwensband opgebouwd worden, zowel tussen de leerling en de mentor als tussen de ouders en de mentor.

Op drie van de tien scholen gaat de mentor in het eerste jaar op huisbezoek. Voor de mentor is een huisbezoek heel informatief. Het geeft hem een beeld van de thuissituatie en de rol van het kind in het gezin. Daarnaast werkt een huisbezoek ook drempelverlagend. De heer Breukelman van de Nieuwe Veste vertelt hierover: *'Bij ons gaat de mentor één keer per jaar op visite bij de leerling en de ouders, om te kijken hoe het kind woont, uit welk nest hij komt. Gewoon eens proeven, soms begrijp je een kind dan opeens heel goed als je er geweest bent.'* Doordat de mentor bij het gezin thuis is geweest leren ouders en mentor elkaar beter kennen en kan er een vertrouwensband ontstaan. Hierdoor vinden ouders het vaak makkelijker om nadien contact met de mentor op te nemen. De heer van dijken van de Nieuwe Veste: *'De mentor is er voor de leerling, ouders mogen ook weten dat er een band moet groeien tussen mentor en leerling en het is belangrijk om een beeld te hebben van de wereld om het kind, daar horen de ouders ook bij. Ouders vinden huisbezoeken spannend maar prettig'*. Mevrouw Oldenhuis: *'Vooral voor ouders die het moeilijk vinden om op de mentor af te stappen kan zo'n bezoek heel fijn zijn.'* Op meer dan de helft van de scholen is er een ouderklankbordgroep of ouderplatform, meestal zit er een aantal ouders per leerjaar in zo'n groep. In een klankbordgroep of platform kunnen ouders hun mening geven over verschillende zaken, zoals bijvoorbeeld onderwijs- en begeleidingsprocessen, beleidsvoornemens en het functioneren van het team (Schoolgids SG Marianum, 2007). De heer Hofman van Piter Jelles: *'Een klankbordgroep gaat over alles waar we op het vmbo mee bezig zijn. Meedenken in onderwijsontwikkeling en over algemene zaken die voor iedereen belangrijk zijn, kan goed in de klankbordgroep.'* De heer Timmer, AOC Terra College: *'Voor klankbordgroepen zijn wel goed ouders te vinden, maar dat is ook een beetje de toon die je zelf kiest als school. Je moet de informatie uit de klankbordgroep ook regelmatig naar de ouders terug laten komen. Dat concrete opbrengsten uit de klankbordgroepen ook even genoemd worden, zodat het blijft leven.'* Op de Nieuwe Veste wordt er gewerkt met een ouderplatform, de heer Snel: *'Via het ouderplatform proberen wij ouders erbij te betrekken en vanuit die ouders komen dan ook vaak ideeën om toch die betrokkenheid van de ouders te vergroten. Het zijn vaak maar heel kleine dingen, waardoor dan toch bewerkstelligd wordt dat de ouders zich gehoord voelen.'*

Over de verantwoordelijkheid voor de opvoeding blijken de visies van de tien scholen redelijk overeen te komen. Op alle scholen wordt er gesteld dat de ouders in principe verantwoordelijk zijn voor de opvoeding. De basis van de opvoeding ligt thuis, daar willen de scholen niet aan tornen. Ouders bepalen hoe een kind opgevoed wordt en welke normen en waarden er aan het kind meegegeven worden. Mevrouw Jager van het Dollard College, locatie Woldendorp: *Opvoeden moet thuis gebeuren, de illusie is er niet dat als dat thuis niet goed gebeurt dat het op school goedge maakt kan worden. Daarin wordt natuurlijk wel geprobeerd bij te sturen en wordt bijvoorbeeld uitgelegd: 'zo doen wij dat op school niet, wij gaan hier anders met elkaar om'. Dus wel gedeelde verantwoordelijkheid, maar de basis ligt thuis.'* Mevrouw Wegman van de Open Schoolgemeenschap Bijlmer zegt hierover: *'School is een instituut dat wel kan ondersteunen bij het opvoeden, maar school is geen opvoedende instantie op zich. Het is niet zo dat kinderen op school afgeleverd kunnen worden en dat ze dan op school opgevoed worden. De school heeft ouders heel hard nodig. Het basisprincipe is dat er samengewerkt moet worden om het tot een goed einde te brengen, maar de feitelijke opvoeding ligt bij de ouders en de school ondersteunt de ouders daarin.'* In principe gaan de scholen ervan uit, dat zij tijdens de schooluren de zorg voor het kind overnemen van de ouders en pogen zij een verlengstuk van de ouderlijke opvoeding te zijn. Een goede communicatie tussen school en thuis is daarbij onontbeerlijk (Schoolgids Burgemeester Harmsmaschool, 2007). Mevrouw Borgman, Piter Jelles: *'Wij zijn op school duidelijk met opvoeden bezig, dat gebeurt ongemerkt de hele dag. Er zijn heel vaak gesprekken over hoe de leerlingen zich moeten gedragen naar leerkrachten of mentoren toe.'* Op school zorgt de mentor voor de begeleiding van de leerling en probeert daarmee het vertrouwen te winnen van de ouders voor de school. Thuis wordt van de ouders verwacht dat zij belangstelling tonen voor de schoolactiviteiten van hun kind en, indien nodig, contact zoeken met de mentor. Mevrouw Oldenhuis geeft aan dat ouders en leerlingen zelf voor een school kiezen. Wanneer er eenmaal voor een school gekozen is, zal de leerling zich ook naar de regels van de school moeten gedragen. Het komt uiteraard wel eens voor dat school en ouders het over bepaalde regels niet eens zijn, in dat geval zullen beide partijen met elkaar in gesprek moeten gaan om aan elkaar duidelijk te maken waarom bepaalde regels wel of niet gehandhaafd zouden moeten worden. Mevrouw Staalstra van het Dollard College, locatie Bellingwedde zegt hierover: *'Overbrengen van waarden en normen is ook een taak van de school, dat kan niet anders. Soms botst het wel eens met ouders. Soms vinden ouders dat we teveel letten op de kleine regeltjes en anderen vinden dat het juist wel strenger zou mogen, dus botst af en toe allebei de kanten op. In zulke gevallen ga je rond de tafel zitten om met elkaar in gesprek te gaan.'*

In de praktijk blijkt dat de echte samenwerking tussen ouders en school echter vaak pas tot stand komt in probleemsituaties, zoals wanneer een leerling gedragsproblemen vertoont of wanneer de studieresultaten drastisch achteruit gaan. In zulke situaties komen school en ouders nader tot elkaar en wordt er overlegd wat er gedaan kan worden om de situatie te verbeteren. De heer Zwerver van de Burgemeester Harmsmaschool: *'Ouders zijn de eerste opvoeders, dat staat vast, maar de school vindt ook dat zij een belangrijke bijdrage levert aan de opvoeding. Zodra er problemen ontstaan, zal de school zeker ook de ouders van haar bevindingen op de hoogte stellen. Als het echt uit de hand dreigt te lopen worden er ook sancties genomen, maar wel in samenspraak met de ouders. Het is ook niet zo dat de school de opvoeding wil overnemen of iets dergelijks. De school wil toch de verantwoordelijkheid bij de ouders laten.'*

Op sommige momenten werken school en ouders dus wel degelijk samen aan de opvoeding, maar over het algemeen is het standpunt toch nog 'de ouders zijn verantwoordelijk voor de opvoeding en het is de taak van de school om ervoor te zorgen dat de leerling zich op school gedraagt zoals er verwacht wordt'. Daarnaast komen

school en ouders vaak in probleemsituaties nader tot elkaar en begeleidt de school de ouders dan bij de problemen. Mevrouw Oldenhuis, klassenouder van de Nieuwe Veste: *'De opvoeding ligt bij de ouders, punt. Ouders moeten hun kind opvoeden. Op het moment dat het kind 's ochtends de school binnenkomt ligt de verantwoordelijkheid tijdelijk bij de school. Als het kind zich niet gedraagt behoort de school dat te bestraffen, maar wil de ouder daar wel graag een telefoontje over krijgen. In eerste instantie ligt de verantwoordelijkheid dus thuis, maar op school ligt de verantwoordelijkheid dus in eerste instantie bij de leerkrachten en mentor. Wanneer er problemen zijn moeten school en ouders wel samenwerken, maar in eerste instantie ligt de opvoeding bij de ouders.'*

Opvallende verschillen tussen de scholen

Op de meeste scholen zijn de klassen homogeen, wat betekent dat leerlingen ingedeeld zijn op niveau, bijvoorbeeld een vmbo-klas, een havo-klas en een vwo-klas. Op de Open Schoolgemeenschap Bijlmer, de Burgemeester Harmsmaschool en Schoolgemeenschap Marianum zijn de klassen in de onderbouw echter heterogeen. Dit betekent dat kinderen van verschillende niveaus, bijvoorbeeld vmbo, havo en vwo bij elkaar in de klas zitten. Vanuit het perspectief van het onderwijsstelsel heeft de onderbouw als eerste fase van het voortgezet onderwijs een oriënterend karakter. Het gaat in de eerste plaats om het leren van kennis en vaardigheden die de samenleving voor alle leerlingen van belang vindt voor een goed maatschappelijk functioneren (Schoolgids Burgemeester Harmsmaschool, 2007).

Daarnaast gaan deze drie scholen ervan uit dat de onderbouw een periode van oriëntatie en keuze is: een periode waarin leerlingen moet bepalen naar welk schooltype of leerweg hun voorkeur uit gaat zonder daarbij belemmeringen te ondervinden van vroegtijdige selectie of determinatie. Uit onderzoek blijkt dat er in homogene klassen nauwelijks sprake is van opstroom, in deze klassen komt het vaker voor dat leerlingen overstappen naar een niveau lager, dan dat ze overstappen naar een niveau hoger (Schoolgids Burgemeester Harmsmaschool, 2007). Scholen met een heterogene onderbouw kennen dit probleem niet. De Burgemeester Harmsmaschool heeft bijvoorbeeld jaarlijks een opstroom tussen de 10 en 20%. De heer van der Heide vertelt hierover: *'Een heterogene setting is belangrijk. Dat er in klas 1 en 2 heterogeen gewerkt wordt, dat vindt men ook wel aantrekkelijk. De leerlingen kunnen nog alle kanten op. Zo krijgen wij basisberoepsgerichte leerlingen binnen die met een theoretisch leerweg-diploma weggaan. Dat is heel aantrekkelijk voor leerlingen en ouders.'* Zoals al eerder vermeld werd, werken alle scholen met mentoren. Op een aantal scholen wordt er echter zelfs met duo-mentoren gewerkt. Dit maakt het mogelijk om de taken te verdelen, waardoor de mentoren meer tijd kunnen besteden aan de leerlingen. Een ander voordeel van duo-mentoren is dat de leerlingen bij problemen zelf kunnen kiezen naar welke mentor ze toe stappen, wat vaak drempelverlagend werkt. Mevrouw Borgman, van Piter Jelles: *'Duo-mentoren: de mentoren wisselen informatie uit en vullen elkaar goed aan. Soms ligt een bepaalde leerling niet zo goed bij een bepaalde mentor, terwijl de andere mentor juist hele goed met die leerling om kan gaan. De mentoren kunnen zelf een rolverdeling maken.'*

Een opvallend aspect van het onderwijs waar in dit onderzoek maar op één school mee gewerkt wordt, zijn de klassenouders. Op de Nieuwe Veste heeft elke klas twee klassenouders. Deze ouders vormen een doorgeefluik van de ouders naar de locatieleiding en leerkrachten toe. Twee keer per jaar verrichten de klassenouders een belronde naar alle ouders uit de klas, om te informeren of de ouders tevreden zijn over de school en alles wat daarmee te maken heeft. De heer Snel: *'Heel vaak zijn het kleine dingen die daaruit voortkomen, maar die toch*

duidelijk effect resulteren. Deze manier van werken zorgt voor een extra lijntje tussen ouders en school. Niet alle ouders nemen makkelijk contact op met de school en vooral voor die ouders zijn de klassenouders ideaal. Een klassenouder staat toch wat dichterbij de andere ouders en voor veel ouders is de drempel lager om iets aan een klassenouder te vertellen dan om iets aan een leerkracht of de directeur te vertellen. Dankzij de klassenouder wordt de drempel om over schoolse zaken te praten voor de veel ouders lager en is de school beter op de hoogte van de ervaringen en meningen van de ouders. Mevrouw Oldenhuis, klassenouder op de Nieuwe Veste: *'Het blijkt ook gewoon dat ouders anders met ouders praten dan met leerkrachten of met de directeur. Dat geldt niet voor iedereen maar er zijn wel ouders die makkelijker met een andere ouder praten dan met iemand van school.'* De Nieuwe Veste is tevens de enige school waar gewerkt wordt met thuiswerkvrij onderwijs. De heer Snel licht het principe van thuiswerkvrij onderwijs toe: *'In de eerste twee leerjaren hebben de leerlingen volle schooldagen, waarin zij van 's morgens 8.00 uur tot 's middags 15.00 uur op school zijn en met hun schoolwerk bezig zijn. Dankzij die volle schooldagen hoeven de leerlingen geen werk mee naar huis te nemen, al het schoolwerk wordt op school gedaan, tijdens de gewone lessen. Na ongeveer een kwartier klassikale instructie gaan de leerlingen zelfstandig aan het werk'*. Leerlingen vinden het fijn dat ze na schooltijd niet meer voor school hoeven te werken en hun vrije tijd aan hobby's en dergelijke kunnen besteden. En ook ouders zijn heel blij met het thuiswerkvrije onderwijs in de eerste jaren. In veel gezinnen zorgt het huiswerk van leerlingen voor stress en ruzie, door het thuiswerkvrije onderwijs valt die last in ieder geval weg uit het gezin. Op de scholen wordt met verschillende pedagogische en didactische concepten en uitgangspunten gewerkt, zoals: Dalton-gericht onderwijs op rsg de Borgen en het Dollard College locatie Woldendorp, Montessorionderwijs op Piter Jelles, onderwijs met kenmerken van het project Slash21 op Scholengemeenschap Marianum, en onderwijs volgens het Natuurlijk Leren op de Goudse Waarden. Meer informatie over deze verschillende vormen van onderwijs is te vinden in de bijlagen.

Factoren die van belang zijn voor ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie

Uit de interviews blijkt dat er verschillende factoren vaker besproken worden wanneer het over ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie gaat. Hieronder zullen deze factoren één voor één besproken worden.

Visie en houding van de school ten opzichte van de ouders

Ontzettend belangrijk voor de relatie tussen ouders en school is de visie en houding van de school ten opzichte van de ouders. Voor een goede relatie en goed contact tussen school en ouders is het belangrijk dat beide partijen met respect behandeld worden en dat er een basis van gelijkwaardigheid bestaat, van waaruit ouders en school kunnen samenwerken. Wanneer een school betrokkenheid en participatie verlangt van de ouders, is het noodzaak dat de school ook open staat voor de mening en inbreng van ouders. Het moet tweerichtingsverkeer zijn, de school mag verwachten dat ouders een bijdrage leveren aan de schooltijd van hun kinderen, maar om een bijdrage te kunnen leveren moeten ouders daartoe wel de mogelijkheid krijgen van school. Ouders kunnen slechts betrokken raken bij de schooltijd van hun kind en daarin participeren als de school er moeite voor wil doen om de ouders erbij te betrekken. Het is bijvoorbeeld niet voldoende om alleen om de mening of de inbreng van ouders te vragen, als daar vervolgens niets mee gedaan wordt. Uiteraard is hierbij de visie en de houding van de ouders net zo belangrijk. Al is een school nog zo ambitieus op het gebied van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie, zonder daadwerkelijke inzet van de ouders komt een school niet ver. Voor een goede samenwerking

tussen ouders en school, zullen zowel de ouders als de school hiervoor open moeten staan en zullen zij hier beide in moeten investeren. Zonder investering van beide kanten, geen ouderbetrokkenheid of ouderparticipatie. De heer Jakobs, Scholengemeenschap Marianum: *‘De school is altijd open, ouders kunnen altijd langskomen om eens te komen kijken. Vooral de houding naar ouders toe is belangrijk. Je moet elkaar kennen. Als je ouders en leerlingen met respect behandelt, kan je dat respect ook gebruiken wanneer je op je strepen moet staan als de leerling een grens overgaat. School, leerling en ouders moeten open staan voor elkaar. Als het in de gewone situatie goed gaat, als er een basis van vertrouwen is, dan gaat het ook makkelijker in probleemsituaties.’*

Schoolgrootte en kleinschaligheid

De kleinere scholen die voor dit onderzoek geïnterviewd zijn, geven allemaal aan dat zij de kleinschaligheid van hun school als een pluspunt beschouwen. Leerkrachten, leerlingen en ouders kennen elkaar wat zorgt voor een ‘ons-kent-ons sfeer’. Mevrouw Oldenhuis, klassenouder op de Nieuwe Veste: *‘de conciërge kent alle leerlingen bij naam, dat is voor jou als ouder een heel fijn idee.’* Voor ouders is de drempel om contact op te nemen met school in zulke gevallen wellicht lager dan op hele grote scholen. Dit wil echter niet zeggen dat op grote scholen leerlingen en ouders niet gekend worden. Het is voor zulke grote scholen echter wel extra belangrijk om op de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de school te letten. Op grote scholen zal de rol van de mentor nog belangrijker zijn, omdat hij voor ouders het aanspreekpunt is en de contactpersoon tussen school en ouders. De drempel om contact op te nemen met school wordt voor ouders lager wanneer zij een vertrouwensband met de mentor hebben. Ook is het op grote scholen van extra belang dat de school, de leerkrachten en mentoren telefonisch of per mail goed bereikbaar zijn. De heer Timmer, AOC Terra College: *‘Telefonische bereikbaarheid, het is bijna te simpel om te noemen, maar je moet wel bereikbaar zijn. Ook buiten schooltijden moet je wel eens bereikbaar zijn, want veel ouders werken overdag.’* Mevrouw van de Wouw van Stichting de Meeuw geeft aan dat er op kleinere scholen vaak veel persoonlijk contact is tussen leerkrachten en ouders en dat men elkaar vaak beter kent dan op grotere scholen. Kleinere scholen zijn overzichtelijker, waardoor de regels vaak makkelijker te handhaven zijn. Dit betekent echter niet dat kleine scholen op deze punten per definitie beter zijn.

Schoolklimaat, sfeer en veiligheid

Grote school of kleine school, alle geïnterviewde scholen geven aan dat het schoolklimaat altijd en overal van groot belang is voor de relatie met de leerlingen en die met de ouders. Voor de leerlingen is het van belang dat zij zich veilig, vertrouwd en gekend voelen binnen de school. Slechts binnen een schoolklimaat waarin de leerling zich geborgen en veilig voelt, kan het zich maximaal ontwikkelen. Voor leerlingen is het belangrijk dat de afspraken en regels op school duidelijk zijn en ook nagekomen worden. Ook hier is het woord respect van belang. Een goede sfeer is slechts mogelijk wanneer leerkrachten, leerlingen en ouders respect voor elkaar hebben. Men moet met elkaar kunnen praten en naar elkaar kunnen luisteren. Mevrouw Wegman, Open Schoolgemeenschap Bijlmer: *‘Respect is een soort toverwoord. De school hoeft zich niet helemaal aan te passen, maar moet zich van de verschillende culturen bewust zijn en ruimte maken om mensen met respect tegemoet te treden.’* Een goed schoolklimaat en een goede sfeer is de basis voor ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie.

Klassenouders

Zoals uit het voorgaande duidelijk werd, werkt de inzet van klassenouders, zoals dat op de Nieuwe Veste gedaan wordt, erg bevorderlijk voor het contact tussen ouders en school. Veel ouders voelen zich bij een klassenouder meer op hun gemak dan bij een medewerker van school en zullen daardoor makkelijker bespreken waar ze mee zitten of waar ze tegenaan lopen. Als er iets dringends is kunnen ouders op de meeste scholen altijd bij de directie of bij de mentor terecht, maar er zijn bijvoorbeeld ook wel eens dingen die van minder belang zijn, maar die ouders wel graag willen bespreken. In zulke gevallen is een klassenouder de uitkomst. Ouders stappen voor zulke kleinere dingen die van minder belang lijken, niet zo snel naar school toe, maar tijdens een belronde door de klassenouder komen zulke zaken dan toch ter sprake. Door het contact tussen ouders en klassenouders krijgt de school dus een beter beeld van de tevredenheid van de ouders over alles wat met school te maken heeft.

Pedagogische en didactische uitgangspunten en bewuste schoolkeuze

De pedagogische en didactische uitgangspunten waar op een school mee gewerkt wordt zijn van invloed op de mate waarin ouders bij de school betrokken zijn. Sommige scholen willen hun leerlingen stimuleren op het gebied van zelfstandigheid en zelfverantwoordelijkheid. Op deze scholen wordt er zoveel mogelijk bij de leerlingen zelf neergelegd en komen de ouders in principe pas in beeld als er problemen ontstaan. Het spreekt voor zich dat ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie op scholen met deze insteek minder hoog op het lijstje staan, dan bij scholen die zelfstandigheid en zelfverantwoordelijkheid niet per definitie als uitgangspunt hebben. Daarnaast is het zo dat ouders die bewust voor bepaalde pedagogische of didactische uitgangspunten kiezen vaak meer betrokken zijn bij de school, dan ouders die om andere redenen, zoals logistieke bereikbaarheid, voor een bepaalde school gekozen hebben.

Sommige scholen onderscheiden zich door meer uitgesproken pedagogische of didactische gezichtspunten, voorbeelden hiervan zijn onderwijs volgens de principes van Dalton of Montessori, onderwijs dat ingericht is volgens het project 'Slash21' en onderwijs volgens de methode van het Natuurlijk Leren. Deze verschillende didactische uitgangspunten hebben niet alleen invloed op het onderwijs, maar ook op de manier waarop ouders bij het onderwijs betrokken worden. Een voorbeeld hiervan zijn de ouderavonden op de Goudse Waarden, waar met de methode Natuurlijk Leren gewerkt wordt. Op de Goudse Waarden wordt niet gewerkt met standaard rapportbesprekingen waarin de leerkracht aan de ouders vertelt hoe de leerling ervoor staat. Op deze school ontvangt de leerling zijn ouders op school en laat hij zien waar hij mee bezig is. Aan de hand van het portfolio kan de leerling zijn vorderingen laten zien, ter ondersteuning is er wel altijd een leerkracht aanwezig. Ouders blijken ouderavonden in deze vorm ontzettend te waarderen, wat ook duidelijk wordt door de hoge opkomst. De Heer Hoogendoorn: *'Door de methode van het Natuurlijk Leren zijn de leerlingen op één plek in school, dat is hun afdeling, daar werken ze. Er zijn dus geen cyclische lessen meer. De leerlingen lopen niet meer van de ene docent naar de andere. Er is een vaste groep leerkrachten die een vaste groep leerlingen begeleidt. Ze doen alles samen. Er wordt makkelijker over problemen gepraat. Ook van ouders uit is er veel meer vertrouwen dat de school het goed ziet. Je bent veel bezig om samen naar oplossingen te zoeken wanneer er problemen zijn. Leerlingen die thuis in een moeilijke situatie zitten, zijn daar nu op school ook veel openhartiger over. Doordat er veel meer verbinding en vertrouwen is. Er is altijd wel een docent in het team waar het mee klikt, daardoor worden problemen eerder gesignaleerd en worden ze minder groot, je zoekt beter met elkaar naar een oplossing. Er*

zijn sowieso al veel minder problemen, omdat de motivatie van de leerlingen veel hoger is. Vroeger had je het fenomeen 'uit de klas gestuurd worden' dat kent deze school niet meer. Het team lost het zelf op.'

Mentoraat en huisbezoeken

Zoals al eerder gemeld werd, wordt er op alle tien de scholen met mentoren gewerkt. Vaak is de mentor degene waar ouders het meest contact mee hebben, wat ervoor zorgt dat de mentor erg belangrijk is voor een goede ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. Een vertrouwensband en goede relatie tussen mentor en ouders zorgt er aan de ene kant voor dat ouders makkelijker contact opnemen met de mentor, waardoor deze beter op de hoogte is van de situatie rond een leerling. Aan de andere kant zorgt het ervoor dat de school de ouders beter kan bereiken.

Op een aantal scholen gaat de mentor in het eerste jaar op huisbezoek. Door dit huisbezoek krijgt de mentor een beter beeld van de thuissituatie. Daarnaast wordt door een huisbezoek de vertrouwensband tussen mentor en ouders vaak versterkt.

Conclusie

Dit onderzoek is erop gericht na te gaan of er in Nederland vmbo-scholen te vinden zijn, waarbij gesproken kan worden van één opvoedingsgemeenschap van ouders en school. De Ruyter (2007) spreekt van een opvoedingsgemeenschap wanneer:

- Ouders en school een sterk gemeenschappelijk opvoedingsdoel hebben;
- De wijze van opvoeden familiegelekenis toont;
- Het functioneren van de opvoedingsgemeenschap beschreven kan worden met de begrippen cohesie (voldoende betrokkenheid), coördinatie (taken adequaat verdeeld) en co-regulatie (zeggenschap adequaat geregeld).

Met betrekking tot het opvoedingsdoel ervaren de scholen geen problemen. Ouders en school willen het beste voor het kind, of dat nu gaat om lichamelijke, mentale of sociale ontwikkeling. De leerling kiest, vaak met begeleiding van zijn ouders, voor een bepaalde school. Bij die keuze houden leerling en ouders rekening met de uitgangspunten van de school en zullen zij, in de meeste gevallen, een school zoeken die bij hen past. Uit de interviews met de scholen blijkt dat de scholen nauwelijks problemen ervaren met een gemeenschappelijk opvoedingsdoel. Mevrouw Wegman van Open Schoolgemeenschap Bijlmer licht toe dat het uiteraard af en toe voorkomt dat ouders of leerlingen het niet eens zijn met regels of omgangsvormen op school, maar daar wordt dan over gepraat. In bijna alle gevallen komen school, ouders en leerlingen er samen uit. De heer Hoogendoorn, van de Goudse Waarden, geeft aan dat de enkele keer dat school, ouders en leerlingen er samen niet uitkomen, dit meestal betekent dat het gezin en de school andere uitgangspunten hebben en dat het in dat geval verstandig kan zijn om van school te wisselen.

Uit de interviews komt naar voren dat de verantwoordelijkheid voor de opvoeding op school en thuis gescheiden wordt. Zowel ouders als school stellen dat de verantwoordelijkheid voor de opvoeding bij de ouders thuis ligt. De ouders voeden het kind op en de school kan de ouders daarbij ondersteunen. Tijdens de schooluren neemt de school de zorg voor de leerling over van de ouders. In de praktijk blijkt echter dat deze twee werelden vaak gescheiden blijven zolang alles goed gaat. Ouders maken bij de opvoeding vooral gebruik van informeren en druk uitoefenen en in mindere mate van motiveren (de Ruyter, 2007). Voor de school daarentegen zijn het motiveren en informeren van de leerlingen de belangrijkste middelen en wordt druk uitoefenen in veel mindere mate gebruikt wanneer het motiveren of informeren in gevaar komt. Pas wanneer ouders of school problemen ervaren met het kind, komen zij nader tot elkaar. Aan het verschil tussen de wijze van opvoeden thuis en de wijze van opvoeden op school wordt dan ook vaak geen concrete aandacht besteed, tenzij er een probleemsituatie ontstaat. In probleemsituaties overleggen school en ouders wel over wat er veranderd kan worden. Maar het is veilig te veronderstellen dat school en ouders in het algemeen geen aandacht hebben voor elkaars wijze van opvoeden en niet per definitie proberen elkaars opvoedingswijzen af te stemmen.

Met betrekking tot de cohesie tussen ouders en school, blijkt uit de interviews dat bijna alle scholen, op één na, tevreden zijn over de betrokkenheid van de ouders bij de school. Uiteraard ondervinden zij in een enkel geval wel eens een problemen. De meeste scholen geven bijvoorbeeld aan dat juist de ouders die de school graag zou willen spreken, vaak precies degenen zijn die moeilijk te bereiken zijn. Maar negen van de tien scholen zijn over

het algemeen zeer te spreken over de betrokkenheid van de ouders. Mevrouw Oldenhuis, moeder van twee leerlingen van de Nieuwe Veste en klassenouder op dezelfde school, geeft aan heel tevreden te zijn over de betrokkenheid van de school bij de leerlingen en het gezin.

Bij het kenmerk coördinatie gaat het om het met elkaar vaststellen van de gemeenschappelijke opvoedingsbasis, de communicatie over de realisering van die basis en de verdeling van de verantwoordelijkheid voor de activiteiten van de jongere buiten gezin en school en van de toezichthoudende taak op de jongere in de situaties buiten het gezin en de school (de Ruyter, 2007). Voor de gemeenschappelijke opvoedingsbasis hebben ouders vooral aandacht wanneer er nog niet besloten is naar welke school de leerling zal gaan. Ouders zoeken voor hun kind toch vaak een school die bij hun eigen opvoeddoelen en opvoedstijl past. Wanneer er eenmaal voor een school gekozen is, verdwijnt de aandacht voor de gemeenschappelijke opvoedingsbasis vaak naar de achtergrond, zolang er geen problemen ontstaan. Ook wordt er vaak alleen over de gemeenschappelijke opvoedingsbasis gecommuniceerd wanneer school of ouders problemen ontstaan en niet wanneer alles goed gaat. De verdeling van de verantwoordelijkheid voor de activiteiten van de jongere buiten het gezin en de school en voor de toezichthoudende taak in de situaties buiten gezin en school is in de meeste gevallen duidelijk. De school heeft alleen de verantwoordelijkheid voor de activiteiten van de jongere wanneer die op school is en hetzelfde geldt voor de toezichthoudende taak. Buiten de school, buiten schooltijd, ligt de verantwoordelijkheid geheel bij de ouders. De scholen geven echter wel aan dat het belangrijk is dat de school ook aandacht heeft voor de situatie van de leerling buiten school en dat de ouders aandacht hebben voor de situatie van de leerling op school. Beide partijen hebben ook een gedeelde verantwoordelijkheid en moeten elkaar ondersteunen.

De co-regulatie betreft de regeling van de zeggenschap over de realisering van de afspraken (de Ruyter, 2007). Er moet geregeld zijn wie op welk moment op welke manier verplicht is de opvoeder van het andere systeem aan te spreken over het onvoldoende realiseren van de afspraken.

De scholen hebben vaak een duidelijk standpunt met betrekking tot contact opnemen met de ouders, hoewel die standpunten per school verschillen. De ene school probeert zoveel mogelijk met de leerling op te lossen en belt de ouders slechts wanneer het niet anders kan, de andere school neemt juist zo snel mogelijk contact op met de ouders. Vaak zijn er minder duidelijke afspraken over wanneer de ouders contact op zouden moeten nemen met school, meestal schatten ouders dit zelf in. De ene ouder wil graag volledig op de hoogte gehouden worden, terwijl de andere ouder het allemaal prima vindt zolang het goed gaat met de leerling. Uiteraard kunnen de ouders dit bespreken met de mentor, zodat de mentor weet wat de verwachtingen van de ouders zijn ten opzichte van de school.

Concluderend kan gesteld worden dat onder deze tien scholen nog geen voorbeeld gevonden kan worden van één opvoedingsgemeenschap van ouders en school. Aan een aantal criteria voor de opvoedingsgemeenschap van ouders en school wordt door deze scholen wel voldaan. Met het gemeenschappelijk opvoedingsdoel worden over het algemeen geen problemen ervaren en ook de verdeling van de verantwoordelijkheid voor de opvoeding is duidelijk. Bijna alle scholen zijn tevreden over de betrokkenheid van de ouders en de verhalen van de schoolleiders geven de indruk dat ook de ouders over het algemeen zeer tevreden zijn over de betrokkenheid van de school. Er is echter minder aandacht voor de wijze van opvoeden en voor de gemeenschappelijke opvoedingsbasis. Hiervoor is vaak alleen aandacht in probleemsituaties of aan het begin van de schoolcarrière van de leerling, wanneer er nog geen school gekozen is. Voor wat betreft de co-regulatie hebben scholen vaak een duidelijk standpunt met betrekking tot het contact opnemen met de ouders, terwijl dit bij ouders vaak minder duidelijk is.

Een voorbeeld van een opvoedingsgemeenschap van ouders en school is nog niet gevonden. De scholen die aan dit onderzoek meegewerkt hebben zijn echter wel op weg. De scholen hebben ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie hoog in het vaandel. Al deze scholen proberen laagdrempelig, goed bereikbaar en toegankelijk te zijn. Daarnaast hebben de scholen veel aandacht voor het schoolklimaat, de sfeer en de veiligheid op school. Kleinere scholen beschouwen hun kleinschaligheid als een pluspunt. Op kleinere scholen zou voor ouders de drempel om contact op te nemen met school lager zijn en zou het contact tussen ouders, leerlingen en leerkrachten hechter zijn.

Een andere praktijk die bijdraagt aan een gedeelde opvoedingsgemeenschap is de begeleiding door de mentor. De mentor zorgt ervoor dat er een vast contactpersoon is tussen school en ouders, waardoor er een vertrouwensband kan ontstaan. Ook huisbezoeken spelen hierin een belangrijke rol. Een ander typisch voorbeeld van een methode waarmee een brug wordt gebouwd tussen de gedeelde verantwoordelijkheid voor de opvoeding tussen ouders en school is het voorbeeld van de klassenouders op de Nieuwe Veste. Met behulp van de klassenouders wordt het contact tussen school en ouders vergemakkelijkt, zijn beide partijen beter op de hoogte van elkaars ideeën en kan er beter samengewerkt worden. Meer principieel zijn uiteraard pedagogische en didactische uitgangspunten van belang voor de ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. Een voorbeeld hiervan is het Natuurlijk Leren, waarmee gewerkt wordt op de Goudse Waarden. Om met deze methode te kunnen werken moet de hele organisatie van het onderwijs anders ingericht worden. Het belangrijkste is de omslag in de manier van denken. In de brochure 'Natuurlijk Leren op de Goudse Waarden' (n.d.) wordt hierover het volgende geschreven: *'Er is geen klassikaal systeem meer waarin de leerstof in stukjes wordt verdeeld'. Kennis, vaardigheden en houdingen worden in samenhang, als geheel aangeboden. Er wordt niet alleen gekeken naar de inhoud, maar ook naar de manier waarop er gewerkt wordt. Natuurlijk Leren werkt motivatieverhogend door betekenisvolle opdrachten en de vele keuzemogelijkheden.'* Deze methode van onderwijs heeft ook invloed op de ouders. Niet alleen de interesse van de leerling wordt versterkt, ook ouders raken meer geïnteresseerd in het onderwijsproces van hun kind, dit wordt bijvoorbeeld duidelijk tijdens de inloopavonden op de Goudse Waarden. Tijdens deze avonden ontvangt de leerling zijn ouders op school en laat hij, onder andere aan de hand van zijn portfolio, zien waar hij mee bezig is. De leerling vervult hier in zekere zin de functie van bemiddelaar tussen ouders en school. Dat ouders deze praktijk waarderen blijkt uit de hoge opkomst tijdens deze ouderavonden.

Het is duidelijk dat alle scholen vinden dat het overbrengen van normen en waarden een taak van de school is, leerkrachten ontkomen in dat opzicht niet aan de opvoedende taak. Zolang de leerling op school is, is de school verantwoordelijk voor het welbevinden van de leerling. Zowel de scholen als de ouders stellen echter dat de verantwoordelijkheid voor de opvoeding in eerste instantie bij de ouders thuis ligt. De ouders voeden het kind op, de school voelt zich slechts verantwoordelijk voor de ondersteuning hierbij. Juist die visie van de school is ontzettend belangrijk voor het kunnen bereiken van een opvoedingsgemeenschap van ouders en school. Er kan pas sprake zijn van samen opvoeden, wanneer zowel de school als de ouders ervan overtuigd zijn samenwerking op het gebied van de opvoeding onmisbaar is. Het moet geen kwestie zijn van 'de school móet de ouders nou eenmaal bij de school betrekken', maar 'de school wil de ouders graag bij de school betrekken om samen verder te komen'. Het ethos van de school is een voorwaarde voor ouderparticipatie en voor de mogelijkheid tot het vormen van een opvoedingsgemeenschap van ouders en school. Zowel ouders als school moeten open staan voor gedeelde en niet zozeer verdeelde verantwoordelijkheid voor de opvoeding op basis van gelijkwaardigheid. Zo

ver is het echter nog niet, er zijn scholen die op weg zijn, maar een voorbeeld van een opvoedingsgemeenschap van ouders en school is nog niet gevonden.

Referenties

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2007). *Jaarboek Onderwijs in Cijfers 2008*. Voorburg/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Brochure 'Natuurlijk Leren' op de Goudse Waarden (n.d.).
- Ruyter, P. de (2007). Een opvoedingsgemeenschap van ouders en docenten ter voorkoming van ontwikkelingsproblemen bij jongeren die gebruik maken van het vmbo <http://www.projuventute.nl>
- Schoolgids De Goudse Waarden, Cursusjaar 2007-2008 (2007).
- Schoolgids de Nieuwe Veste, 2007-2008 (2007).
- Schoolgids Dollard College, locatie Woldendorp, 2007-2008 (2007).
- Schoolgids SG Marianum, 2007-2008 (2007).
- Schoolgids Burgemeester Harmsmaschool, een gewone school toch anders dan anders (2007).

Bijlagen

1. Burgemeester Harmsmaschool te Gorredijk. Interview met de heer Zwerver, adjunct-directeur en de heer van der Heide, coördinator van het mentorenteam klas 2 en zorgcoördinator van de hele school.
2. De Goudse Waarden te Gouda. Interview met de heer Hoogendoorn, directeur.
3. De Nieuwe Veste te Hardenberg. Interview met de heer Snel, locatiedirecteur, en de heer Breukelman, leerling-coördinator en schooldecaan.
4. Dollard College, locatie Bellingwedde. Interview met mevrouw Staalstra, directeur.
5. Dollard College, locatie Woldendorp. Interview met mevrouw Jager, directeur.
6. Het AOC Terra Vmbo-groen te Emmen. Interview met de heer Timmer, coördinator onderwijs.
7. Open Schoolgemeenschap Bijlmer te Amsterdam Zuidoost. Interview met mevrouw Wegman, zorgcoördinator.
8. Piter Jelles te Leeuwarden. Interview met mevrouw Borgman, docent ontwikkelaar van de deelschool van team vmbo klas 3 en 4 theoretische leerweg en de heer Hofman, deelschoolleider van dezelfde deelschool.
9. Rsg de Borgen, locatie Woldborg. Interview met de heer van Dijken, directeur.
10. SG Marianum te Lichtenvoorde. Interview met de heer Jakobs, locatiedirecteur.
11. Stichting de Meeuw te Rotterdam. Interview met mevrouw van de Wouw, consulent met betrekking tot het Programma Ouders.
12. De Nieuwe Veste te Hardenberg. Interview met mevrouw Oldenhuis, klassenouder.

Burgemeester Harmsmaschool te Gorredijk. Interview met de heer Zwerver, adjunct-directeur en de heer van der Heide, coördinator van het mentorenteam klas 2 en zorgcoördinator van de hele school.

De Burgemeester Harmsmaschool is een school voor voortgezet onderwijs met een geïntegreerde onderbouw: alle leerlingen van de basisschool kunnen hier in klas 1 en 2 terecht, behalve de leerlingen voor praktijkonderwijs want dat heeft deze school niet. In de praktijk is het echter zo dat de school veel vmbo-leerlingen heeft, daarbovenop een aantal havo leerlingen en sporadisch een enkele vwo-leerling. De havo/vwo-leerlingen kunnen na drie jaar uitstromen, dan komen ze terecht in havo 4 in de omringende scholengemeenschappen in Drachten, Heerenveen of Oosterwolde. De rest van de leerlingen blijft op deze locatie en haalt een vmbo-diploma. Dat kan hier in alle leerwegen: basisberoeps, kaderberoeps, gemengd en theoretisch. Daarbij heeft de school drie sectoren: de sector economie (met handel en administratie als afstudeerrichting), de sector zorg en welzijn (zorg en welzijn-breed als afstudeerrichting) en de sector techniek (techniek-breed als afstudeerrichting). In totaal telt deze locatie 720 leerlingen.

De school heeft een tweejarige onderbouw, leerlingen blijven ook gewoon bij elkaar in de klas. Na twee jaar komt de definitieve keuze. In klas 3 wordt in een aantal gebieden met leerpleinen gewerkt, onder andere bij alle beroepsgerichte vakken: er is een plein zorg en welzijn, een plein handel en administratie en een plein techniek. Daarnaast is er een talenplein met alle talen (Engels, Duits, Frans), een expressieplein en een ‘mens en wereld’-plein (mens&maatschappij, mens&natuur en Nederlands). De andere vakken, zoals wiskunde, hebben geen plein. De school zou eigenlijk wel bij alle vakken in de bovenbouw met leerpleinen willen werken, maar de wiskundesectie is daar op dit moment nog niet aan toe. Het leerplein is meer een ruimtelijk, dan een inhoudelijk gegeven. Ruimtelijk wil het zeggen dat er een grote gezamenlijke ruimte is met lokalen er omheen. In de nieuwste gevallen kunnen de lokalen ook letterlijk weggehaald worden (schuifwanden) waardoor er in feite één grote gezamenlijke ruimte komt. De praktijk is in feite dat de leerlingen de instructie in het (vak)lokaal krijgen en dat ze het plein kunnen gebruiken voor het uitwerken van opdrachten, computerwerk en dergelijke. Op dit moment is de school in het stadium dat ze nog moet leren om de ruimtes te gebruiken, dat is een leerproces dat waarschijnlijk nog wel enkele jaren in beslag zal nemen. In 2001 is de school begonnen met het techniekplein en het laatste plein is van 2007. Techniek is dan ook het verst qua ontwikkeling, daar kunnen de leerlingen min of meer hun eigen leerweg samenstellen aan de hand van modules en kunnen ze zelf de opdrachten en toetsen doen, uiteraard wel onder begeleiding. Dat is het ideale concept, maar daar heeft de school wel zes jaar over gedaan. De onderbouw is uniek in het concept van heteroog onderwijs. In de onderbouw zit een aantal geïndiceerde leerlingen met leerwegondersteuning tot en met havo/vwo-leerlingen. Dat is een heel brede spreiding, met specifieke onderwijskundige uitgangspunten: er wordt lesgegeven in een heterogene klas, met veel aandacht voor het sociale leren en daarbij wordt telkens een vaste tafelgroep als uitgangspunt genomen. De differentiatie vindt telkens plaats binnen de klas en binnen de vaste tafelgroep. Het is een combinatie van sociaal en individueel leren in de vaklessen, met meerdere differentiatiemomenten. Daarnaast wordt er gewerkt via projectleren en mentor-projectleren. Er wordt geprobeerd om een aantal concepten toe te passen, bijvoorbeeld ‘minder handen voor de klas’, wat betekent dat er zo min mogelijk docenten aan een klas gekoppeld worden.

Eén van de speerpunten van het onderwijskundige vernieuwingsplan voor de komende drie jaar is het optimaliseren van de teamvorming in de onderbouw. De uitgangspunten van de school blijven echter: differentiëren binnen klas- en groepsverband, dus niet selecteren naar niveau. De pedagogische uitgangspunten zijn eigenlijk

meer het leidmotief voor de begeleiding en het mentoraat is eigenlijk het sterkst als leidend principe bij de begeleiding. Elke klas heeft zijn eigen mentor(en). Dat is de meest laagdrempelige schakel die in het hele systeem ingebouwd is. Vanaf de doorgaande lijn basisonderwijs wordt geprobeerd om de ouders op een hele natuurlijke manier binnen te krijgen. Dat zit bijvoorbeeld ingebakken in het introductieprogramma van klas 1, maar ook al in het samenstellen van de eerste klassen. Eigenlijk komt het bijna niet voor dat een ouder na acht weken nog niet op school is geweest. In de eerste weken van de eerste klas is er een aantal momenten ingebouwd dat er oudercontact is tussen mentor en ouders en daar wordt dan op verder gebouwd. Oudercontacten bestaan in de eerste klas vooral in het begin uit het kennismaken met de mentor en de school, ook omdat de eerste klas na drie weken al op kamp gaat. Het introductiekamp is juist in verband met de kennismaking verschoven naar het begin van het schooljaar. Ouders willen weten met wie hun kind op kamp gaat en zijn daar ook zeer nieuwsgierig naar, dus bijna alle ouders komen de tweede week op school, tijdens de eerste ouderavond. Dat is ook meteen de voorbereiding op het kamp. Later is er ook nog een algemene ouderavond, waarbij de ouders per klas uitgenodigd worden om te kijken naar de inhoud van het onderwijsprogramma. De opkomst van klas 1 en 2 ligt bij die avonden ongeveer tussen de 90 en 100 procent. Daarna is er ook nog een contactavond, in de vorm van een 10-minutengesprek met de mentor. Dat gaat dan echt over het individuele kind om te bespreken hoe het gaat op school. Dan is er nog een heel systeem van doelbijeekomsten, zoals bijeenkomsten voor leerlingen zorg en dyslexie. Ouders van deze leerlingen kunnen naar zo'n specialistenavond komen. Verder krijgen de ouders van de leerlingen uit de eerste klas sinds kort ook het concept handelingsplan, voor zover het gaat om kinderen met een geïndiceerde zorgvraag. Die ouders krijgen een niet-afgerond concept van het handelingsplan van hun kind en daar kunnen ze interactief op reageren. Ze kunnen onder andere aangeven wat zij vinden dat anders zou moeten en waar de accenten moeten liggen. Die zaken worden tussen september en november verzameld, dat wordt in het handelingsplan verwerkt en dat wordt dan weer de basis voor een oudercontact. Voor zover de cijfers bekend zijn, is er vorig jaar van 12 van de 50 ouders geen feedback terug ontvangen. Ruwweg 75% reageert dus op de eerste oproep. Bij de groep die niet gereageerd heeft, bekijkt de school ook waarom ze niet gereageerd heeft.

Voor de school staat vast dat de ouders de eerste opvoeders zijn, daar kan de school niet aankomen. De school vindt echter ook dat zij een belangrijke bijdrage levert aan de opvoeding. Zodra er problemen ontstaan zal de school de ouders van haar bevindingen op de hoogte stellen. Als het echt uit de hand loopt, worden er ook sancties genomen, maar wel in samenspraak met de ouders. Het is ook niet zo dat de school de opvoeding wil overnemen, de school wil de verantwoordelijkheid bij de ouders laten. Waar ouders in staat zijn om dat te doen, zal de school de ouders er ook bij betrekken. Het wordt uiteraard anders als er sprake is van een ondertoezichtstelling of iets dergelijks, maar in principe zijn ouders de eerste gesprekspartners. In situaties dat er ruzie is tussen de leerlingen of de leerling komt niet op school, dan wordt er ogenblikkelijk contact opgenomen met de ouders. Dat zit in het nabije mentoraatsysteem ingebakken. Bij problematiek die zich afspeelt op het snijvlak van school en thuis is de mentor eigenlijk eerstelijns-pedagoog, daar wordt ook op ingezet. Er wordt niet gedifferentieerd naar de kwaliteit van de mentoren. Zelfs in het beloningssysteem is het zo dat iedere onderwijsgevende mentor zou moeten zijn en ook is, en dat hij of zij de taken van die mentor ook optimaal moet uitvoeren. Deze school gaat voor een collectieve aanpak, waar andere scholen de beste mentor voor een bepaald gebied zoeken. Er is mentorenoverleg als achtervang. Van de mentoren wordt verwacht dat ze problematiek als schoolangst, spijbelen en verzuim verzorgen. Van de mentoren wordt ook verwacht dat ze alles in kaart hebben, zicht hebben op de

situatie en op tijd het zorgsysteem inroepen voor aanvullende zorg. De mentor moet dus die primaire taak vervullen en dat gaat ook goed. De mentoraatgroepen van alle leerjaren vergaderen wekelijks. Wanneer er problemen zijn met leerlingen, dan kan dat ingebracht worden tijdens die vergaderingen. Als de problemen mentoroverstijgend zijn, dan gaat het naar het zorgteam van de school. Dan wordt er bekeken in hoeverre er specialistische hulp ingeroepen moet worden van bijvoorbeeld de intern begeleider, maatschappelijk werk of jeugdzorg. Bij die mentoraatvergaderingen overleggen alle mentoren van een jaar met elkaar onder leiding van de jaarcoördinator. De jaarcoördinatoren vergaderen ook elke week samen, in die hoedanigheid is de adjunct-directeur dan eigenlijk de eindverantwoordelijke voor het pedagogische concept van de school en die geeft ook aan of de situatie toelaatbaar en hanteerbaar is en of er overstijgende zorg nodig is.

Dat is eigenlijk maar één tak aan de boom van de zorg, de curatieve kant. De preventieve kant is ook onderdeel van de verantwoordelijkheid van de jaarteam. De preventie en ook het programmatische deel horen bij de werkzaamheden van de jaarteam. De jaarteam kunnen zelf beslissen aan welk project ze aandacht willen besteden, zoals bijvoorbeeld projecten over samenwerken, verliefdheid, veiligheid of verkeer. In elk leerjaar zitten leerjaarspecifieke projecten en er is ook een aantal projecten die min of meer concentrisch zijn, zoals bijvoorbeeld het preventieproject middelengebruik en seksualiteit. Zo'n project, zoals seksualiteit of roken en alcohol, komt bij elke klas opnieuw aan de orde. De mentor doet de voorlichtende aspecten in zo'n project. De mentoren zijn de structurele component van de leerlingenzorg. Er zijn drie mentoren per week, waarvan één mentoruur vaak ook nog dubbel bemenst is. In het kader van de vmbo-ontwikkelingen zijn er ook nog twee projectlessen aan toegevoegd. Er is dus eigenlijk een pedagogische variant van de mentoraat-inbreng in de klas en een didactische variant. Dat is eigenlijk een beetje het vooruitsturen op het nieuwe leren, dat er in de onderbouw projectmatig en thematisch gewerkt wordt aan ruimere onderwerpen dan alleen maar het vak. De leerlingen krijgen dus per week twee uur projectlessen en drie uur mentorlessen, inclusief de mentor-projectlessen. Daarnaast is de groepsgrootte gerelateerd aan het didactische concept van heterogeniteit. Er wordt voor gekozen om tot een maximum van 24 leerlingen te gaan in een klas, de ondergrens ligt bij 20 leerlingen. Er wordt veel in de begeleiding door de mentoren geïnvesteerd, de school hoopt dat dat voor een groot deel preventief is. Er kan veel met leerlingen gepraat worden, de leerlingen moeten ook weten dat de mentor echt 'van hen' is. Leerlingen gaan heel snel naar de mentor. Als er iets aan de hand is, gaan de leerlingen in bijna 100% van de gevallen eerst naar de mentor om het te vertellen. De mentor is degene die voor de leerling heel herkenbaar is. Een onbedoeld bijeffect door de dubbele mentorbezetting is dat de impact op het mentoraat heel intensief is. Bovendien hebben de leerlingen te maken met mentoren met verschillende achtergronden, een bijeffect daarvan is dat leerlingen een keuze hebben naar wie ze toe stappen.

De school werkt met thema-avonden, zoals zorg en dyslexie. Soms zijn die thema-avonden leerjaargebonden, soms zijn ze voor twee leerjaren tegelijk. Het thema zorg en dyslexie is altijd heel populair. De wat bredere thema's zijn wat wisselend populair, daarbij speelt mee dat ouders die de school graag zou willen zien, op zo'n avond vaak juist niet komen. Ondanks alle energie die erin gestoken wordt, heeft deze school toch ook nog kinderen waarbij het niet goed gaat. De school heeft het idee dat er bij sommige leerlingen thuis veel ontbreekt aan sturing, de ouders lijken een houding te hebben van 'laat maar waaien'. Juist die ouders zijn heel moeilijk te bereiken. De mentor kan ze wel uitnodigen voor een één-op-één gesprek, maar dan gaat het vaak om het probleem wat er op dat moment speelt, dan kan de school geen algemene opvoedingsvoorlichting geven, wat voor zulke ouders juist erg nuttig kan zijn. Het zorgteam zou graag breder toegang hebben tot de jeugdhulpverlening,

om vooral die groepen ouders te bereiken waar lastig contact mee te krijgen is. De school hoopt dat binnen het samenwerkingsverband de vernieuwde zorgteams toegevoegde waarde zullen krijgen op dit gebied.

De school werkt met interne zorgteams, met een relatief goedwerkend zorgadviesteam. Sinds de ontwikkeling van deze nieuwe aanpak van het vmbo, rond 1998/1999, werkt de school al volgens het normconcept zorgadviesteams. Maar ook dat helpt niet om de ouders allemaal te bereiken. Via die systematiek worden de ouders in curatieve zin wel bereikt. Wanneer het nodig is kan de school een leerplichtambtenaar of een schoolmaatschappelijk werker inzetten.

Elk leerjaar heeft een vaste cyclus van ouderavonden: er is een algemene ouderavond waarin de mentor met de ouders van zijn of haar klas praat, na elk rapport is er een contactavond en elk leerjaar heeft een algemene thema-avond waarin meer maatschappelijke onderwerpen besproken worden. In leerjaar drie zijn de thema-avonden vooral gebaseerd op de keuzemogelijkheden die er zijn voor de leerlingen in klas vier: Wat moeten de leerlingen kiezen om door te stromen in de richting die ze willen. In leerjaar vier zijn de thema-avonden meer gericht op de individuele problematiek van de leerling, de leerling komt met zijn ouders voor een gesprek met de decaan over het vervolgonderwijs. Leerjaar vier valt in dat opzicht een beetje buiten die vaste cyclus. In principe komen alle ouders dus drie keer per jaar naar de contactavonden. Die contactavonden hebben ook weer een eigenwijze aanpak, alle vormen van collectieve sturing worden afgewezen. De mentor maakt een afspraak met de ouder. Het gebeurt niet in de aula; het zijn allemaal één-op-één gesprekken. De mentor kan ook zelf die gesprekken plannen. Het gebeurt bijna nooit dat een ouder alleen een vakleerkracht ziet. Als ouders de mentor spreken, maken ze soms ook nog even gebruik van de gelegenheid om een vakdocent te spreken, maar dat is meer uitzondering dan regel. In principe draait het om de mentor en de ouders. De school stimuleert ook het contact tussen mentor en ouders en wil graag dat de ouders in ieder geval de mentor spreken. Als de ouders een gesprek met een vakdocent willen, dan is dat vaak op basis van een conflict tussen de docent en de leerling, of naar aanleiding van een onvoldoende of iets dergelijks.

Het beleidsuitgangspunt van de school is dat de kwaliteitszorg integraal deel uitmaakt van de leerlingenzorg. De school ziet directe communicatie als de beste kwaliteitsfeedback. In de ouderraad wordt met zoveel mogelijk ouders gesproken, met de leerlingen wordt in een forum gesproken. Het staat in de uitgangspunten van het mentoraat van klas 1 en 2 dat mentoren kringgesprekken houden. Dat is de meest directe vorm van feedback en van kwaliteitszorg, de leerlingen bespreken in een kringgesprek elke week structureel de kwaliteit van hun opleiding. De mentor kan dat collectief of individueel doen. Het is een beetje de missie van de school om deze vorm in het huidige kwaliteitsdenken ook als kwaliteitszorg naar voren te brengen. Dat gaat nog niet helemaal goed, de school vindt nog steeds dat bureaucratie daar niet de overhand in mag krijgen. Het management vindt echter dat het eigenlijk een keer zo opgeschreven moet worden dat het ook kwaliteitszorg in zich draagt. Dan moeten daar ook indicatoren en doelen aan verbonden worden, maar dat gebeurt nu nog niet volgens de norm van kwaliteitsdenken. Naast het informele kwaliteitsdenken is de zelfevaluatie kwaliteitszorg al wel structureel ingebouwd in de school. Tweejaarlijks worden alle leerlingen, alle docenten en een zo groot mogelijke steekproef van de ouders geïnterviewd. Deze zelfevaluatie kwaliteitszorg is de basis voor de bevraging van de ouders en alle andere horizontale verantwoording. In principe heeft men bij het mentoraat dezelfde verantwoording als bij de leerlingen en dat gebeurt in de teamvergaderingen. Het kwaliteitsdenken komt pas op gang, het zelfevaluatiekader is nu twee keer afgenomen. Er wordt wel geprobeerd om vanuit het zelfevaluatiekader verder te bouwen, dus om ook echt met de resultaten aan de slag te gaan.

De school neemt ook tweejaarlijks een veiligheidsmonitor af, waarmee de veiligheid op school onderzocht wordt. Daar doen alle leerlingen en al het personeel van de school aan mee. Daar heeft de school in de afgelopen periode net een veiligheidsplan op gemaakt en aan de hand daarvan wordt geprobeerd om de veiligheid zo optimaal mogelijk te houden.

Tijdens het mentoruur vindt het leerlingenforum plaats, maar de school heeft ook een leerlingenraad en de leerlingen worden ondervraagd tijdens het zelfevaluatiekader. Dat laatste is in principe de meest nauwkeurige en objectieve meting, die individueel gedaan kan worden.

Het leerlingbegeleidingssysteem is de trots van de school. Dit systeem is zo in de school geworteld dat het een anker is waar de school zich aan vast kan houden. De school heeft wat dat betreft wel een naam opgebouwd in de wijde omgeving, waardoor veel leerlingen bewust voor deze school kiezen. Ook de heterogene setting is belangrijk, men vindt het aantrekkelijk dat er in klas 1 en 2 heterogeen gewerkt wordt. De leerlingen kunnen nog alle kanten op. De school krijgt bijvoorbeeld basisberoepsgerichte leerlingen binnen die met een diploma van de theoretische leerweg weggaan.

De school heeft een duidelijke visie die gebaseerd is op het uitstellen van keuze en probeert leerlingen breed op te leiden. De school zou dit verder willen ontwikkelen door bijvoorbeeld de schotten tussen verschillende sectoren weg te halen, waardoor leerlingen iets minder de sectoren apart doen en een door henzelf bepaald diploma kunnen kiezen. Dat is een beetje de toekomstvisie. Het vmbo is dan vooral een stukje fundament waarop leerlingen in het middelbaar beroepsonderwijs verder kunnen bouwen. De school wil het vmbo eigenlijk als een soort voorportaal zien voor het mbo en de leerlingen niet al op 12-jarige leeftijd laten vastleggen welke kant ze op gaan. Dat is het ideaal, maar de school moet dat proberen te verwezenlijken binnen de mogelijkheden die de wet biedt. De school wil de kinderen ook houvast geven, dus de diploma's kunnen er niet allemaal uit gegooid worden. De leerlingen moeten uiteraard wel op het mbo terecht kunnen en ze moeten ook het idee hebben dat ze echt al iets afgerond hebben. Zolang dat een bestaand diploma is, doet de school het op die manier. Maar elke ruimte die gegeven wordt, wordt toegejuicht. Als leerlingen straks bijvoorbeeld binnen een leerweg een vak op een hoger niveau mogen doen, zou de school daar heel blij mee zijn. Dat soort initiatieven wil de school graag ondersteunen.

Een aantal van die idealen zit eigenlijk ook ingebakken in de dagelijkse bedrijfsvoering en in de dagelijkse praktijk. Waar de school eigenlijk continue op inzet is nul uitval en een laag verwijzingscijfer, dus veel preventie en maximaal in netwerken functioneren. De school wil de problemen liefst wel dichtbij houden. Om bijvoorbeeld zo'n laag uitvalpercentage te bereiken is het pedagogisch concept belangrijk. De school zit qua diplomering meestal boven de 95%. Die lage uitval is ook wel een trots van de school. De school is in staat om bijna elke leerling aan een passend diploma te helpen, dat kan een leerwerktraject zijn, maar dat gaat dan wel met een diploma. Dat heeft dan weer alles te maken met het zorgsysteem op deze school. De werkwijze van het mentoraat van klas vier heeft bijvoorbeeld als speerpunt het zorgen voor optimale omstandigheden om de schoolcarrière op deze school met een diploma af te ronden en de overgang naar het vervolgonderwijs zo soepel mogelijk te laten verlopen. Daar zijn de coördinatoren van leerjaar drie en vier veel mee bezig. De school vindt ook dat de zorg niet tot het eindexamen loopt, maar dat die net iets verder moet gaan. De coördinatoren van leerjaar drie en vier nemen bijvoorbeeld vaak in de evaluaties mee hoe het gegaan is met de leerlingen die de school verlaten hebben. Er wordt bekeken of er zaken bijgesteld moeten worden of dat de verwijzing misschien anders moet. Dat heeft zelfs consequenties voor de keuzebegeleiding in klas twee.

Eigenlijk richt de school zich voortdurend op de beste manier om leerlingen van het primair onderwijs te halen en ze zo goed mogelijk naar het vervolgonderwijs te brengen.

De Goudse Waarden te Gouda. Interview met de heer Hoogendoorn, directeur.

De Goudse Waarden is een brede scholengemeenschap met ongeveer 2500 leerlingen. Deze scholengemeenschap bestaat uit de sector vmbo (3 locaties) en de sector Lyceum-Havo (1 locatie). Het vmbo telt ongeveer 1200 leerlingen, van praktijkonderwijs tot de theoretische leerweg. Vooral bij het vmbo zijn er al een aantal jaar ontwikkelingen gaande op het gebied van didactische werkvormen, de manier waarop er naar de leerlingen gekeken wordt en de mogelijkheden om hen weer gemotiveerd te krijgen. Het vmbo is nu een jaar of vijf in ontwikkeling, en heeft het onderwijsconcept 'Natuurlijk Leren' van de APS ingevoerd. De APS is dan ook vaak op school te vinden. Veel scholen voeren nieuwe ontwikkelingen vanaf de onderbouw in en stoppen in de bovenbouw omdat er dan examens gedaan moeten worden. De Goudse Waarden heeft niet echt bewust gekozen om met de bovenbouw te beginnen maar dat is gekomen doordat er daar op dat moment de meeste problemen waren. Er is toen gekeken welke richting de school op moest, waarna er besloten werd dat de school 180 graden moest draaien, alles werd anders. De directeur zelf geeft ook aan veel veranderd te zijn de afgelopen vijf jaar.

Er zijn vooral op het didactische terrein veranderingen ingevoerd, er wordt anders naar kinderen gekeken, vanuit het Natuurlijk Leren. Daarnaast wordt er ook bekeken hoe de organisatie ingericht moet worden. Dat heeft niet alleen met de kinderen te maken, maar ook met de manier waarop de medewerkers van de school naar elkaar kijken en de manier waarop er van de medewerkers verwacht wordt dat zij naar de kinderen kijken. De school heeft ervoor gekozen om zoveel mogelijk een professionele organisatie te zijn, waarin minder sprake is van een politieke en ambtelijke organisatie. Voor alles wil De Goudse Waarden een coachende organisatie zijn. Dat heeft bij het management een geweldige omslag teweeggebracht. Ineens werden verantwoordelijkheden lager in de organisatie gelegd. De school verwacht van de docenten dat ze die vertaalslag ook naar kinderen toe maken: 'Wat wil de leerling nou eigenlijk?'. De leerling wordt veel meer eigen aan het onderwijsleerproces.

Er zijn een heleboel organisatorische veranderingen in het werk gesteld en er zijn verbouwingen geweest. Er zal nog veel meer verbouwd gaan worden, omdat de leerlingen voor de lessen niet meer door het gebouw heen gaan. De leerlingen werken op hun eigen afdeling, op één plek in het gebouw. Er is een vaste groep docenten die een vaste groep leerlingen begeleidt.

De school werkt nu voor het vijfde jaar met Natuurlijk Leren, dat betekent dat drie groepen al op deze manier examen hebben gedaan. Het is heel klein begonnen, met één klasje van 25 leerlingen bij elektrotechniek. De school heeft toen een vernieuwingsarrangement aangevraagd bij de overheid. Het heeft als een olievlek gewerkt, want na deze eerste groep is het leerwegondersteunend onderwijs klas 1 en 2 op dezelfde manier gaan werken. Daarna is sport, dienstverlening en veiligheid (een nieuwe afdeling op deze school) direct in scenario 4 gegaan binnen Natuurlijk Leren. Heel techniek en consumptieve techniek zitten inmiddels binnen het scenario. Volgend jaar hoopt de school de hele bovenbouw erin te hebben en de onderbouw van de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerwegen. De resultaten voor de school zijn zo goed, dat er besloten is om dit traject door te zetten.

Sinds er met Natuurlijk Leren gewerkt wordt zijn de docenten ook weer meer gemotiveerd. De heer Hoogendoorn geeft hier een voorbeeld van. De vrouw van één van de docenten had tegen haar man gezegd dat hij sinds het invoeren van het Natuurlijk Leren veel harder werkte, dat hij veel meer op school was, maar dat hij thuis ook

veel vrolijker was. Het werkplezier is voor veel docenten verhoogd, terwijl ze harder werken dan ze ooit gedaan hebben binnen het onderwijs. Ook het ziekteverzuim neemt daardoor af. Leerlingen vertonen minder uitval en voelen zich veiliger en gekend in de organisatie. De leerlingen zijn ook heel goed bekend bij het docententeam, want die werken de hele week met ze. Er ontstaan dus andere verhoudingen en leerlingen ervaren dat als buitengewoon plezierig. Ze komen weer graag naar school en praten thuis ook weer over school. School wordt weer interessant, ze doen weer leuke dingen. De leerlingen komen niet meer alleen naar school, omdat ze daar hun vrienden ontmoeten, maar ze komen ook weer naar school omdat ze het leuk vinden. Het invoeren van het Natuurlijk Leren heeft ook tot gevolg gehad dat de school de ouderavonden anders is gaan organiseren. De leerlingen nodigen hun ouders uit voor een inloopmiddag en -avond en vertellen hoe het gaat op school. De leerling is de centrale figuur en vertelt over zijn vorderingen, aan de hand van zijn portfolio. De leerling laat ook daadwerkelijk zien waar hij mee bezig is. Uiteraard is er wel een docent bij aanwezig. Tegelijkertijd met deze verandering is de betrokkenheid van de ouders van het ene op het andere moment van middelmatig tot slecht naar topniveau gegaan. Ouders blijven rustig een uur. Ouders krijgen ook een hapje en een drankje (koffie of frisdrank). De school krijgt daardoor veel meer feedback van ouders, daar is opeens tijd voor. Dat geldt overigens ook voor de allochtone ouders, die komen nu ook veel vaker, ze zijn er eigenlijk altijd. Er zijn waarschijnlijk een heleboel factoren die hierbij een rol spelen: de leerling vertelt thuis positief over school en is weer trots op wat hij doet. Er zijn tijdens de ouderavonden echt ouders die in ontroering over hun kind vertellen: 'Er zijn bijna nooit meer problemen, mijn kind gaat graag aan het werk en gaat graag naar school'. Er zijn natuurlijk ook minder leuke dingen; 'Nu moet ik mijn kind gaan uitleggen waarom iets moet, want hij gaat nu vragen stellen'. Er zijn natuurlijk wel altijd kinderen die het niet aankunnen. Er zijn in het verleden een paar kinderen vertrokken omdat het systeem hen niet beviel. Er is ook enkele ouders geweest die niet wilden dat hun kind op deze manier les zou krijgen. Maar ook op de traditionele manier verdwenen er leerlingen van de school, maar dan was het doordat het fout liep, nu maken ze een bewuste keuze. De directeur is daar tevreden mee, er is dan over de keuze nagedacht. Niet iedereen hoeft op deze manier onderwijs te willen.

Dat de ouders opeens zo massaal naar de inlooptdagen kwamen, was voor de school wel een verrassing, dat had niemand verwacht. Er wordt veel makkelijker over problemen gepraat. Het is een veel natuurlijker proces om samen bezig te zijn met het kind, om het daar te krijgen wat goed voor hem is en wat hij zelf ook goed vindt. Vroeger gingen ouders altijd heel snel in de verdediging, dat is nu anders doordat er nu een andere verhouding is tussen de leerling en de docent. Ook van ouders uit is er veel meer vertrouwen dat de school het goed ziet. Ouders en school zijn veel meer bezig om samen naar oplossingen te zoeken wanneer er problemen zijn. Leerlingen die thuis in een moeilijke situatie zitten, zijn daar nu op school ook veel openhartiger over, doordat er veel meer verbinding en vertrouwen is. Vertrouwenspersonen en leerlingbegeleiders zijn veel minder nodig, daar wordt nu minder gebruik van gemaakt. Er zijn minder problemen en de leerlingen zijn openhartiger, ze vinden het niet nodig om naar een vertrouwenspersoon te gaan en gaan naar hun eigen docenten. Er is altijd wel een docent in het team waar het mee klikt, daardoor worden problemen eerder gesignaleerd en worden ze minder groot. Er is nu van beide kanten erkenning van het probleem. Er zijn sowieso minder problemen, minder uitval, omdat de motivatie van de leerlingen ook veel hoger is. Ze doen ook gewoon leukere dingen, dus dat de motivatie omhoog gaat is logisch. De leerlingen organiseren bijvoorbeeld sportdagen voor basisscholen of komen op tv bij 'Man bijt hond' omdat ze bij verzorgingshuizen aan het rolstoeldansen zijn geweest.

Het is niet zo dat alles helemaal perfect gaat, er zijn ook dingen die nog niet helemaal goed gaan. De school weet bijvoorbeeld nog niet precies hoe het onderwijs georganiseerd moet worden voor leerlingen die extra aandacht nodig hebben en onderwijs krijgen in een grote groep.

Bij elke afdeling, zowel bij traditioneel onderwijs als bij Natuurlijk Leren, zijn er groepen ouders die in een resonansgroep zitten. Zij komen een paar keer per jaar met de unitleider bij elkaar om over schoolse dingen te praten, bijvoorbeeld over wat er beter zou kunnen. Bij het praktijkonderwijs is het vaak makkelijk om ouders voor de resonansgroep te vinden, die ouders zijn van oudsher altijd zeer betrokken. Bij het leerwegondersteunend onderwijs lijkt het echter een probleem te zijn; ouders komen wel naar de inloopavonden en ouderavonden, maar het is héél moeilijk om ouders uit die groepen in de resonansgroep te krijgen. De directeur geeft aan dat men zou kunnen zeggen dat des te hoger het onderwijsniveau, des te beter er ouders te vinden zijn voor de resonansgroep. Bij de theoretische leerweg is dit bijvoorbeeld dan ook geen enkel probleem. De ouders van de leerlingen op hoger niveau komen wellicht zelf uit een hoger sociaal milieu, zijn zelf hoger opgeleid en hebben wellicht meer het gevoel iets te kunnen betekenen in de school. Die ouders zijn vaak ook mondiger. Bij havo/vwo is het bijvoorbeeld helemaal geen probleem om ouders te vinden voor de resonansgroepen, die zijn altijd meer dan gevuld. Naast de resonansgroepen heeft de school ook de oudergeleding, MR en vrijwilligers voor bijzondere activiteiten en dergelijke.

De school werkt dus niet meer met 10-minuten gesprekken aan een tafeltje in de aula, maar de ouders komen gewoon even gezellig buurten en kunnen even kijken wat er allemaal gebeurt op school. Het is hierbij wel belangrijk dat de docenten ook die omslag gemaakt hebben. Als die inlooptagen ingevoerd zouden worden op een school die op de traditionele manier werkt, zou het waarschijnlijk niet hetzelfde effect hebben. In de traditionele situatie zouden docenten nog steeds het idee hebben dat zij het verhaal moeten doen, want 'leerlingen vertellen de waarheid niet'. De overgang naar Natuurlijk Leren is dus geen technisch verhaal, dan zou het makkelijk te organiseren zijn. Het gaat erom hoe er naar de leerlingen gekeken wordt, hoe het leerproces plaats vindt en wat voor rol de docent daarin speelt. Docenten die met hart en ziel binnen het traditionele leren zitten, willen niet werken op de manier van het Natuurlijk Leren. Al met al is het dus duidelijk meer dan een technisch verhaal, het is een omslag in de manier van denken. Dat is ook precies de moeilijkste hobbel die de organisatie moet nemen. Mensen moeten anders gaan kijken en de school moet zelf ook van visie veranderen, daar begint het mee. Voor de leerlingen is het allemaal niet zo moeilijk.

Ook bij de docenten moet er een omslag plaatsvinden. Op De Goudse Waarden zijn er in eerste instantie docenten gevraagd waarvan de school dacht dat zij er wel klaar voor waren. Voor de docent vallen al je zekerheden opeens weg, alles is anders. Alle routines worden teruggebracht naar nul. Daar heb ik me behoorlijk in vergist, ik had niet verwacht dat dit zo'n grote impact zou hebben. De andere kant van het verhaal is dat de docenten die het wel aankunnen enorm veel positieve effecten zien van de manier van werken, dat geeft hen weer nieuwe energie. Het Natuurlijk Leren is ondertussen de koers van de school geworden, wat betekent dat de school hier tijdens sollicitatiegesprekken over kan vertellen, zodat docenten van tevoren weten waarin ze terecht komen. Hetzelfde geldt voor het zittende personeel, uiteindelijk zullen alle personeelsleden voor dit concept moeten kiezen, anders wordt het wel erg moeilijk voor hen. De uiterste consequentie kan zijn dat iemand naar een ander type school zal moeten gaan. De school wil zich door het Natuurlijk Leren onderscheiden op de markt, dat heeft ook met concurrentie te maken. Er zijn ook docenten die dat eigenlijk niet willen, maar de meeste ontdekken dat deze

manier van werken heel leuk is. Er wordt gewerkt in teams, docenten staan er niet meer alleen voor. Dat betekent wel dat er veel meer samengewerkt moet worden en dat docenten elkaar aan moeten spreken op de manier van lesgeven. Binnen een groot deel van de school wordt nu volgens het Natuurlijk leren gewerkt en er zijn tot nu toe slechts twee docenten geweest die besloten hebben dat het niks voor hen was. Al het personeel dat nu op deze school werkt volgens de manier van Natuurlijk Leren, geeft aan nooit meer terug te willen. De docenten steken er heel veel tijd en energie in, maar de omgang met het kind is op de één of andere manier duidelijk minder stressvol geworden. Daar halen de docenten energie uit en dat weegt veel zwaarder dan de extra inspanning. Alle leerkrachten zijn elke dag van 8.00 uur tot 16.00 uur op school.

Voorlopig wordt er alleen op de locatie Kanaalstraat met het Natuurlijk Leren gewerkt, omdat de leerlingen van de beroepsgerichte leerwegen voornamelijk op deze locatie zitten, daar is het waarschijnlijk het makkelijkst te organiseren. Maar bij de theoretische leerweg is de school ook wel op zoek naar ontwikkeling, de docenten zijn er daar ook van overtuigd dat de dingen anders moeten. Het is nog niet helemaal helder hoe het zou moeten, maar de organisatie heeft wel uitgesproken dat ze de school willen inrichten vanuit het gedachtegoed 'sociaal constructivisme'. Binnen de kader- en basisberoepsgerichte leerwegen krijgt dat vorm via het Natuurlijk leren, maar dat kan uiteraard ook op een andere manier. Het sociaal constructivisme is echter wel de koers van de school, dat is het uitgangspunt. Het onderwijs moet wel op maat zijn voor alle leerlingen, dus ook voor de leerlingen die in een andere leerweg zitten en andere vaardigheden hebben. Deze ontwikkelingen maken het voor ouders ook interessant, er valt wat te kiezen. Ouders en leerlingen moeten dan echt bewust voor deze school en de methode van onderwijs kiezen. Dat kan wellicht ook invloed hebben op de ouderbetrokkenheid. Als de keuze bewust is en men niet voor een school kiest omdat die toevallig dichtbij huis is, dan zal dat uiteindelijk met zich kunnen meebrengen dat de betrokkenheid van de ouders daardoor groter is. Op authentiek vernieuwende scholen, zoals Jenaplanscholen, is de betrokkenheid van ouders ook vaak groter dan op de traditionele scholen, doordat de ouders heel bewust kiezen voor die vorm van onderwijs. Scholen moeten zich onderscheiden op de markt. De heer Hoogendoorn geeft wel aan dat scholen die goed lopen in de traditionele setting daar vooral mee door moeten gaan, daar is niks mis mee. Elke leerling is anders, bij de ene leerling zal traditioneel onderwijs beter passen, terwijl bij de andere leerling het Natuurlijk Leren heel goed past. Op De Goudse Waarden wordt heel veel met stages gewerkt, omdat één van de basisuitgangspunten binnen het Natuurlijk Leren is om zoveel mogelijk echt te doen, de leerlingen werken dus zoveel mogelijk met echte opdrachten. Tot drie jaar geleden mocht een derdeklasser niet meer dan 60 klokuren per jaar stagelopen, deze school heeft zich daar echter niks van aangetrokken, ze hebben zelfs tweedeklassers die –als ze de kans krijgen- een soort stage lopen. Het is een belangrijke pijler van het onderwijsproces op deze school. Dat gaat dan nog niet eens over het vak, maar vooral over wat je leert in de maatschappij. Leerlingen leren op een stage veel meer dan alleen het vak, zoals: plannen, voor zichzelf opkomen, netjes en beleefd zijn, doorzetten en met mensen omgaan. Ook werkgevers zitten daarop te wachten, werkgevers willen graag mensen die bewust kiezen en ergens voor gaan. De meeste werkgevers zeggen ook: *'Dat vak leren ze bij ons binnen een half jaar'*, maar het zijn juist de basisvaardigheden die zo belangrijk zijn. De leerlingen doen het echt beter, ze kunnen bijvoorbeeld beter zelf plannen en hun werk organiseren. De school probeert de leerlingen bewust te maken van wat ze nu eigenlijk willen en hoe ze dat willen gaan aanpakken, daarbij geholpen door de docent. De school vindt het diploma ook wel belangrijk, omdat het ook een beloning is van een schoolperiode. Het wordt niet alleen gezien als een papertje voor het vervolgonderwijs of het bedrijfsleven, het diploma is een beloning voor iets wat de leerling goed gedaan heeft. De school wil dus wel

aan de traditionele eisen blijven voldoen. Daarvoor moet de school zich wel af en toe in moeilijke bochten wringen, omdat niet alles binnen de exameneisen past. De school zou het wel fijn vinden als die eisen wat beter zouden passen binnen de manier van werken, niet meer of minder, maar anders. Op De Goudse Waarden krijgen de leerlingen bijvoorbeeld aan het eind van bepaalde periodes een ‘Meesterproef’. Deze prestatie van de leerling wordt door het bedrijfsleven en het vervolgonderwijs beoordeeld. Het gaat dan niet om het product, maar om het proces, hoe heeft de leerling het gedaan. De school vindt dat waardevoller dan het kunstje te leren om voor een examenvak een goed cijfer te halen. Bij de examens wordt niet gekeken naar sociale vaardigheden en dergelijke, dat vindt de school jammer. Vroeger was het veel stampen, vooral bij de vakken waar leerlingen zelf het nut niet van inzagen. Dan leerden de leerlingen omdat ze het moesten, alleen voor het cijfer. In dat geval zou een school zich moeten afvragen of het niet anders kan. De school zou graag zien dat de examens beter bij het onderwijs zouden passen en anders georganiseerd zouden worden, om uit de gekunstelde situatie te raken. Waar kan, zijn op deze school zelfs ouders bij de examens betrokken. De school heeft bijvoorbeeld ook een afdeling horeca, waar echte klanten zijn. Er komen wel eens opdrachten binnen via de ouders. De school heeft bijvoorbeeld wel eens van ouders de opdracht gekregen om tuinverlichting aan te leggen. De leerlingen voeren dit van het begin tot het eind uit: ze maken de opzet en de tekening, ze schrijven de brieven, maken het ontwerp en leggen uiteindelijk de tuinverlichting aan. Het daadwerkelijke aanleggen is dan eigenlijk maar een bijzaak geworden. De school krijgt ook wel eens opdrachten van de kinderboerderij, maar het is soms wel moeilijk om opdrachten binnen te krijgen, vooral omdat er niet teveel tijdsdruk op mag staan. In het bedrijfsleven moeten opdrachten vaak heel snel afgehandeld worden en voor sommige vakken is dat nog wel eens lastig. De ene afdeling leent zich ook beter voor echte opdrachten dan de andere. De consumptieve afdeling en voertuigtechniek lenen zich er wel makkelijk voor, maar bij handel en administratie is het al een stuk lastiger. Wanneer ouders voor het eerst in aanraking komen met Natuurlijk Leren, geven de docenten de ouders wel eens eerst een traditionele les. De ouders krijgen dan bijvoorbeeld een tekening van een paperclip, een ijzerdraadje en wat gereedschap. Vervolgens krijgen ze de opdracht om de paperclip na te maken, ieder voor zich. Daarna worden de ouders meegenomen naar een andere ruimte, waar ze een complexe opdracht krijgen. Ze krijgen hetzelfde materiaal, maar krijgen dan de opdracht om in tweetallen een product te maken dat verkoopbaar is, om de prijs van dat product te bepalen en om te bepalen hoe het verkocht zou kunnen worden. Achteraf wordt er dan besproken hoe de ouders de opdracht aangepakt hebben en waarom juist op die manier. Op deze manier krijgen ouders meer inzicht in wat de school met de leerlingen doet. Het verschil tussen traditioneel onderwijs, volledig gestuurd met afgebakende opdrachten, en vrije opdrachten wordt duidelijk. Deze vorm van onderwijs is voor ouders ook spannend, het Natuurlijk Leren is voor de meeste ouders totaal onbekend terrein. Door zo’n kleine oefening krijgt de docent meteen een andere band met de ouders. De docent krijgt heel veel reacties van de ouders. De ene ouder vindt deze manier van werken heel interessant, de ander zegt: *‘Geef mij maar gewoon een duidelijke opdracht van wat ik moet doen’*. Ook onder de leerlingen zijn er verschillen, daar moet ook aandacht voor zijn. Daarnaast is het ook belangrijk dat de leerling voorbereid moet worden op het vervolgonderwijs, want op het mbo moet de leerling zelfstandig kunnen werken en zelf kunnen plannen.

De school krijgt feedback op het onderwijs via de resonansgroepen en de inlooptagen. Als ouders op school zijn geweest liggen er post-it briefjes waarop ze feedback, tips of commentaar kunnen opschrijven. Aan het eind van zo’n avond is er dan een bord volgeplakt met briefjes. Het is een veilige manier van feedback geven, het reflecteren gebeurt zo op een natuurlijke manier. Als de school beter contact heeft met de ouders, durven ze ook sneller

dingen te zeggen. Vroeger was het fenomeen ‘uit de klas gestuurd worden’ algemeen bekend op middelbare scholen, deze school kent dat echter binnen Natuurlijk Leren bijna niet meer. Het team lost problemen zelf op. Er is altijd wel een docent die een klik met het kind heeft en dan wordt de situatie besproken. Er wordt ook makkelijker contact opgenomen met de ouders, onder andere doordat de voorzieningen in het gebouw anders zijn. Vroeger waren er geen telefoons in het lokaal, nu heeft elk team een telefoon in zijn lokaal, er wordt dus veel ter plekke geregeld. Elke leerling heeft een eigen stamgroep, met een vaste docent bij wie ze terecht kunnen. Dat is ook voor de ouders het centrale aanspreekpunt van de school. De directeur hoeft nog maar weinig met ouders om de tafel te gaan zitten, er wordt heel veel opgelost door de docenten zelf, omdat de docenten veel beter contact met de leerlingen hebben. De school ziet dat als een positief punt. Aan de andere kant kan het voor de directeur lastig zijn, ook voor hem geldt loslaten en vertrouwen.

Wanneer een school veranderingen als het Natuurlijk Leren wil gaan invoeren, dan moet er bij het management begonnen worden. Als de organisatie op de traditionele manier aangestuurd wordt, werkt het niet. De heer Hoogendoorn: *‘Geef mensen ruimte, dan krijg je mooie dingen, dat geldt ook voor de leerlingen.’* De heer Hoogendoorn legt de docenten ook wel eens voorbeelden voor, zoals: *‘Als ik jou voortaan werk geef, waarvan je 80% helemaal niet leuk vindt, hoe zou je je dan voelen na een jaar? En als je nou een leerling bent in het traditionele onderwijs en je moet 80% van de tijd dingen doen waar je helemaal geen zin in hebt, wat gebeurt er dan?’* In dat geval verdwijnt de motivatie, gaan leerlingen klieren of worden ze ziek. De docenten worden niet op die manier behandeld en aan de docenten wordt gevraagd om de leerlingen ook niet op die manier te behandelen. Dat is de vuistregel van de school: niet alles mag, maar er wordt wel gezocht naar dingen die de leerlingen leuk vinden, 20% moet en 80% mogen ze kiezen. De leerlingen mogen best even een half uurtje niks doen, er zijn geen leswisselingen meer dus de tijd die normaal met de leswisselingen verloren zou gaan, zouden ze best kunnen niks als ze zouden willen. Er zijn wel meer scholen in Nederland die werken volgens het Natuurlijk Leren. De heer Hoogendoorn denkt dat het onderwijs er binnen nu en 15 jaar waarschijnlijk heel anders uit ziet. De school wil graag betrokkenheid van ouders, omdat dat belangrijk is. De school heeft daarmee geworsteld, maar heeft ontdekt dat deze manier goed werkt. Men kan zich afvragen of er echt van betrokkenheid gesproken kan worden in het geval dat de ouders twee keer per jaar voor een 10-minutengesprek naar school komen. Hebben docenten dan een echt gesprek met de ouders? Op De Goudse Waarden denkt men dat dat niet echt kan. De ouders komen in die gevallen wel, maar de kwaliteit van het contact is heel laag. Op deze school ziet men betrokkenheid als meedenken. Het gaat niet alleen om het cijfer, het gaat veel verder. De heer Hoogendoorn vraagt zich af wat er op tegen is dat het onderwijs verandert. *‘De hele wereld is veranderd, alleen het onderwijs niet, dat is toch raar? Waarom is het onderwijs niet veranderd? Waarom is het onderwijs nog niet in beweging? We rijden nu toch ook niet meer met paard en wagen?’*

De Nieuwe Veste te Hardenberg. Interview met de heer Snel, locatiedirecteur, en de heer Breukelman, leerling-coördinator en schooldecaan.

De Nieuwe Veste is een kleine school voor voortgezet onderwijs met ongeveer 240 leerlingen. De school was van oorsprong een openbare mavo, maar het aantal leerlingen werd te klein, waardoor er gefuseerd moest worden om te overleven. Nu is de onderbouw breed, van basisberoepsgericht met leerwegondersteuning tot en met atheneum. Na twee jaar gaan de basisberoeps en kaderberoepsgerichte leerlingen weg, want dat heeft deze vestiging niet. Er is ook geen drie atheneum of drie gymnasium. Dus uiteindelijk blijven de derde klas theoretische leerweg en drie havo over. Na de derde klas gaat ook de havo verder op de andere locatie, dus dan blijft de theoretische leerweg over. De hoofdvestiging in Coevorden heeft veel meer leerlingen. Er wordt daar onderwijs gegeven op alle niveaus, van basisberoeps tot gymnasium, alles tot de hoogste klassen.

De nieuwe Veste is de enige openbare school voor voortgezet onderwijs in Hardenberg. De gemeenschap in Hardenberg is behoorlijk christelijk. Er is concurrentie van de christelijke scholengemeenschap die dicht bij de Nieuwe Veste staat. Er is ook een vrijgemaakte scholengemeenschap die groeiende is. De leerlingen van de Nieuwe Veste komen uit de regio, tot zo'n 20 km uit de omtrek. Leerlingen die van verder komen kiezen voor deze school omdat het een kleine school is en vanwege het thuiswerkvrĳe onderwijs dat geboden wordt. De leerlingen zijn tegenwoordig voornamelijk van autochtone afkomst.

Ouderbetrokkenheid op het voortgezet onderwijs is vaak minder dan op het basisonderwijs. In het basisonderwijs brengen de ouders hun kinderen vaak nog naar school en spreken ze de leerkracht en andere ouders regelmatig. Hou ouder de leerlingen worden, hoe zelfstandiger ze worden en hoe minder de ouders de noodzaak voelen om in nauw contact met de school te staan. De middelbare school staat vaak ook letterlijk en figuurlijk verder van de ouders vandaan, waardoor de betrokkenheid ook kleiner is. Het zijn vaak kleine stapjes waardoor de school de betrokkenheid van de ouders toch weer kan activeren.

Op een gegeven moment heeft de school thuiswerkvrĳ onderwijs ontwikkeld. De leerlingen krijgen in de eerste twee jaar thuiswerkvrĳ onderwijs, na het tweede jaar niet meer. De leerling is van 's morgens 8.00 uur tot 's middags 15.00 uur op school met schoolwerk bezig, zodat ze daarna ook echt vrĳ zijn. Door dit systeem dreigden de ouders minder zicht te krijgen op de ontwikkeling van hun kinderen en dreigde de ouderbetrokkenheid af te nemen. Om de ouders toch weer te betrekken en meer zicht te geven op de ontwikkeling van hun kind is de organisatie van de school aangepast, de klassenouder en het ouderplatform zijn in het leven geroepen.

In vergelijking met het basisonderwijs is het contact tussen ouders en school in het voortgezet onderwijs natuurlijk minder sterk. Een voordeel van de Nieuwe Veste is dat de school klein is. Het contact met de ouders is sneller gemaakt. Ouders lopen nog even binnen om iets te vragen of te vertellen. Ook telefonisch zijn de lijntjes heel kort en krijgen ouders snel de juiste persoon aan de lijn. Ouders stappen makkelijker over de drempel dan bij een grotere school.

In de eerste en tweede klas heeft de school klassenouders. Elke klas heeft twee klassenouders, die een soort forum vormen. Zij zijn een doorgeefluik van ouders naar locatieleiding toe. De klassenouders verrichten twee keer per jaar een belronde, waarbij ze alle ouders uit de klas bellen en informeren hoe de ouders tegen de school aankijken, of ze eventueel tekortkomingen constateren, of ideeën hebben waar de school zijn voordeel mee kan doen en dergelijke. Soms zeggen ouders zulke dingen makkelijker tegen een klassenouder dan tegen een leerkracht of iemand anders van school. De informatie komt dan via de klassenouder bij de locatieleiding. Zo krijgt de school ook de visie van de ouders te horen en kunnen ze daar hun voordeel mee doen. Een voorbeeld hiervan is een

vernieuwend idee over de voorlichtingsavond. Normaal gesproken vertelt de locatiedirecteur over algemene zaken betreffende dat schooljaar en gaan de ouders daarna met de mentor mee voor informatie die meer op de klas en de leerling gericht is. De ouders gaven aan dat ze ook wel graag met de leerkrachten zelf wilden praten, dat ze graag wilden weten welke gezichten er bij de namen horen. Toen is de opzet van de voorlichtingsavond veranderd en zijn er korte lesuurtjes ingevoerd met de leerkrachten die over hun vak vertellen. Het idee van de ouders wordt dus ook uitgevoerd en zij waarderen dat ook. Dat is een voorbeeld van hoe je de ouderbetrokkenheid kan vergroten, door de ouders de mogelijkheid te geven hun mening te laten horen. Alle eersteklassers krijgen een mentor toegewezen en na de voorlichtingsavond die in de tweede of derde week van het schooljaar plaats heeft, maakt de mentor een schema waarin hij alle ouders van zijn klas gaat bezoeken. Als kennismaking, maar ook met de achterliggende gedachte dat de school graag wil weten uit welk nest de leerlingen komen. Want als een leerkracht een keer op ouderbezoek geweest is, begrijpt hij de leerling vaak meteen beter. Het breekt het ijs ook wat tussen het gezin en de leerkracht. Ouders zijn daarna vaak meteen wat vrijer naar docenten toe en maken makkelijker contact, waardoor de school toch behoorlijk wat informatie krijgt. De leerlingen vinden het meestal ook heel mooi dat ze hun huis en kamer aan de leerkracht kunnen laten zien. Leerkrachten staan heel positief tegenover de huisbezoeken. Het kost veel tijd, maar het geeft enorm veel extra informatie.

In de derde en vierde klas van het vmbo heeft de school een ouderplatform. Vier ouders per leerjaar praten mee over allerlei praktische zaken, zoals het examen. Dit platform komt twee keer per jaar samen. De mening van de ouders wordt gehoord. Ze geven aan wat er zoal veranderd zou kunnen worden en dragen soms ook zelf oplossingen aan. In de ouderraad zitten ouders die samen dingen organiseren, maar bijvoorbeeld ook als adviseur optreden. Ook daar komen allerlei dingen ter sprake die goed gaan of juist niet. Er is één medezeggenschapsraad voor de hele school, daar zit ook een ouder van deze locatie in.

In de schoolgids wordt toelichting gegeven op algemene zaken. Per klas is er tijdens voorlichtingsavonden een informatiefolder waarin staat wat ouders kunnen verwachten. Daarnaast komt de Piet Hein schoolkrant één keer per maand uit, ook digitaal, hierin staat alles wat die maand op deze locatie speelt. Verder worden voor tussentijdse mededelingen brieven aan de leerlingen meegegeven en is er nog een huis-aan-huisblaadje voor contact met de buurt en reclame voor de school.

Aan het begin van het jaar is er een voorlichtingsavond, waarin de hele gang van zaken op school toegelicht wordt. Er zijn twee keer per jaar ouderspreekavonden, het rapport is daarvoor de aanleiding, de leerling krijgt het rapport de week ervoor mee naar huis. Ouders krijgen de gelegenheid om met de mentor of een vakleerkracht te praten over de resultaten die de leerling behaald heeft. In maart /april zijn er nog extra voorlichtingsavonden. In de tweede klas is de extra voorlichtingsavond erop gericht om tot een goede keuze voor vervolgstudie te komen. De leerlingen die hier bijvoorbeeld op een basis- of kaderberoepsgerichte niveau zitten, moeten dan naar een andere school en voor een bepaalde afdeling kiezen. In dat proces worden de ouders dan ook uitgenodigd, zodat ze geïnformeerd kunnen worden. In de derde klas is de extra voorlichtingsavond gericht op de keuze van een profiel en vakkenpakket. Eén keer per jaar is er een ouderavond, georganiseerd door de ouderraad. Met een zakelijk deel en een actueel onderwerp dat speelt op school. Dit jaar zal dat waarschijnlijk de preventie van alcohol en drugsgebruik zijn.

De inzet van de ouders is per groep en per jaar wisselend. Voor klassenouderschap en ouderplatform zijn makkelijker ouders te vinden dan voor de ouderraad of medezeggenschapsraad, waarschijnlijk doordat de laatste twee vormen meer tijd en inzet van de ouders vragen. Maar soms kost het toch nog redelijk veel moeite om uit een

klas twee of drie ouders bereid te vinden om klassenouder te worden of om in het ouderplatform te gaan. Over het algemeen zijn de ouders heel tevreden over de informatieverstrekking van deze school. Vorig jaar is er een ouderenquête gehouden, de respons vanuit de ouders was hier op deze locatie ontzettend groot. Daaruit bleek dat de tevredenheid van de ouders groot is. Daar was de vestiging ook tevreden over. Ouders van deze vestiging bleken veel positiever dan de ouders van de hoofdvestiging. Op de hoofdlocatie wordt met dezelfde middelen gewerkt, zoals klassenouders en huiswerkvrij onderwijs. De locatiedirecteur denkt dan ook dat één van de verklaringen voor de grotere tevredenheid onder ouders van deze locatie te vinden is in de kleinschaligheid van deze vestiging, waardoor de lijntjes allemaal korter zijn en de ouders toch eerder het idee hebben dat ze ook echt gehoord worden.

De school zal altijd verbeterpunten houden, maar er zijn op dit moment geen specifieke zaken in beeld. De medewerkers van deze locatie zijn tevreden over de actuele gang van zaken. De locatiedirecteur kent geen concrete voorbeelden van andere scholen die een goed ontwikkeld oudercontact hebben of die opvallende manieren ontwikkeld hebben om de betrokkenheid van de ouders bij de school te vergroten.

Dollard College, locatie Bellingwedde. Interview met mevrouw Staalstra, directeur.

Het Dollard college, locatie Bellingwedde is een kleine school met ongeveer 180 leerlingen. De school heeft een brede onderbouw, van leerwegondersteunend onderwijs tot vwo. De leerlingen zijn verdeeld in drie verschillende klassen: havo/vwo, vmbo tl-kader en een vmbo-kaderbasis met of zonder lwoo. Die groepen leerlingen blijven allemaal twee jaar op deze locatie. Leerlingen die voor de theoretische leerweg kiezen kunnen op deze locatie hun opleiding afmaken, de andere leerlingen stromen door naar scholen in Winschoten. De leerlingen hebben op deze manier de mogelijkheid om na de basisschool nog twee jaar dicht bij huis naar school te gaan. Dat is een constructie die destijds door de politiek is gekozen om te voorkomen dat in Groningen het platteland volledig ontvolkt wordt, zoals dat in Friesland is gebeurd. Het is heel belangrijk, ook voor deze gemeente, dat er nog een school voor voortgezet onderwijs is in Bellingwedde. Gezinnen met jongen kinderen die in de buurt willen gaan wonen, kijken toch hoe het met de onderwijsvoorzieningen in de buurt gesteld is. De leerlingen van deze school komen uit Bellingwolde en omstreken, de meesten wonen binnen een straal van 12 km. Het openbaar vervoer is niet altijd even goed, dus er zijn veel leerlingen die op de fiets heen en weer gaan. Een aantal leerlingen wordt met de auto naar school gebracht, maar het grootste deel komt met de fiets. Er is wel een goede busverbinding met een dorp verderop, die busverbinding is speciaal aangepast aan de schooltijden. Bijna alle kinderen uit de omgeving komen naar het Dollard College, omdat er weinig concurrentie is. De andere dichtstbijzijnde scholen voor voortgezet onderwijs staan in Winschoten, Veendam en Hoogezand. Er wordt op het Dollard College gewerkt met een aaneensluitend lesrooster. Dit betekent dat de leerlingen in de onderbouw en in de derde klas TL nooit tussenuren hebben. Als er een docent ziek is wordt dat bijvoorbeeld meteen door een andere docent opgevangen. Elke dag is er minstens één keuze-uur. Tijdens dit keuze-uur mogen de leerlingen zelf kiezen aan welk vak ze werken. Er wordt zoveel mogelijk werk op school gedaan, maar de leerlingen krijgen ook werk mee naar huis.

De school vindt het van belang dat de ouders goed op de hoogte zijn van wat de school wil. School en ouders moeten het uiteindelijk samen doen. Dat samen doen komt vaak neer op het contact tussen de ouders en de mentor. Er zijn vier rapportmomenten in het jaar. De rapporten worden aan de leerlingen meegegeven. De school verwacht van de ouders dat ze op oudergesprek komen om het rapport te bespreken en nodigt de ouders dan ook alle vier de keren met nadruk uit. Verder organiseert de school aan het begin van elk schooljaar een informatieavond. Voor de nieuwe leerlingen van de basisscholen worden informatieavonden gegeven, die vinden plaats aan het eind van groep acht. Tijdens zo'n informatieavond komen de ouders op school om een voorbespreking te hebben over hoe het schooljaar daarop er uit zal zien. De informatieavonden beginnen met een centraal gedeelte voor het hele leerjaar, waarin algemene informatie wordt besproken. Daarna gaan de ouders met de mentor van de klas mee.

Mevrouw Staalstra geeft aan dat de ouderbetrokkenheid op het voortgezet onderwijs toch aanmerkelijk anders is dan op een basisschool. Een voorbeeld hiervan: De school geeft regelmatig een nieuwsbrief uit. In één van die nieuwsbrieven heeft de school gevraagd of de ouders het op prijs zouden stellen om de nieuwsbrief digitaal te ontvangen. Er wordt weinig op die vraag gereageerd, terwijl ouders wel heel graag goed geïnformeerd willen worden. Ouders nemen dan blijkbaar niet de moeite om dat ook te regelen. De school vraagt ook wel eens ouders voor de begeleiding bij activiteiten, maar ook dan komt er weinig respons. De school ondervindt dus wel problemen met de ouderparticipatie. De ouders trekken zich erg terug en er zijn niet zoveel ouders die actief willen zijn binnen de school. Dat heeft waarschijnlijk ten dele te maken met andere verplichtingen die de ouders heb-

ben. Het zal echter ook ten dele komen door het feit dat de leerlingen het niet meer prettig vinden als hun ouders op school rondlopen, dat is op de basisschool natuurlijk heel anders.

De school heeft een ouderraad, die door de directeur geïnformeerd wordt en vooral als klankbordgroep gebruikt wordt. Via de ouderraad kunnen ouders laten weten hoe ze tegen bepaalde dingen aankijken. De school vindt het belangrijk om de mening van de ouders te horen en gaat vervolgens ook met die informatie aan de slag. Daarnaast is de ouderraad ook betrokken bij de organisatie van bijvoorbeeld schoolreizen, diploma-uitreikingen en ouderavonden. De ouderraad houdt zich bezig met vrij algemene zaken die betrekking hebben op het onderwijs, er worden geen individuele leerlingen besproken.

Mevrouw Staalstra zou er wel voor willen pleiten dat alle ouders alle informatie digitaal ontvangen, zodat ze in ieder geval op de hoogte zijn van wat er speelt. Een groot deel van de leerlingen houdt brieven namelijk wel eens in de tas waardoor de informatie niet bij de ouders aankomt. Het gezinsleven is tegenwoordig vaak nogal hectisch, waardoor ouders geen tijd vrij kunnen of willen maken voor de school. Hierdoor is het soms ook lastig om leden voor de ouderraad te vinden.

Elke klas heeft een eigen mentor. Bij de rapportbespreking kunnen de ouders een gesprek hebben met de mentor. Mentoren en docenten overleggen binnen de docenten- of rapportvergaderingen. Verder heeft de school tweewekelijks een teamvergadering, waar leerlingen besproken kunnen worden. Op ouderavonden is er altijd koffie en thee, zodat ouders even bij elkaar kunnen zitten. Tijdens de ouderavonden is de directeur of adjunct-directeur ook altijd aanwezig. De drempel om naar de school te stappen is vrij laag, toch zou de school graag meer ouderparticipatie willen.

In de onderbouw komen er veel ouders naar de ouderspreekavonden, maar in de tweede klas neemt dat al af. Ook bij de ouderinformatieavonden, die één keer per jaar georganiseerd worden, is de opkomst niet altijd hoog. Van sommige klassen is soms maar één derde deel van de ouders aanwezig bij een informatieavond. De school vraagt zich dan wel eens af of ouders het niet belangrijk vinden om te weten hoe het schooljaar georganiseerd wordt of hoe hun kind functioneert. Ook op basisscholen is dit fenomeen bekend, ook daar komen over het algemeen weinig ouders op de ouderavonden af. Het ligt ook aan het soort informatie dat gegeven wordt op zo'n avond. Ouderavonden waarbij er uitleg gegeven wordt over het komende schooljaar worden beter bezocht dan ouderavonden met een specifiek thema. Bij die laatste ouderavonden was de opkomst altijd zó laag, dat de school gestopt is met het organiseren van die avonden. Verder zijn de ouders wel heel mondig. Soms reageren de ouders erg snel gepikeerd wat voor de docenten wel eens moeilijk is. Mevrouw Staalstra heeft het idee dat het op deze school wel veel gemoedelijker is dan op scholen in de grote steden. De sfeer op deze school is heel rustig, wat waarschijnlijk ook deels door het kleine aantal leerlingen komt. Bijna alle leerlingen kennen elkaar, daardoor komt pesten niet vaak voor. Als er toch gepest wordt, probeert de school er snel bij te zijn. Er wordt geprobeerd om de situatie met de leerlingen op te lossen, maar ook de ouders worden erbij betrokken.

Aan het eind van het schooljaar komen de ouders op school om het rapport te bespreken. Daar wordt een hele dag voor ingepland, zodat alle ouders de mogelijkheid hebben om het jaar af te ronden met de mentor. Vroeger werd er slechts een belronde verricht na het laatste rapport, maar dat gaf van twee kanten een onbevredigend gevoel. Nu kunnen ouders van tevoren aangeven of ze een gesprek willen of niet. Voor de mentor is het ook plezierig om de ouders nog even te spreken. Ouders hebben tijdens zo'n gesprek ook de mogelijkheid om de mentor nog even te bedanken. Zo'n moment van erkenning is voor de mentor heel prettig. Op deze manier werkt

het heel goed. Voor de mentoren is het tijdrovend, maar daar staat tegenover dat ze er ook veel voor terug krijgen.

Eens in de vier jaar is er in het kader van periodiek kwaliteitsonderzoek een zelfevaluatie onder de ouders. Uit zo'n evaluatie blijkt of de ouders tevreden zijn of niet en zo nodig kan het beleid daarop aangepast worden. Deze zelfevaluatie gebeurt via een enquête die elke ouder in kan vullen. De respons hierop is echter vrij laag. Deze evaluatie is breed. Het gaat over alle onderwerpen die belangrijk zijn voor de inspectie, zoals het onderwijs, de wijze waarop de informatievoorziening verloopt en hoe de leerlingen op school worden opgevangen. De leerlingen krijgen ook een vragenlijst, aan de hand van die enquêtes kan de school zien wat er verbeterd kan worden. Dit jaar hebben er van de ongeveer 155 ouders, slechts 23 de enquête ingevuld. Sommige ouders zijn tevreden, sommige ouders zijn minder tevreden. Meerdere ouders geven aan dat ze het Dollard College een prettige school vinden, met een open structuur.

Mevrouw Staalstra ziet het overbrengen van waarden en normen ook als een taak van de school. Soms botst het wel eens met ouders. Sommige ouders vinden bijvoorbeeld dat er op school teveel op de kleine regeltjes gelet wordt. Andere ouders daarentegen geven juist aan dat het nog wel strenger zou mogen. In beide gevallen gaat de school met de ouders rond de tafel zitten om met elkaar in gesprek te gaan. Uiteindelijk is de ouder natuurlijk verantwoordelijk voor de opvoeding van het kind.

Mevrouw Staalstra geeft aan dat de ouderbetrokkenheid in de loop van de jaren wel veranderd is. Tegenwoordig werken veel ouders overdag, dus is het moeilijker om tijdens schooluren ouders te vinden. Binnen de eigen scholengemeenschap is er wel eens contact over ouderbetrokkenheid en het contact tussen ouders en school. Ook via de ouderraad hoort de school hoe andere scholen dat contact onderhouden. Mevrouw Staalstra zit zelf in een netwerk van vrouwen die een managementfunctie hebben in het onderwijs. In dat netwerk komen zulke onderwerpen wel eens zijdelings ter sprake, maar niet als het belangrijkste item. Er komen wel signalen binnen dat steeds meer scholen moeite hebben met de betrokkenheid van ouders. Er zijn zelfs scholen waar ouders de rapporten moeten komen halen, omdat de leerkrachten de ouders anders nooit zien. Mevrouw Staalstra geeft aan dat ouders een dwingende brief van de school krijgen wanneer ze meerdere keren niet komen voor een gesprek, terwijl de leerkracht hen wel graag wil spreken, meestal komen ze dan wel.

In het derde leerjaar lopen de leerlingen stage. De school heeft op dit moment twee mogelijkheden voor maatschappelijke groepsstage en daar blijft het voorlopig ook even bij. Er is een project 'Who's Next' waarbij leerlingen voor andere leerlingen sportieve activiteiten ontwikkelen. En er is een project in een dorpje dichtbij, dat wordt begeleid door landschapsbeheer Groningen, waar de leerlingen een werkdag hebben. De maatschappelijke stages zijn nog niet verplicht, dat komt pas in 2008-2009, dus de school ziet dit alvast als een vingeroefening. De directeur voorziet dat de maatschappelijke stage een probleem gaat worden. Op deze school moeten op een bepaald moment bijvoorbeeld 150 leerlingen 20 uur per leerjaar ondergebracht worden. Er zullen dan stageplaatsen gezocht moeten worden bij verenigingen en instellingen, maar die liggen niet voor het oprapen in Bellingwedde. Mevrouw Staalstra stelt dat maatschappelijke stages niet nodig zouden zijn als ouders wat meer maatschappelijk betrokken zouden zijn en meer in het verenigingsleven zouden participeren. Door de individualisering vindt de overheid het nodig om maatschappelijke stages in te voeren en vervolgens komt dat dan bij de scholen op hun bordje. Er zullen altijd leerlingen zijn die zulke stages niet zien zitten, maar die moeten wel ergens ondergebracht worden. Mevrouw Staalstra geeft aan dat de maatschappij dan dus eigenlijk ongewild met die leerlingen opgescheept wordt. Door de problemen in de grote steden, krijgt het hele land nu met zulke ont-

wikkelingen te maken. Mevrouw Staalstra denkt wel dat er instanties zullen zijn die erop in zullen springen omdat er subsidies voor vrijkomen, maar ze zou liever zien dat het geld gebruikt zou worden voor leerlingen die meer stimulans of begeleiding nodig hebben.

Bij de laatste evaluatie heeft de school een 10 gekregen van de inspectie voor de veiligheid in de school en het schoolklimaat, dat is een erg hoge score waar de school dan ook erg trots op is.

Dollard College, locatie Woldendorp. Interview met mevrouw Jager, directeur.

Het Dollard College heeft aantal vestigingen. Woldendorp is de vestiging die het verst van de kernvestigingen in Winschoten af ligt. De school in Woldendorp was een middenschool. Toen kwam er een fusiegolf, eind jaren tachtig. Woldendorp ligt dicht bij Delfzijl dan bij Winschoten, maar Woldendorp is gefuseerd met de gemeente Winschoten in plaats van Delfzijl. Dat geeft meteen een aantal knelpunten. Het beleid en de ontwikkelingen volgen Winschoten, maar Woldendorp hoort bij regio Delfzijl en krijgt ook veel leerlingen uit die kant. Er zijn dus twee samenwerkingsverbanden waarbij deze school zou moeten participeren. De school heeft ongeveer 360 leerlingen, een redelijk stabiel aantal. De leerlingen komen uit de omliggende gemeentes met een straal van ongeveer 30 kilometer, met gemiddeld 50 á 60 afleverende basisscholen, ongeveer 100 leerlingen in de eerste klas. Sommige basisscholen leveren zeven of acht leerlingen, maar vaak gaat het maar om één of twee leerlingen.

De school heeft een brede brugperiode: van leerweg ondersteunend onderwijs tot en met vwo. Leerlingen die havo of vwo gaan doen, kunnen niet op deze locatie blijven, maar moeten na het tweede jaar naar de havo-vwo locatie of naar Appingedam of Delfzijl. Op de locatie Woldendorp worden de volgende richtingen aangeboden: de theoretische leerweg en twee vmbo-richtingen, namelijk handel & administratie en zorg & welzijn, zowel op basisoniveau als op kaderniveau. Het team bestaat uit 35 a 40 docenten. De kracht van de school ligt in de kleinschaligheid, het gesloten lesrooster (geen tussenuren) en veel contact met leerlingen en hun ouders. Er is een toename zichtbaar van leerlingen in de basisberoepsgerichte leerwegen en de leerlingen met leerwegondersteuning. Of er een relatie ligt tussen die krachtpunten en het toenemende aantal leerlingen is niet zeker, maar dat zou wel goed kunnen.

Deze locatie onderscheidt zich ook van de andere vestigingen van het Dollard College doordat dit een Daltonlocatie is, de enige van het Dollard College. De school is nu bezig om dat Daltononderwijs meer te benadrukken. Uit kwaliteitsonderzoek is gebleken dat ouders met name voor deze school kiezen vanwege andere factoren dan het Daltononderwijs, maar het is toch een Daltonschool, dus daar wil de school meer gebruik van gaan maken en dit naar buiten toe meer uitdragen. Die lijn is vorig jaar ingezet en daar is de school nu ook nog mee bezig.

Het onderwijs op deze school kent geen tussenuren. Er wordt gewerkt met een 45-minuten rooster, waarbij de leerlingen elke dag van 8.40 uur tot 14.40 uur op school zijn. Elke dag heeft zeven lessen. In de vierde klas, wanneer leerlingen hun vakkenpakket gekozen hebben, zijn er wel tussenuren. Het is voor de leerlingen ook wel goed om daar mee te leren omgaan, aangezien het bijvoorbeeld op het mbo ook anders werkt. Maar in de eerste, tweede en derde klas zijn er geen tussenuren. Een ander sterk punt van de school is dat er nooit lesuitval is. Elke docent heeft op zijn lesrooster een aantal uren voor inval staan. Hier ligt ook een link met het Daltononderwijs, er wordt onder andere met studiewijzers en planners gewerkt, dus leerlingen kunnen gewoon verder werken als de docent bijvoorbeeld ziek is. Er komt dan een andere leerkracht om eventuele vragen te beantwoorden, dus de eerste opvang is geregeld en verder weten de leerlingen zelf wat ze moeten doen.

In juni, voorafgaande aan het nieuwe schooljaar is de eerste ouderavond voor nieuwe eerstejaars leerlingen. Daar zijn de leerlingen en de ouders bij aanwezig. De klassenindeling is dan klaar. De leerlingen komen meteen bij hun toekomstige mentor in de klas. Voor leerlingen is het een belangrijke avond omdat het voor veel leerlingen toch heel spannend is zo'n kennismaking, daarom is dat eerste contact ook expres voor de zomer om alvast een beetje spanning bij de leerlingen weg te nemen. De ouders worden op die avond gescheiden van de leerlingen en

krijgen dan een programma aangeboden waarin ze informatie krijgen over wat ze kunnen verwachten op deze school.

In september, tijdens de derde of vierde schoolweek is de volgende ouderavond voor de eerste klas leerlingen, de opkomst is altijd hoog op die avonden. Daarbij ligt de nadruk op hoe de eerste weken verlopen zijn. Ouders gaan dan ook al snel in groepen met de mentoren mee. Vaak durven ouders dan ook wat meer vragen te stellen en spreken ze vrijer in kleine groepen. Er komen veel leerlingen van buiten, dus de school is afhankelijk van openbaar vervoer. Zo'n 60 procent van de leerlingen komt met het openbaar vervoer. Daar zijn in het begin nog wel vaak aanpassingsproblemen: sommige leerlingen hebben nog nooit met een bus gereisd. Ouderejaars nemen soms onwenselijk gedrag aan tegenover de eerstejaars. Dit is een van de gespreksonderwerpen tijdens de eerste ouderavond. De stelling van de school is dat de school zich ook bezig houdt met wat er onderweg gebeurt. De zorg van de school loopt van de voordeur 's ochtends tot de voordeur 's middags. Dus als er iets gebeurt op de fiets of in de bus, dan verwacht de school van de leerlingen of de ouders dat dit op school gemeld wordt en dan wordt daar werk van gemaakt. In het begin van het jaar zijn er regelmatig voorvallen, maar rond de herfstvakantie is iedereen gewend en gaat het over het algemeen beter. De problemen liggen met name in ouderejaars die bijvoorbeeld stoelen bezet houden of eerstejaars op het verkeerde been zetten zodat ze de bus missen. Als zo'n voorval gemeld wordt, probeert de school het op te lossen met één op één gesprekken. Er wordt bekeken wie wat gedaan heeft en dan wordt dat met die leerling besproken. Vaak zijn het individuele acties en gesprekken. Een heel enkele keer, wanneer het gedrag in een bus heel slecht is, wordt er ook wel eens een hele klas tegelijk aangepakt en aangesproken op hun gedrag (lopen in de bus, in de stoelen krassen, rommel maken). Met busmaatschappij Arriva zijn daar ook afspraken over, omdat voor deze school het busvervoer van levensbelang is. Dit wordt steeds moeilijker, omdat Arriva ook steeds meer gebonden is aan contracten en ook met bezuinigingen te maken heeft. Een jaar of zes geleden waren op de bussen zoveel mogelijk vaste chauffeurs, dat was een stuk makkelijker omdat ze de leerlingen kenden en wisten wie ze in de gaten moesten houden. Nu is dat echter niet meer zo. Er zijn nu ook vaker chauffeurs die minder betrokken zijn. De contacten met de busmaatschappij liggen er en de school probeert zoveel mogelijk klachten van ouders ten aanzien van Arriva eerst met de ouders op te lossen. Elk jaar moet de groep gewoon weer even settelen.

De school werkt met duo-mentoren, op een groep van ongeveer 24 leerlingen, zijn er twee mentoren. Elke mentor heeft dus in principe niet meer dan 12 leerlingen onder zijn/haar hoede. Door de mentoren van alle eerstejaars leerlingen wordt een huisbezoek afgelegd in oktober/ november. Dit doet een behoorlijk zwaar beroep op de mentoren, maar het heeft wel meerwaarde. Zo'n huisbezoek werkt drempelverlagend. Er zijn zaken waarvan ouders denken dat ze de school er niet mee lastig moeten vallen, terwijl dat juist eigenlijk wel beter zou zijn. Als de mentor al een keer bij het gezin thuis is geweest, praten de ouders gemakkelijker en nemen ze daarna ook sneller contact op. Een ander groot voordeel is dat de mentor ook een beetje een beeld krijgt van hoe een kind in het gezin is. Bijna alle mentoren beschouwen de huisbezoeken als heel waardevol. De drempel van ouders om naar school te bellen wordt lager en ze hebben een gezicht bij een persoon en dat belt makkelijker. Van elk huisbezoek wordt ook een korte rapportage gemaakt en wanneer er bijzonderheden naar voren komen, worden die met het (kern)team besproken.

Drie keer per jaar zijn er rapportbesprekingen. Er worden dan individuele gesprekken gehouden met de ouders en de leerlingen tegelijk, dat zijn gesprekken van 20 minuten. Er is dan aandacht voor het rapport (de cijfers) en voor de mentorbrief (gedragscomponenten, hoe leerling samenwerkt, contact met andere leerlingen, sociale ont-

wikkeling). Zo'n mentorbrief maakt vaak meer duidelijk dan wat er uit de cijfers alleen te halen is. De mentorbrief zorgt vaak voor aardige gesprekken. Ouders weten bij aanmelding dat ze het rapport zelf met de leerling op moeten komen halen, dat gebeurt ook bijna altijd. Als het niet gebeurt, wordt het rapport niet meegegeven met de leerling, maar wordt er een nieuwe afspraak gemaakt. In dat geval krijgt de leerling wel alvast de cijfers en de mentorbrief te zien. In klas één tot en met drie zijn deze oudergesprekken verplicht. In de vierde klas zijn er schoolonderzoeken. De periodes lopen niet parallel aan rapportperiodes, maar ouders kunnen dan nog wel gesprek hebben met de mentor. In het vierde jaar kan er een gesprek zijn op verzoek van de ouders, op verzoek van de mentor of, als geen van beiden het nodig vindt, niet.

In elk leerjaar is er minimaal één ouderavond. Op deze ouderavonden wordt de gang van zaken op school besproken. Tijdens de eerste ouderavond krijgen de ouders uitleg over wat er dat jaar op het programma staat. Bij de ouderavond in de tweede klas ligt de nadruk op de keuze die de leerlingen aan het eind van dat jaar moeten maken. Tijdens de ouderavond in het derde leerjaar staat de oriëntatie op de toekomstige opleiding centraal en tijdens de ouderavond in het vierde leerjaar is er aandacht voor het vervolgonderwijs en stages. Ouderavonden kennen dezelfde opzet: een korte centrale inleiding en daarna groepsgewijs bij de mentor de specifieke informatie per klas. Die formule werkt goed. De opkomst bij de eerste ouderavond is over alle leerjaren vrij groot. De opkomst valt wel tegen bij de thema-ouderavonden. Die worden 1x per jaar georganiseerd door de ouderraad. Daarbij komen thema's aan de orde als 'Hoe ga je met lastige pubers om?', 'Hoe ga je met msn- en chatgedrag om?', 'Loveboys' enz. Voor deze thema-avonden worden alle ouders uitgenodigd, via de website en het locatiemededelingenblad. De ene keer zijn het er 40, de andere keer 25. Verdere communicatie verloopt ook via het locatiemededelingenblad, dat eens in de zes á zeven weken uitkomt. Daarin staan alle mededelingen over lopende zaken. De thema-ouderavond wordt altijd ruim van tevoren aangekondigd. Wellicht dat de lage opkomst ook met de planning te maken heeft. In september is er een ouderavond, begin december is de eerste rapportbespreking, begin april de tweede rapportbespreking, eind juni de derde en tussendoor nog een keer een ouderavond. In de wintermaanden hoef je geen thema-avond te organiseren, het voorjaar is de meest geschikte periode. Het blijft moeilijk om voor thema-avonden ouders te mobiliseren, maar de school gaat ermee door.

Op deze school zijn de lijnen kort en dat wordt sterk gewaardeerd door de ouders. Ouders geven zelf aan dat ze het prettig vinden dat ze dezelfde dag of de volgende dag meteen teruggebeld worden, als ze gebeld hebben. Sommige mentoren zijn ook 's avonds bereikbaar, ouders weten wanneer ze de mentoren kunnen bereiken en dat gaat over het algemeen goed. Alle namen en nummers staan ook in de schoolgids. Tot nu toe zijn daar maar weinig slechte ervaringen mee geweest en wordt er nauwelijks misbruik gemaakt van deze mogelijkheid.

De ouderraad bestaat momenteel uit vijf ouders en er is één nieuwe aanmelding, eerst zaten er tien ouders in de raad, maar vijf van de kinderen van die ouders hebben net de school verlaten. De werving gaat de ene keer wat beter dan de andere keer. Meestal zitten er ongeveer acht ouders in de ouderraad. Op de ouderavonden wordt er aan de ouders gevraagd of ze interesse hebben om in de ouderraad deel te nemen.

Het locatiebulletin is hét communicatiemiddel naar de ouders. Bij incidentele dingen worden er ook wel eens brieven verstuurd. Bij heel belangrijke mededelingen gaan de brieven per post. Ouders lezen ook meer de website. Die is alleen voor algemene mededelingen omdat de website voor iedereen toegankelijk is.

De school bestaat uit kernteams: er is een kernteam leerjaar één en een kernteam leerjaar twee. De kernteams van de leerjaren drie en vier zijn nog in ontwikkeling, dat zijn nu nog mentorenteams. Een kernteam is wat breder dan een mentorenteam. Alle mentoren van de onderbouw zitten in het kernteam en vergaderen eens in de 14

dagen, waarbij alle lopende zaken besproken worden. Vergaderingen worden voorgezeten door de coördinator. Er zijn drie coördinatoren: een onderbouwcoördinator, een bovenbouwcoördinator en een zorgcoördinator. De zorgcoördinator is tevens coördinator van de groepen leerlingen met leerweg ondersteuning. De coördinatoren vormen, samen met de vertrouwenspersoon en op afroep met docent remedial teaching, het interne zorgteam. Zorgleerlingen worden altijd eerst in het interne zorgteam besproken. Dit team vergadert elke week, dus bij vragen of problemen hoeft er niet gewacht te worden op de vergadering van het kernteam, maar kan het in het interne zorgteam besproken worden. Het interne zorgteam beprekt de zorggevallen en kijkt wat de school zelf kan. Daarnaast is er de Preventie unit, die één keer in de zes weken bij elkaar komt. De preventie-unit bestaat uit een leerplichtambtenaar, de jeugdgezondheidszorg, de schoolarts en de politie. Hier kunnen leerlingen besproken worden waarvan de school denkt dat extra hulp nodig is. Aanmelding voor de preventie-unit gaat altijd met toestemming van leerling en ouders. Wanneer ouders geen toestemming geven, kan de leerling anoniem besproken worden, zodat coördinatoren wel kunnen overleggen over wat ze kunnen en wat niet. Zo kan de school bijvoorbeeld tips krijgen. Het is dan belangrijk om bij de ouders te blijven proberen een ingang te vinden om duidelijk te maken waarom de school het zo belangrijk vindt om toch hulp te zoeken. Gelukkig komt dat maar heel weinig voor. Uiteindelijk wordt er toch altijd een oplossing gevonden, door met de ouders te overleggen en ze dan toch zover te krijgen dat het in de preventie-unit of anders toch binnen school besproken kan worden. De preventie-unit koppelt terug over wat er afgesproken is.

De school legt snel contact met ouders, dat is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de mentor. Bij zwaardere gevallen komt de coördinator in beeld. Wanneer leerlingen uit de les gestuurd worden moeten ze eerst in een 'uitstuurkaart' opschrijven wat er gebeurd is. De school wil hiermee bereiken dat leerlingen bewust nadenken over hun eigen gedrag en de gevolgen daarvan. Wanneer het nodig is wordt er naar aanleiding van de uitstuurkaart contact opgenomen met de ouders. Na schooltijd zijn er weinig mogelijkheden om leerlingen op school te houden, omdat de meeste leerlingen met de bus naar huis gaan. Wanneer een leerling na schooltijd zou moeten blijven, dan wordt dit met betreffende ouders overlegd.

De school hanteert strikte regels ten aanzien van drugsgebruik, pesten, vechten en discriminatie. Wanneer dit aan de orde is, komen de ouders met de leerling sowieso op school, voor een gesprek. Dit is een kleine school met grote sociale controle: er is contact met de jeugdagent en ook dorpsbewoners houden de school en de omgeving ook in de gaten.

De school is bezig met leerlingenparticipatie. De school vindt dat de leerlingen te weinig betrokken worden bij wat er op school gebeurt. Er is ruim een jaar geleden een leerlingenraad ingesteld, die onder leiding van twee docenten, meedenken over de school. Het gesloten lesrooster is een moeilijkheid: vergaderingen met de leerlingenraad moeten onder schooltijd. Bij het organiseren van activiteiten buiten de school, speelt altijd mee dat de school afhankelijk blijft van bereidwillige ouders die de leerlingen willen halen of willen meebetalen in het vervoer terug, want in Woldendorp is verder niks te doen.

Leden van de ouderraad geven aan dat ze weinig feedback van de overige ouders krijgen. Er is eigenlijk zelden een ouder die een vraag neerlegt bij de ouderraad of contact opneemt met één van de ouders van de ouderraad. Maar uit het periodiek kwaliteitsonderzoek wat de school doet, blijkt wel dat ouders tevreden zijn. Ouders zien blijkbaar niet echt de noodzaak om contact op te nemen. Het blijft echter wel een aandachtspunt. De contacten met de ouders en de manier waarop de school met de ouders en de leerlingen omgaat zijn cruciaal voor het belang van het kind en voor de hele manier van werken op deze school. Het lukt ook wel eens niet. Er zijn ook wel

eens kinderen die het onderwijs te gecontroleerd vinden of te gestructureerd. Dat is natuurlijk altijd mogelijk, daar heeft de school ook geen moeite mee. Het is duidelijk wat de school biedt, als er leerlingen zijn die het op een andere school prettiger vinden, dan gaan ze naar een andere school.

Andere vestigingen van het Dollard College hebben ook ouderavonden, maar huisbezoeken hebben ze niet overal. Er zijn wel steeds meer vestigingen die de rapporten ook laten ophalen door de ouders en daar gesprekken over hebben. Ouders van deze vestiging hebben veel contact met de school, de tevredenheid over ouderbetrokkenheid is goed. Er zijn geen andere concrete voorbeelden van hoe de school het anders zou willen doen.

De maatschappelijke verandering dat ouders steeds mondiger zouden worden, wordt op deze school nog niet echt opgemerkt. Wat wel opvalt is dat ouders in toenemende mate kijken naar de rol van de school en de verantwoording daar neer leggen, met name als het gaat om pestgedrag. De school gaat hierover met de ouders in gesprek. De afspraken die tijdens zulke gesprekken gemaakt worden, worden ook altijd schriftelijk vastgelegd, zodat het duidelijk is wat er van de ouders verwacht wordt en wat er van de school verwacht mag worden. De school ziet het zeker als haar taak om waarden en normen over te dragen op de leerlingen. Maar daarover verschillen docenten wel van opvatting. Het gaat natuurlijk ook altijd over de grenzen. Op school zijn docenten voortdurend bezig met het overbrengen van waarden en normen. Maar het opvoeden moet in eerste instantie toch thuis gebeuren. De illusie is er niet dat als dat thuis niet goed gebeurt dat het op school dan goedge maakt kan worden. Op school wordt natuurlijk wel geprobeerd bij te sturen en wordt bijvoorbeeld uitgelegd dat het op school er anders toe kan gaan dan bij bepaalde leerlingen thuis. Er is dus wel een gedeelde verantwoordelijkheid, maar de basis ligt thuis. De opvattingen van de leerkrachten verschillen enigszins, maar het is wel werkbaar. Dat is bijvoorbeeld zichtbaar in de pauzeruimte, als een leerkracht iets vertelt gaan andere leerkrachten daarop in en laten zij weten hoe zij daarover denken. De school vindt het niet nodig om een apart vak aan waarden en normen te besteden. Het is binnen de school heel duidelijk welk gedrag geaccepteerd wordt en welk gedrag niet. Wanneer er een groot gat zit tussen de opvoeding thuis en die op school, is daar vaak al wel hulpverlening of komt er hulpverlening (preventie unit).

Elke locatie heeft een eigen schoolgids. Daarnaast is er ook een zorgplan, dat is Dollard College breed met uitwerking per locatie en staat ook op internet.

Het is moeilijk uit te leggen wat voor sfeer er heerst op de school, maar ouders en leerlingen geven vaak aan dat ze een goed gevoel hebben als ze de school binnen komen. Daar is de school trots op. De school wordt momenteel verbouwd. Met het oude gebouw was veel mis, maar de sfeer was al goed, dat wil men natuurlijk meenemen naar het nieuwe gebouw en dat blijkt ook wel te lukken.

De werkdruk is een knelpunt, dat is waarschijnlijk een landelijk probleem. Er wordt veel van docenten gevraagd en mede door het vervangen van zieke collega's is de werkdruk hoog. Dit is wel een kritiek punt, want dat moet veranderen anders gaat het mis. Door het dreigende lerarentekort zijn sommige vacatures moeilijker op te vullen. De reguliere banen worden meestal wel gevuld, maar vooral tijdelijke banen vormen een probleem.

Volgens mevrouw Jager klopt de beeldvorming van het vmbo niet. Zij stelt dat de mensen eens een keer zouden moeten gaan kijken op vmbo-scholen. Met 'het beeld' van het vmbo wordt een grote groep onrecht aangedaan.

Het AOC Terra Vmbo-groen te Emmen. Interview met de heer Timmer, coördinator onderwijs.

Het AOC Terra College is een onderwijsinstituut dat onderwijs aanbiedt op mbo- en vmbo-niveau in de drie noordelijke provincies. Het AOC Terra College Emmen is één van de vier vmbo vestigingen. Op deze vestiging zitten ongeveer 450 leerlingen. Het AOC Terra College maakt deel uit van Onderwijsgroep Noord, dat in totaal ongeveer 12.000 leerlingen bedient. Alle vestigingen daarbinnen hebben een behoorlijke autonomie als het gaat om het onderwijs. Deze school vindt dat de sociale kaart heel erg bepalend is voor de manier waarop je het onderwijs aanbiedt. Dat geldt ook voor de manier waarop je ouders bij het onderwijs betreft. De school bevindt zich in zuidoost Drenthe, wat demografisch gezien een gebied is dat al jaren als onderwijsachterstandsgebied gekenmerkt wordt. Binnen deze regio zijn allerlei projecten opgestart, zowel binnen het basisonderwijs als binnen het voortgezet onderwijs, omdat er al langdurige zorg is over de ontwikkeling binnen deze regio. De ontwikkeling is dat de sociale mobiliteit heel beperkt is, maar dat de kansen binnen deze regio niet gunstig zijn. Er wordt al langdurig geïnvesteerd in het koppelen van het onderwijs en de zorg.

Deze vmbo-school is een school die van oudsher zijn leerlingen krijgt uit het omliggende gebied, het is een streekschool met leerlingen uit een straal van 40 km, waarvan heel veel leerlingen uit plattelandsdorpen afkomstig zijn. De school vindt het belangrijk dat ouders de mentor of de leerkracht altijd weten te bereiken en dat de school op dat gebied heel laagdrempelig is. Ouders weten dat deze vestiging onderdeel is van een grote school, maar in hun beleving is dit een kleine vmbo-school waar leerlingen zich gezien weten en waar ouders ook vrij snel betrokken worden bij de ontwikkelingen rond het kind. Helaas geldt ook bij deze school dat er sneller aan de bel getrokken wordt wanneer het niet goed gaat dan wanneer het wel goed gaat. Dat is een ontwikkelpunt van de school.

Dit is een kleine vmbo school die erom bekend staat dat de leerlingenzorg veel aandacht krijgt. Door de jaren heen is de zorgstructuur ook goed opgezet. Concreet betekent dit dat er veel mensen voor de zorg beschikbaar zijn: twee counselors, een zorgcoördinator en een onderwijscoördinator die ook deels verantwoordelijk is voor de leerlingenzorg. De invulling van het mentoraat krijgt ook altijd veel aandacht.

Dit is een kleine school, met een team van ongeveer 50 docenten. Alle leerlingen, zowel onderbouw als bovenbouw, doen hun hele opleiding op deze locatie. Dat is heel overzichtelijk. Leerlingen ervaren dat als wat minder prettig, want op reis zijn biedt natuurlijk de gelegenheid om andere dingen te doen. Maar ouders vinden het wel heel prettig dat er tussen de onderbouw en bovenbouw geen knip is. De collega's komen elkaar tegen en kennen elkaar, dat is ook een belangrijk aspect van deze school.

Elke klas heeft een eigen mentor. De onderbouwklassen, de basisberoepsgerichte leerweg waar ook verreweg de meeste leerlingen met leerwegondersteuning in zitten, hebben een flink aantal mentoruren meer dan andere klassen. Zij krijgen acht of negen uur per week les van hun eigen mentor. Verder is er voor elke klas één vast mentoruur in de week. De contacten tussen mentor en leerlingen vinden daarnaast ook veel tussen de lessen door plaats.

In de onderbouw zijn er twee plenaire ouderavonden per schooljaar, één aan het begin en één halverwege het schooljaar. De eerste schoolavonden hebben een plenaire start waarin de algemene gang van zaken uitgelegd wordt, daarna gaan de ouders mee met de mentoren. Vaak wordt er dan aan de hand van discussiekaarten een oudergesprek gehouden, waarin allerlei thema's aan de orde komen. Op die manier worden ook allerlei school-

regels besproken en wordt er uitgelegd waarom die regels er zijn. Er zijn dan gesprekken met de ouders over roken, genotsmiddelen, drankgebruik en dergelijke. De achtergrond van de regels wordt besproken, dat is een belangrijke voorwaarde om er ook gedurende de rest van de schoolperiode succesvol met de ouders over te kunnen praten. School komt vaak met ouders in gesprek naar aanleiding van de schoolregels, vooral wanneer de schoolregels botsten met de regels van thuis. Die regels worden dus expres vroegtijdig met de ouders besproken, zodat ze weten waar ze ja tegen zeggen. Het is niet zo dat deze school heel erg streng is, maar de school wil wel op een normale manier met elkaar omgaan. Zodra je last van elkaar hebt werkt het niet. De school durft tijdens de ouderavonden de regels ter discussie stellen. De regels veranderen wel eens en moeten bijgesteld worden.

In het tweede leerjaar zijn ook twee schoolavonden, waarin de eerste schoolavond er net zo uitziet. De tweede schoolavond is aan de hand van een thema. Het thema kan verschillen, maar er wordt nu al een aantal jaar met het thema 'pubertijd' gewerkt. Dat is een thema waar ouders heel graag over geïnformeerd worden. Er komt dan een gastspreker vanuit de onderwijsbegeleidingsdienst die vertelt over de puberteit. Daarnaast is er ook ruimte voor groepsgesprekken. In het derde en vierde leerjaar is er één ouderavond. Deze heeft sterk het karakter van voorlichting over het examen en de stages. De overgang van de onderbouw naar de bovenbouw wordt door ouders vaak als vrij abrupt ervaren. De warmte van de onderbouw, de aandacht die er besteed wordt aan het samen opvoeden van het kind tot het meer technische verhaal van de bovenbouw, waarin leerlingen geacht worden hun examen te doen. De school is er nu mee bezig om dat geleidelijker te laten verlopen.

Verder zijn er nog de contactmomenten rond de rapporten: de 10-minuten gesprekken. Ouders kunnen zich opgeven voor een gesprek en de leerkrachten kunnen ook ouders uitnodigen. Ook op deze school geldt dat met name die ouders die de school graag zou willen spreken, vaak het lastigst te bereiken zijn. De school maakt deel uit van een groter geheel: het zorgadviesteam, waar de leerplichtambtenaar, politie, de schoolarts, jeugdzorg en een schoolmaatschappelijk werker bij aanwezig zijn. Met het zorgadviesteam is heel nauw contact. De ouders die steevast niet op school komen, krijgen op een gegeven moment vaak te maken met problematiek zoals gedragsproblemen of verzuim. In zulke gevallen heeft deze school wel een heel slagvaardige leerplichtambtenaar, waar goed mee samengewerkt wordt. Er wordt dan bijvoorbeeld een huisbezoek afgelegd. In de onderbouw van de leerwegondersteunende klassen worden standaard huisbezoeken gedaan. Dit is een methode die door verschillende mentoren gedurende de hele schoolperiode toegepast wordt, wanneer dat nodig is. Zo'n huisbezoek zet echter ook niet altijd zoden aan de dijk, soms krijgt de mentor geen goed beeld omdat de ouders het heel erg afhouden.

'Samen kansen benutten' is een project dat al een aantal jaren draait op deze school, er is ook subsidie voor gekregen. Het uitgangspunt van dit project is om de ouders van leerlingen met mogelijkheden, dus gl/tl-leerlingen, uit een sociaal zwakker milieu, extra te betrekken bij de ontwikkeling van de leerlingen op school. Voor de ouders van deze leerlingen worden extra schoolavonden georganiseerd en ook bij deze gezinnen worden huisbezoeken afgelegd. Dat zijn dus geen leerlingen waar problemen mee zijn, maar leerlingen die potentie hebben maar die mogelijk lager zouden kunnen scoren door bijvoorbeeld gebrek aan voeding thuis of te weinig begeleiding. Het is een leuk project en het heeft veel opgeleverd: ouders geven aan dat het heel laagdrempelig is, dat ze de begeleiding als heel prettig hebben ervaren en dat ze ook echt voelen dat het een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. Dat project is hier op school ontwikkeld. Het projectplan is opgesteld naar aanleiding van een prijsvraag van de provincie Drenthe, waarin het stimuleren van ouders om hun kinderen meer te ondersteunen in hun schoolcarrière centraal stond. Daar heeft deze school op ingespeeld. Uit onderzoek van ITS Sarde bleek onder

andere dat leerlingen lager presteerden op school doordat ouders en leerkrachten lage verwachtingen van de leerlingen hadden. Het project werd tijdelijk gefinancierd, maar de school zou het wel graag door willen zetten. Het is iets van de school geworden, het is een mogelijkheid waar veel ouders gebruik van willen maken. De school merkt dat mond-op-mond reclame ontzettend belangrijk is. De school is op zoek naar nieuwe financiële middelen om het project voort te kunnen zetten. Het project komt sterk overeen met de kernwaarden van de school: hoge verwachtingen uitspreken naar de leerlingen en dat gezamenlijk proberen waar te maken. Dat geldt helemaal omdat de leerlingen afkomstig zijn uit de dorpen uit het omliggende land, scholen worden gezien als een noodzakelijk kwaad. De leerlingen willen zo snel mogelijk aan het werk, zodat ze kunnen doen wat pa en opa ook deden. Om dat te doorbreken is dit project een prachtig middel. Wellicht kan er een doorstart gemaakt worden binnen deze school of binnen het samenwerkingsverband.

De school zit midden in een omslag van een school waar jongens opgeleid worden om boer te worden, naar een brede vmbo-school waar leerlingen in elke sector een goede vmbo-opleiding kunnen krijgen met een goede aansluiting op het mbo. De reden waarom leerlingen voor deze school kiezen is vaak het praktijkgerichte werk. De school heeft een grote poot praktijk in het onderwijs zitten. Veel ouders kiezen voor deze school vanwege de kleinschaligheid, de korte lijntjes naar ouders en de goede leerlingenzorg. Voor het onderwijsinstituut is het nu de uitdaging om meer en meer het onderwijskundige verhaal voor de gl/tl-leerlingen goed neer te zetten, zodat de school zich minder profileert als sec zorgschool, maar ook andere leerlingen binnen kan halen. Want een té grote populatie bb-lwoo leerlingen bepaalt heel erg de sfeer op de school en vraagt ook veel van de leerkrachten. De school zit in die omslag. De redenen dat de leerlingen voor deze school kiezen is dus het praktijkgerichte, er zijn mooie praktijklokalen, een kas en dierenverblijven. Wat in deze regio veel zichtbaar is, is dat kinderen vaak de school kiezen die het dichtst bij is, ook als het om voortgezet onderwijs gaat. Dat is een moeilijk punt voor deze school, aangezien dit een streekschool is waarvoor veel leerlingen ver moeten reizen. De school zal echt iets eigens moeten bieden, anders gaan de leerlingen naar een school in het eigen dorp. De school wil een brede vmbo-school zijn, maar wil ook echt iets eigens aanbieden. Het groen, het in contact zijn met de natuur, duurzaamheid, respect voor je omgeving: dat worden de speerpunten van de school. Als ouders op school rondlopen merken ze vaak op dat er een fijne sfeer heerst en dat de school een erg mooie ligging heeft. Dat zijn prettige omstandigheden om onderwijs in te volgen.

Havo/vwo-leerlingen trekken vaak weg, die gaan in een andere stad studeren en komen niet naar deze regio terug. De populatie van de leerlingen van deze school blijft wel in de regio en dat is op de lange termijn voor de regio niet goed, dus dat is wel zorgelijk.

De directeur doet de evaluaties met de klankbordgroep. Dat is een manier om feedback te vragen van de ouders. Daarnaast werken alle AOC-scholen met een jaarlijkse tevredenheidsmonitor. Ouders kunnen deze monitor online op de site van het AOC invullen en daar krijgt de school ook veel feedback uit. In de klankbordgroep zitten ouders van elk leerjaar, in totaal een stuk of 10 ouders verdeeld over de verschillende leerjaren en leerwegen, zodat de populatie van de school zo goed mogelijk vertegenwoordigd is. In de klankbordgroep wordt op allerlei onderwerpen feedback gegeven, zoals: de manier waarop ouders het onderwijs ervaren, hoe tevreden de ouders zijn over de huisvesting, de tuin enz. De school wil graag feedback van de ouders terug krijgen. Er is ook wel een medezeggenschapsraad, maar dat is AOC-breed dus dat staat heel ver van de praktijk af. De ouders in de klankbordgroep zitten dicht op de school en kunnen daar dus ook goed feedback op geven. Op die tevredenheidsmonitor komt echter nooit zoveel respons. Die monitor wordt één keer per jaar op internet gezet, waarna de

ouders geïnformeerd worden via de nieuwsbrief. Uiteindelijk is het vaak maar een kleine groep ouders die reageert op zo'n tevredenheidsmonitor en vaak zijn het de ouders die toch al betrokken zijn, maar het is wel een extra middel om feedback te krijgen. Voor de klankbordgroep zijn goed ouders te vinden, maar dat is ook een beetje de toon die de school kiest. De school moet de informatie uit de klankbordgroep regelmatig naar de ouders terug laten komen. Concrete opbrengsten uit de klankbordgroepen moeten even genoemd worden, zodat het blijft leven. De respons is op dat gebied wel goed, de school heeft over het algemeen wel betrokken ouders. Er zijn wel veel ouders die het heel druk hebben, er zijn nog steeds veel ouders met een eigen bedrijf, maar ondanks dat zijn ze wel heel betrokken.

De opkomst op de ouderavonden is vaak goed, meestal rond de 80%. Een heel kleine groep ouders is daarbij afwezig. Er is heel duidelijk verschil te zien tussen het eerste jaar en het tweede jaar. In het tweede jaar hebben de ouders het gevoel dat ze het wel weten. Dan wordt duidelijk dat de mentor het verschil kan maken. Er zijn ongeveer 50 leerkrachten op deze school, wat betekent dat er heel veel verschillende soorten mentoren zijn. De stijl van de mentor is heel bepalend voor de respons op de ouderavond. Een mentor die een wat zakelijkere uitstraling heeft en wat minder betrokken oogt, krijgt minder respons voor een ouderavond dan een hele enthousiaste mentor die het sowieso al heel erg in zijn handen heeft om ouders veel te bellen. Een school kan van alles in het beleid plannen, maar uiteindelijk is het enthousiasme van een mentor ook ontzettend belangrijk. Wat dat betreft heeft de school een heleboel goede mentoren aan het werk die er samen voor zorgen dat de school een goede uitstraling heeft. De heer Timmer geeft aan dat de betrokkenheid en het enthousiasme van de docenten die heel bewust gekozen hebben voor het groen-onderwijs kenmerkend schijnt te zijn voor het AOC-onderwijs en die bevoegenheid steekt aan.

De omslag van het agrarisch onderwijs naar een moderne groenschool is een ontwikkelpunt van de school. Verder wil de school de naam van 'zorgschool' wat minder op de voorgrond hebben, zodat er ook wat meer leerlingen komen die gewoon een goede vmbo-opleiding komen volgen. De valkuil dat de school alleen contact heeft met de ouders als het goed gaat, wordt ondervangen door standaard huisbezoeken. Ondanks dat wordt er vaak toch pas contact opgenomen als er iets aan de hand is.

Meerjarenbeleidsplanning van de hele AOC: Nadruk op de didactische kant van het onderwijs. Over het gezamenlijk opvoeden staat daar sec niet zo veel in. 'Het groenonderwijs heeft van oudsher een goede naam vanwege de zorg die aan de deelnemers wordt besteed. Dit moet zo blijven, maar het begrip 'zorg' wordt verbreed naar een maatgerichte benadering waarbij een goede mix wordt geworven van onderwijskundige kwaliteit, maatwerk gericht leertraject en een sociaalpedagogische benadering gericht op de eigen persoonlijkheid van de deelnemer.' Regionale ontwikkelingen zijn heel belangrijk. De regio Zuidoost Drenthe scoort een vierde plek als het gaat om landelijk schoolverzuim, dat is ontzettend hoog en zorgelijk. Binnen de regio zijn hele goede afspraken rond verzuim, er is een heel goed verzuimprotocol die de scholen gezamenlijk hanteren. Vanuit die hoek is er wel heel veel beleid ontwikkeld. Overigens mag je vraagtekens zetten bij de absentenregistratie in die regio's die laag scoren qua verzuim, aldus dhr. Timmer.

De school is over het algemeen tevreden over de ouderbetrokkenheid en heeft wel het idee dat ouders en school goed samenwerken. Op het moment dat er wat is, helpen de leerlingen elkaar vaak wel. Dat is niet zozeer het beleid, maar vooral het reageren op wat er om je heen gebeurt, en daar de goede mensen voor proberen te vinden: een goede leerplichtambtenaar, een goede gezinsondersteuning binnen jeugdzorg bijvoorbeeld of een ouder die heel goed is met PR. De heer Timmer: *'Je kunt een prachtig beleid op papier zetten, maar je hebt het gewoon*

te doen met de mensen die je hebt.' Deze school heeft betrokken ouders en een betrokken team, dat is het allerbelangrijkst.

Ouders zijn veel ondersteunend aanwezig bij buitenschoolse activiteiten, zoals dat op andere scholen ook gebeurt. Hulp bij vervoer, of een vader die bij Staatsbosbeheer werkt en een gastles verzorgt. Daarin zijn ouders veel aanwezig.

Praktijkgerichtheid heeft een grote rol in het onderwijs op deze school, ook (maatschappelijke) stages passen daarin. De school heeft van oudsher leerlingen die zo snel mogelijk aan het werk willen en zo kort mogelijk op school willen zijn. De school heeft al een aantal jaar vanaf het derde leerjaar beroepsoriënterende stages, waarin leerlingen een aantal weken per jaar op stage zijn. Die structuur staat heel goed, daar heeft de school goede mensen voor. De stages hebben zich de laatste jaren ontwikkeld tot een belangrijke poot van het onderwijs. Daar is de maatschappelijke stage ook bijgekomen, die de school sinds twee jaar ook heeft. In het derde leerjaar, onder het motto 'doe iets voor een ander en leer er zelf ook iets van' gaan alle leerlingen 30 uur vrijwilligerswerk verrichten in het kader van de maatschappelijke stage. Het vinden van die plaatsen gaat heel goed. Er zijn veel werkende ouders en veel ouders met eigen bedrijven, dat scheelt veel. De school heeft ook een hele grote databank, dat is fijn want Emmen heeft nog geen centrale plaats van waaruit al het vrijwilligerswerk gecoördineerd wordt, veel andere plaatsen hebben dat wel. De school moet dat dus zelf regelen. Binnenkort gaat de school wel in overleg met de gemeente om zo'n coördinatie te regelen. De ervaring is dat de leerlingen zelf ook actief zoeken naar een stageplek. Het beeld was dat de leerlingen erin begeleid zouden worden omdat ze anders nooit zulk vrijwilligerswerk zouden doen, maar dat blijkt heel erg mee te vallen. Leerlingen maken graag gebruik van de mogelijkheid om eens een keer iets anders te doen. Dat gaat heel goed.

De kleinschaligheid van de school is echt een voordeel. Leerlingen en docenten moeten het samen doen en dat zit er wel in op deze school. Dat is belangrijk. Leerlingen en ouders worden medeverantwoordelijk gemaakt voor het reilen en zeilen op school. Ouders geven vaak ook aan dat ze het prettig vinden dat alle leerlingen op een vaste locatie zitten. Dat je een school echt met elkaar vormgeeft is heel belangrijk. En dat de leerkrachten en mentoren plezier hebben in hun werk is ook niet onbelangrijk, als de school dat uitstraalt ben je al op de helft. Dan is het ook geen klus of opdracht om het contact met de ouders te onderhouden, maar gebeurt dat omdat leerkrachten het leuk vinden en omdat ze het belangrijk vinden. Dat enthousiasme moet erin zitten.

Wat bijna te simpel is om te noemen, maar wel heel belangrijk is, is bijvoorbeeld telefonische bereikbaarheid, de school moet wel bereikbaar zijn. Ook buiten de schooltijden moet een mentor wel eens bereikbaar zijn, want veel ouders werken ook overdag. De ouders hebben ook allemaal de telefoonnummers van de mentoren. Daarin zijn ook stijlverschillen, er zijn mentoren die dat liever niet hebben maar er zijn ook mentoren die daar makkelijker in zijn. Uit de ervaring blijkt dat ouders en leerlingen daar heel terughoudend mee omgaan, ze bellen niet te pas en te onpas. Uit de praktijk blijkt dus dat het niet nodig is om daar als school heel terughoudend in te zijn. De ouders vinden vaak een stuk huiselijkheid, een stuk warmte op deze school.

Open Schoolgemeenschap Bijlmer te Amsterdam Zuidoost. Interview met mevrouw Wegman, zorgcoördinator.

Op de Open Schoolgemeenschap Bijlmer zitten ongeveer 1680 leerlingen. De onderbouw is heterogeen van vmbo-basis tot vwo. In de bovenbouw van het vmbo zitten ongeveer 260 leerlingen. Meer dan 75% van de leerlingen heeft de Nederlandse nationaliteit. Op de school zitten leerlingen van 23 verschillende nationaliteiten, een groot deel van de leerlingen is van Surinaamse, Antilliaanse en Ghanese afkomst, er zijn weinig leerlingen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. De meeste ouders en leerlingen hebben een Nederlands paspoort. De school is opgesplitst in verschillende deelscholen.

Het belangrijkste doel van de school is kinderen helpen zich verder te ontwikkelen, alles eruit halen wat erin zit. Er hoeven niet persé bepaalde cijfers of iets dergelijks gehaald te worden, want de school gaat ervan uit dat als iets er niet in zit, het niet werkt om het tegen beter weten in toch na te streven. Het doel is om alle capaciteiten van de leerlingen te benutten, dat gebeurt in samenwerking met de ouders. De school is een instituut dat wel kan ondersteunen bij het opvoeden, maar de school is geen opvoedende instantie op zich. Het is niet zo dat kinderen op school afgeleverd kunnen worden en dat ze dan op school opgevoed worden. De school heeft ouders heel hard nodig. De manier waarop er op deze school gewerkt wordt, is sterk gericht op de ontwikkeling van het kind. In alle klassen begint elke les in een kring. De klassen in de onderbouw zijn heterogeen van samenstelling, dat wil zeggen dat zowel leerlingen met een basisadvies als leerlingen met een vwo-advies in een zelfde klas zitten. De kring is de plek waar zowel over een les gesproken kan worden, als een uitleg aangehoord kan worden, als waar leuke en minder leuk zaken betreffende de klas, de leerlingen en de activiteiten besproken kunnen worden. Er zijn dan ook heel wat 'soorten' kringen.

Communicatie is heel belangrijk op deze school. Niet alleen communicatie met de leerlingen, maar ook met de ouders. Dat is een vanzelfsprekendheid op deze school. De school wil graag een driehoek, ouders-school-leerling. Dit lukt niet altijd in alle gevallen, maar het is wel het uitgangspunt van de school. Iedere klas heeft twee algemene klassenouderavonden, waar alle ouders voor worden uitgenodigd en waar onderwerpen worden besproken die met de klas en met de leeftijd van de leerlingen te maken hebben. Tijdens deze klassenouderavonden wordt er bijvoorbeeld gesproken over het schoolkamp of over bepaalde opvoedingssituaties of zakgeld. Iedere ouder heeft minimaal twee keer per jaar een gesprek met de mentor. Dat zijn gesprekken van ongeveer een half uur. Die gesprekken zijn de basis, daarnaast wordt er regelmatig met de ouders gebeld en worden ouders op school uitgenodigd als er iets is.

In de eerste klas zijn er in september/oktober kennismakingsgesprekken, niet alleen in de onderbouw, maar ook in de bovenbouw. Daarna zijn de gesprekken naar aanleiding van de rapporten. Die gesprekken zijn standaard ingepland in de jaarkalender en alle ouders worden daarvoor uitgenodigd. Bij die gesprekken is de opkomst altijd zeer hoog, bijna alle ouders geven daar gehoor aan. Die gesprekken vinden altijd plaats met de ouders en de leerling, omdat de school niet over het hoofd van de leerling wil praten, maar duidelijk die driehoek wil bewaren. Wanneer de mentor apart iets wil bespreken met de ouders kan er natuurlijk altijd gebeld worden of kan er een aparte afspraak gemaakt worden, maar in principe zijn de leerlingen er altijd bij. Op het moment dat de ouders niet intekenen voor een gesprek, belt de mentor om een afspraak te maken.

Daarnaast zijn er ook algemene ouderavonden, die worden georganiseerd rond een thema. Daar kunnen ouders naar toe komen als ze willen. Dat wordt voor een deel georganiseerd door het ouderplatform, maar de school zelf

werkt daar ook aan mee. Vorig jaar werd één van de algemene ouderavonden geleid door Erik van Bruggen, een jeugdpsycholoog, het thema van deze ouderavond was opvoeden. Tijdens deze avond kwamen allerlei opvoedingssituaties aan bod. Ouders konden ook ervaringen uitwisselen met betrekking tot opvoeding, zoals het stellen van grenzen. Het aantal ouders dat zich voor deze ouderavond inschreef, 280, gaf aan dat dit kennelijk voldeed aan een behoefte. Daardoor is besloten ook in het nieuwe schooljaar een dergelijke avond te organiseren. Ook die algemene ouderavonden worden vrij goed bezocht. Daarnaast wordt er ook een cursus gegeven over opvoeden, waar een aantal onderwerpen aan bod komen, een aantal weken achter elkaar. Door deze cursussen en ouderavonden worden ouders gestimuleerd om mee te denken en hoort de school ook eerder waar ouders mee worstelen. Doordat ouders het met elkaar delen, wordt er ook een soort openheid verkregen om van elkaar te willen leren. Mevrouw Wegman geeft aan dat ouders echt essentieel zijn voor een school. Een behoorlijke groep ouders heeft heel bewust voor deze school gekozen, maar er is ook een groep ouders die voor deze school gekozen heeft omdat hij dicht bij huis is. De ouders die bewust voor deze school kiezen weten dat de school veel doet, met name op het gebied van begeleiding van leerlingen en op het gebied van veiligheid. Geen veiligheid in de vorm van controle, maar veiligheid in gevoel, waarbij het erom gaat dat leerlingen weten dat ze hier op school kunnen zijn wie ze zijn en dat ze altijd hier terecht kunnen. Er wordt veel gepraat in de klas en mentoren hebben een hele belangrijke taak op school. Maar ook van vakdocenten wordt verondersteld dat zij problemen signaleren, bespreken en doorgeven. Op school wordt er niet van uitgegaan dat er een dreiging heerst, er wordt van uitgegaan dat leerlingen, docenten en mentoren het samen goed moeten maken. Vandaar ook dat het woord 'poortje' niet in het vocabulaire van de school voorkomt. Daar wil de school ook niet aan denken. Er wordt vanuit gegaan dat deze school veilig is en dat iedereen daar samen aan moet werken. Ook daar zijn de ouders bij nodig.

De ouderavonden en de cursussen zijn een groot succes. Opvoeding wordt daarbij als thema behandeld en niet als probleem. Ouders en school voeden op, samen moet er bekeken worden wat werkt en wat niet en waar tegenaan gelopen wordt. Ouders en school moeten samen kijken hoe het anders zou kunnen. Dan gaat het niet over een probleemsituatie waar iets mee moet gebeuren, want de school hoopt zulke probleemsituaties voor te zijn. Met dat respect wil de school de ouders tegemoet treden.

De school kent verschillende vormen van overleg. Elke woensdagmiddag is er deelschooloverleg, daarbij komen alle vakdocenten en mentoren bij elkaar. Er zijn pedagogische weken, waarbij besproken wordt hoe er met de leerlingen omgegaan wordt, en didactische weken, waarin aandacht is voor de inhoud van de lessen. Elke klas heeft ook een klassenteam, bestaande uit een mentor en de vakdocenten. Die komen eens in de zes weken bij elkaar om de klas te bespreken. Daarnaast is er altijd de mogelijkheid tot overleg met collega's. De school kent wat dat betreft een open sfeer. Oudergesprekken kunnen alleen gevoerd worden, maar vaak kiezen mentoren ervoor om het gesprek met z'n tweeën te doen.

Ouders zijn essentieel en worden ook serieus genomen en overal bij betrokken. Niet alleen bij negatieve situaties maar ook bij positieve situaties, dus bij ouderavonden of oudergesprekken wordt ook verteld wat er goed gaat bij de leerling. Ouders willen ook graag goede dingen over hun kinderen horen, dat is logisch. Dat is het goede van de gesprekken die op deze school twee keer per jaar gevoerd worden, daarbij gaat het in eerste instantie niet over wat slecht gaat, maar juist over wat goed gaat. Er wordt besproken wat de leerling wil en hoe de ouders en school daarbij kunnen helpen. Daarnaast zijn er uiteraard ook vervelende situaties waarbij de school ouders nodig heeft, bijvoorbeeld als het minder goed gaat met de leerling of als er iets voorgevallen is waardoor een leer-

ling geschorst wordt. In dat laatste geval zal er altijd eerst een gesprek zijn met de ouders, voordat de leerling de school weer in kan. In zulke ernstige gevallen worden de ouders er altijd bij betrokken en moeten ze altijd eerst even op school komen. Een andere situatie waar de ouders altijd bericht van krijgen is een te hoge absentie. Ook als leerlingen 's ochtends niet verschijnen of 's middags ziek naar huis gaan, worden de ouders gebeld. Het basisprincipe op deze school is dat er samengewerkt moet worden om het tot een goed einde te brengen, maar de feitelijke opvoeding ligt bij de ouders en de school ondersteunt de ouders daarin.

Over het algemeen is er weinig wrijving tussen de opvoeding van de ouders en de regels die op school gehanteerd worden. Uiteraard gaat het af en toe wel eens fout. Leerlingen die bijvoorbeeld rechtstreeks uit Suriname komen, kunnen schrikken van de ruimte die ze op deze school krijgen. Ouders zijn dan verbaasd, omdat ze andere regels verwachten. Leerlingen mogen op deze school de docenten bijvoorbeeld bij hun naam noemen, maar dat moet dan wel met respect gebeuren. In zulke gevallen is er wel echt aanpassing van de leerling en ouders nodig, maar dat geldt ook voor leerlingen die van andere scholen komen, die moeten ook wennen aan de school. Op deze school is een fors deel eigen verantwoordelijkheid voor de leerling, daar hebben ouders het nog wel eens moeilijk mee, die willen dan heel graag dat de school dingen oplost. Zulke situaties komen voor, maar het valt heel erg mee. De school is behoorlijk heterogeen samengesteld er zijn Surinaamse, Antilliaanse, blanke en Ghanese leerlingen, dat zijn de grootste groepen. Geografisch gezien komen veel leerlingen uit Zuidoost, maar er komen ook veel leerlingen uit Abcoude, Ouderkerk aan de Amstel, Watergraafsmeer en Diemen. De school bestrijkt dus een vrij grote regio, wat leidt tot een grote mix van leerlingen en ouders. De ouders van de leerlingen van de school komen uit alle lagen en etniciteiten van de bevolking. De school vindt het belangrijk dat zij zich bewust is van de etniciteit van de leerlingen, dat is bijvoorbeeld van belang voor de manier waarop een docent zich gedraagt. Docenten moeten weten waar zij staan en waar de leerling staat, er moet aandacht zijn voor de verschillende etniciteiten. *'Respect is een soort toverwoord, maar respect kan in verschillende culturen anders naar voren komen.'*, aldus mevrouw Wegman. Niet iedereen is gewend aan de Hollandse directheid, zoals elkaar aanraken. Ook naar ouders toe moet de ruimte genomen worden voor sociale interactie, dat is respect. De school hoeft zich niet helemaal aan te passen, maar moet zich van de verschillende culturen bewust zijn en moet ruimte maken om mensen met respect tegemoet te treden. Docenten moeten altijd luisteren naar wat ouders te zeggen hebben, ook al spreekt de manier waarop ze dat doen hen niet altijd aan. Het is belangrijk om altijd rustig te blijven. Op het moment dat ouders voelen dat de school hetzelfde wil als zij, kunnen school en ouders het samen doen. Het is vanzelfsprekend dat dat niet altijd volledig lukt, want het blijft Amsterdam 2007. De groep Kwaliteitszorg is verantwoordelijk voor de evaluaties. Er wordt veel geëvalueerd op de Open Schoolgemeenschap Bijlmer. Elk jaar ligt de nadruk op een ander thema, afgelopen jaar was er bijvoorbeeld speciale aandacht voor het gebruik van boeken. De school werkt ook met Ouderenquêtes. Wanneer leerlingen aan het eind van hun schoolloopbaan komen, krijgen hun ouders een enquête. Daarin wordt nagevraagd of ze bijvoorbeeld andere ouders aan zouden raden om voor deze school te kiezen, of juist niet. Ook aan oud-leerlingen wordt gevraagd terug te kijken op hun middelbare schooltijd en over een aantal zaken hun mening te geven. Er wordt heel regelmatig geëvalueerd, het is standaard onderdeel van de manier van werken. Ook de ouderraad kan voorstellen doen voor de thema's van de evaluaties. In het verleden is eens gebleken dat ouders het gevoel hadden dat er niet voldoende aandacht aan de voorlichting over vervolgopleidingen werd besteed, terwijl de school het idee had dat de voorlichting wel voldoende was. Er bleek iets verkeerd te gaan in de communicatie. De voorlichting hoefde niet verbeterd te worden, maar de communicatie met de ouders wel. Na twee jaar bleek uit de volgende

enquête dat de tevredenheid op dat gebied gestegen was. Het is ook belangrijk om te onderzoeken wat de kritiek precies inhoudt. Bij dat punt van de vervolgopleidingen was het duidelijk dat het ging om de communicatie, om de mate waarin de ouders bij dat proces betrokken werden. Het is bijvoorbeeld duidelijk geworden dat ouders explicieter voor de voorlichtingsavonden uitgenodigd moesten worden. Daarnaast wordt er nu tijdens ouderavonden aan de ouders verteld wat er zoal gebeurd is aan voorlichting en waar ze de informatie kunnen vinden. De werkzaamheden hoeven in zo'n geval dus niet wezenlijk te veranderen, maar ouders moeten goed op de hoogte worden gebracht van die werkzaamheden.

De school heeft altijd plannen en zal altijd in ontwikkeling blijven. Mevrouw Wegman: *'Wie zich niet ontwikkelt gaat achteruit'*. Uit het kwaliteitsonderzoek komen steeds weer nieuwe aandachtspunten naar voren, waar dan aan gewerkt gaat worden. Zo is er bijvoorbeeld aandacht geweest voor de schoolboeken en is geïnventariseerd of alle boeken wel gebruikt worden en zo niet wat daaraan gedaan kan worden. Dit jaar heeft absentie een hoge prioriteit.

De school vindt het belangrijk om in de gaten te houden hoe het gaat op school en waar aandacht aan besteed moet worden. In 2001 is de school met deze evaluaties begonnen. Het onderwijs staat daarin centraal, maar er is ook aandacht voor de ouders, want het onderwijs kan niet zonder ouders. Om de vijf jaar wordt het schoolplan opnieuw bekeken en herschreven. De verbeterpunten worden geëvalueerd en er worden nieuwe verbeterplannen gemaakt. Ook voor de zorg bestaat een zorgplan waar hetzelfde gebeurt, maar dan specifiek op het gebied van de zorg.

De school gaat uit van de ontwikkeling van de leerling en niet van 'wat is goed, wat is slecht'. De leerling moet uitgaan van zijn eigen capaciteiten en moet zijn eigen doelen proberen te bereiken door eigen talenten te gebruiken. De onderbouw is heterogeen, de basis moet zijn 'je bent een persoon' waarbij het niet om de cijfers gaat, maar om het goed gebruiken van de capaciteiten die al in aanleg aanwezig zijn, zowel in cognitief als ander opzicht. In de eerste twee jaar krijgen de leerlingen geen cijfers, maar een geschreven beoordeling gericht op hun capaciteiten. Na die eerste twee jaar wordt er, mede in opdracht van het ministerie, wel gescheiden op niveau. Maar de basis die de school mee wil geven is de eigenheid waar leerlingen trots op mogen zijn, ongeacht of ze wel of niet 'slim' zijn. Volgens mevrouw Wegman wordt op deze school altijd gezegd: *'Hersenen heb je gekregen, maar wat je ermee doet is je eigen verantwoordelijkheid. Je talenten heb je cadeau gekregen, maar je moet zelf zorgen dat je er iets mee doet.'* Daarmee hoopt de school ook te bereiken dat de leerlingen van elkaar leren, daarom is het ook belangrijk dat de groepen ook echt heterogeen zijn. Op die manier krijgen leerlingen respect voor elkaar en leren ze elkaar kennen als mens, het niveau is minder van belang. De school is echt gemengd en dat wordt als een voordeel gezien. Er zijn veel etniciteiten vertegenwoordigd en er wordt uitgegaan van basisrespect en het feit dat iedereen er mag zijn. De school wil de leerlingen de kans geven om uit te groeien tot evenwichtig mensen.

In Amsterdam hoort elke school tot een bepaald samenwerkingsverband. Deze school hoort bij samenwerkingsverband 28.2. De zorgcoördinator heeft daar eens in de zes weken overleg met alle zorgcoördinatoren die tot dat samenwerkingsverband horen. Daardoor blijft de school op de hoogte van wat er veranderd, maar kunnen de scholen ook onderling dingen met elkaar delen. In datzelfde verband is ook een directeuren overleg. Daarnaast neemt de school deel aan nog heel veel andere overleggen. Zeker in Amsterdam is er een vrij uitgebreid netwerk, waar gepraat wordt over veiligheid en organisatie. Op een aantal gebieden heeft deze school al lange tijd een voortrekkersrol. De school is een academische school, een opleidingsschool. In die zin is er ook heel veel over-

leg met de EhvA en de HvA. Al die overleggen zorgen voor input van allerlei kanten. Daarnaast is er ook veel aandacht voor scholing van docenten en leidinggevenden. Ondanks alle overleggen is dit ook nog wel een eigenwijze school die niet probeert om alle trends te volgen. Daarin is de school heel kritisch.

Er wordt bijvoorbeeld wel eens een idee van een project overgenomen van een andere school, maar daar geeft de OSB dan wel haar eigen draai aan. Door het doel van de OSB is deze school toch anders dan andere scholen, met name doordat de nadruk niet vooral op het diploma ligt, maar op de persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen. Al bijna vanaf het begin van de school wordt er gewerkt met snuffelstages van één week, dat doet de school nu al zo'n dertig jaar. Vroeger had de OSB een vrij uitgebreid netwerk voor stageplaatsen, maar nu steeds meer scholen aan stages doen wordt het vinden van stageplaatsen toch wat moeilijker. In de derde klas gaan alle leerlingen een week op stage. De leerlingen van de basisgroep, de laagste groep van het vmbo, gaan twee keer wat langer op stage en daar moeten ze dan ook een presentatie over geven. Vroeger mochten de leerlingen geen stage lopen bij hun ouders, maar inmiddels wordt er wel aan de ouders gevraagd of ze plekken aan willen bieden als ze die hebben. Het is een hele klus om alle leerlingen ondergebracht te krijgen, maar tot nu toe lukt het wel altijd. De school heeft ook activiteitendagen. In het eerste jaar is er bijvoorbeeld de Afrika-dag of de Griekenland-dag. In de bovenbouw bezoeken de leerlingen tijdens een activiteitendag allerlei bedrijven. De activiteitendagen zijn als roulerend programma in het schoolplan opgenomen, het is een vast onderdeel van het onderwijs. Er worden ook wel eens bedrijven uitgenodigd om op school te komen vertellen. Om dat voor elkaar te krijgen heeft de school de ouders hard nodig, zonder connecties is het heel moeilijk om bedrijven binnen te komen.

Piter Jelles te Leeuwarden. Interview met mevrouw Borgman, docent ontwikkelaar van de deelschool van team vmbo klas 3 en 4 theoretische leerweg en de heer Hofman, deelschool-leider van dezelfde deelschool.

Deze school is een onderdeel van Scholengemeenschap openbaar onderwijs met ivbo tot vwo. De school is bezig met het leggen van verbindingen met basisscholen, dat zullen straks aparte scholen worden. De locatie is een montessorischool met uitstroom vmbo theoretische leerweg, havo en vwo en telt ongeveer 1050 leerlingen. Eigenlijk is het gebouw voor 800 leerlingen gebouwd, dus met dit aantal leerlingen is het soms een beetje krap. Mevrouw Borgman en de heer Hofman werken met klas 3 en 4, maar de lagere leerjaren bevinden zich ook op deze locatie.

De school is op allerlei fronten in ontwikkeling. Hij bestaat al vrij lang, maar op een gegeven moment ging de drive er wat uit en vervlakte het allemaal. Op dit moment vinden er allemaal initiatieven plaats op verschillende gebieden: namelijk op onderwijskundig gebied (waar staat deze school voor: de visie), organisatie van de school (welke organisatie past het beste bij het type onderwijs dat de school wil voorstaan). Het is nu duidelijk geworden dat de school de visie van het Montessori onderwijs en de kerneigenschappen die daarbij horen aanhangt. De school kent ook onderwijskundige ontwikkelingen. Zo is er in de onderbouw sprake van de ontwikkeling van vakgebieden/leergebieden. Er zijn geen vakken meer zoals puur aardrijkskunde of geschiedenis, maar er zijn nu vakgebieden zoals 'mens en maatschappij' of 'natuur en techniek'.

In het vmbo wordt als eerste gewerkt met het studieplein. Dat probeert de school nog te ontwikkelen naar een studielandschap, vrij open, maar wel met duidelijke regels, dus geen vrijheid blijheid. Een studielandschap zorgt voor meer keuzemogelijkheden, maar het blijft wel enigszins gestructureerd. Voor sommige leerlingen is dat wel even wennen. Op het havo/vwo wordt gewerkt met de vernieuwde tweede fase. Kortom, de school is echt in ontwikkeling. Dat kost veel energie en gaat met vallen en opstaan, maar op deze manier probeert de school het onderwijs verder te verbeteren. Ouderparticipatie hoort daar ook bij. Het vorige schooljaar is er een conferentie geweest om de visie van de school duidelijk te krijgen, de ouders en leerlingen zijn daar ook voor uitgenodigd, om te vragen naar hun idee van hoe de school zou moeten zijn. Dat wil niet zeggen dat het ook persé die kant op zal gaan, maar ze worden in ieder geval wel gehoord. Er komt binnenkort ook een nieuwe directeur. Bij dat proces zijn ook leerlingen betrokken, ouders niet.

De school hecht veel waarde aan zelfstandigheid en zelfverantwoordelijkheid van de leerlingen met betrekking tot leren en vind het ook belangrijk ook daar de ouders bij te betrekken. Het vmbo heeft daar een aantal goede voorbeelden van. Vorig jaar is de school begonnen met het vmbo-studieplein. De leerlingen kunnen zelf meer keuzemomenten inbouwen in hoe ze hun werk organiseren en wat ze op dat moment willen doen. Dat is nieuw voor deze school. De opzet is eerst met het team geëvalueerd en daarna met de leerlingen en de ouders. Op het moment dat de leerlingen op het studieplein zijn, kunnen ze zelf bepalen aan welk vak ze gaan werken. Maar op maandag en op vrijdag hebben ze mentoraat en tijdens dat mentoraat moet in principe een planning gemaakt worden van welke vakken ze gaan doen. Dat lukt niet altijd. Maar de leerlingen denken in ieder geval wel na over met welke vakken ze aan de slag gaan. Dat is voor sommige leerlingen wel moeilijk, maar er zijn er ook veel die het wel heel goed kunnen. Als de leerlingen hun werk op school niet afkrijgen, kunnen ze de vrijdagmiddag als uitloop op school gebruiken. Als een leerling echt achter loopt wordt hij ook nog wel eens verplicht om te komen werken. Het leren moet voor een deel ook wel thuis gebeuren, het kan niet allemaal op school. Op deze manier wordt geprobeerd de leerlingen wat meer bij de les te krijgen. Een twee-uurs vak is voor de helft

instructie en voor de helft studieplein. Dat kan natuurlijk op verschillende manieren georganiseerd worden. Door de situatie met het noodgebouw, waar de school op dit moment gebruik van maakt, loopt de school tegen tijdgebrek aan. De leerlingen krijgen soms de instructie in het hoofdgebouw en moeten dan voor een half uur studieplein naar het noodgebouw, die overgang kost zoveel tijd dat er te weinig tijd overblijft voor het studieplein zelf. Dit jaar zal er echter in het hoofdgebouw plaats vrijgemaakt worden voor een studieplein met een aantal klaslokalen eromheen, dus dan is dat probleem opgelost.

De school heeft een klankbordgroep voor kritische geluiden, nieuwe ideeën of voorstellen. De klankbordgroep bestaat uit vijf á zes vaste ouders per leerjaar, maar de andere ouders worden ook voor die avonden uitgenodigd. Op de laatste bijeenkomst waren ongeveer 20 ouders aanwezig. Toen waren er ook extra ouders, buiten de vaste klankbordgroep, waardoor de school ook weer andere geluiden te horen krijgt. De ouders waarderen dat wel, dat ze daarvoor uitgenodigd worden. Tijdens de besprekingen van de klankbordgroepen wordt er gesproken over alles wat er in het vmbo speelt. De algemene schoolse zaken werden altijd in de schooladviesraad besproken, maar nu de nieuwe medezeggenschapstructuur in werking treedt is de schooladviesraad verleden tijd en komt er een deelraad op schoolniveau vanuit de MR. Meedenken over onderwijsontwikkelingen kan dan goed in de klankbordgroep net als het bespreken van algemene zaken die voor iedereen belangrijk zijn. Vorig jaar is de school begonnen met de klankbordgroep in de derde klas. Ouders die toen meededen krijgen weer een nieuwe uitnodiging voor de klankbordgroep van de vierde klas en in de derde klas van dit schooljaar wordt er weer met een groep nieuwe ouders begonnen.

Meteen aan het begin van het schooljaar, na de tweede dag, is er een voorlichtingsbijeenkomst voor de derde klas. Tijdens deze eerste introductieavond zijn de mentoren allemaal aanwezig, zodat de ouders met ze kunnen praten als ze willen. Aan de ouders wordt ook gevraagd om een vragenlijst in te vullen met informatie over hun werk en hobby's, in het kader van het project 'werken aan je toekomst' waar de school in januari mee zal starten. De leerlingen moeten zich dan oriënteren op een bepaalde sector. Zorg en welzijn, techniek, economie of landbouw. Aan de hand van die vragenlijst is aan de ouders gevraagd om workshops te geven, dat was vorig jaar voor het eerst. In de vierde klas zijn ze nu begonnen met maatschappelijke stages en een aantal ouders heeft nu ook al plaatsen vrijgemaakt voor maatschappelijke stages op hun eigen werk, het is heel praktisch om de ouders daarbij te betrekken. Een tweede voordeel van zo'n vragenlijst is dat de school ook makkelijker contact kan leggen met de ouders. Soms zijn ouders wel eens moeilijk te pakken te krijgen en als het dan bijvoorbeeld minder goed gaat met een leerling kan is er ook de mogelijkheid om een mailtje te sturen. Zulke extra gegevens zorgen voor hele korte lijntjes zodat het makkelijker wordt om informatie te geven of op te vragen. Ouders geven aan dat ze het bijvoorbeeld fijn vinden om via de mail snel bericht te krijgen als hun kind verzuimt. Ouders kunnen op die manier snel inspringen als het met hun kind op school even niet zo goed gaat. De leerlingen vinden dat niet altijd even prettig, maar dat zij zo.

Sommige ouders geven ook Keuze Werk Tijd (KWT), met name aan klas 1 en 2. Dat is wel een traditie van deze school, dat ouders daarbij ingeschakeld kunnen worden als ze willen. Ouders maken ook wel eens de switch naar het onderwijs, dan gaan ze de opleiding tot leerkracht doen en komen dan op deze school stage lopen of komen uiteindelijk op deze school werken.

De school heeft van veel ouders het email- adres van het werk. Als leerlingen dan bijvoorbeeld vaak te laat komen, kunnen de ouders daar snel over geïnformeerd worden en kunnen de ouders erachteraan gaan. Tegenwoordig werken in veel gezinnen beide ouders en is het probleem vaak dat de ouders geen zicht hebben op wat de

leerling doet. Door te mailen wordt dat probleem opgelost. Dat werkt heel plezierig. Op deze manier worden de lijnen korter, kan er snel gereageerd worden en gaat het verzuimpercentage omlaag. De leerling weet dat er op hem wordt gelet en dat hij gezien wordt, dat is ook positief, dat zorgt voor vertrouwen.

De school werkt met duo-mentoren. Het is uit nood geboren, maar blijkt een gouden greep te zijn. De ene mentor heeft de klas bijvoorbeeld op maandag een uurtje en de andere mentor op vrijdag. De mentoren wisselen informatie uit. Dat komt ook voor een deel doordat de leerkrachten parttime werken, maar een voordeel is wel dat als één van de mentoren er een keer niet is, de andere mentor de klas kan opvangen, op die manier kunnen co-mentoren elkaar goed aanvullen. En soms ligt een bepaalde leerling niet zo goed bij een bepaalde mentor, terwijl de andere mentor juist heel goed met die leerling om kan gaan. Zo kan je ook een bepaalde rolverdeling maken. Dit past ook goed in een ander concept wat de school voorstaat, namelijk team teaching. Collega's moeten van elkaar kunnen leren, moeten feedback op elkaars handelen kunnen geven, open zijn en elkaar accepteren.

In het mentoraat is er tijd voor het mentoraat. In het begin van de week bespreekt de mentor met de leerlingen hoe zij nadenken over hun eigen werk en hoe zij hun eigen werk kunnen plannen. Aan het eind van de week wordt er bekeken of de planning gehaald is of dat het nodig is om op vrijdagmiddag nog een poosje na te komen werken. Er wordt eventueel ook besproken waardoor het niet gelukt is om de planning te volgend. Dat gebeurt allemaal binnen de uren die vrij geroosterd zijn puur voor het mentoraat. Binnen het mentoraat zijn dan ook nog een aantal lessen, die vooral gericht zijn op: 'Hoe leer je? Voel je je prettig? Kan je nadenken over je eigen werkhouding?' enzovoort. Vorig jaar is er ook een aantal lessen ontwikkeld 'Kinderen leren reflecteren'. Die lessen gaan nu ook gebruikt worden tijdens het mentoraat.

Leerlingen krijgen het rapport mee naar huis. Ouders krijgen bericht wanneer de leerlingen ongeveer hun rapport mee krijgen, zodat er voorkomen wordt dat leerlingen het rapport achter houden. Als ouders er behoefte aan hebben, kunnen ze op elk moment een gesprek met de mentor of met andere leerkrachten aanvragen. De mentor nodigt niet standaard alle ouders uit. In de eerste klas komt wel elke ouder in oktober op school, voor een persoonlijk gesprek met de mentor, voor het uitwisselen van gegevens en bijzonderheden. Dat wordt in het tweede, derde en vierde jaar echter niet herhaald, dat is niet nodig. Verder is er in elk leerjaar een ouderavond.

Soms komen er wel eens berichten dat ouders vinden dat ze niet goed op de hoogte worden gehouden, dat is meestal als er iets niet lekker loopt. Regelmatig blijkt dan dat de ouders de mail niet goed lezen, of dat leerlingen brieven niet aan de ouders afgeven. De problemen worden natuurlijk niet allemaal door de ouders of leerlingen veroorzaakt, soms maakt de school ook wel eens een foutje. Maar over het algemeen heeft de school de indruk dat de ouders tevreden zijn.

De school kent de afspraak dat als er een les uitvalt, de leerlingen naar het studieplein gaan. Er hangen dus geen leerlingen op het plein rond of in het winkelcentrum. Het is wel eens voorgekomen dat er vijf of zes leerlingen op het schoolplein rondhingen, waarna er meteen een mail naar de ouders is gestuurd. De ouders reageerden daar meteen op dat ze het fantastisch vonden om zo op de hoogte gehouden te worden, heel positief. Vorig jaar heeft de school veel ouders gevraagd om inbreng, door het verzorgen van workshops of meedenken over activiteiten. Daar zijn veel reacties op gekomen. Dat is een openheid van de school en dat betaalt zich terug.

Iedere ouder heeft de gegevens van iedere docent, telefoonnummer en e-mailadres. Met de nadruk op e-mailadres, omdat leerkrachten vaak in de les of vergaderingen zitten waardoor email handiger is dan telefoon. Ouders en leerlingen beginnen daar steeds meer gebruik van te maken. Laatst mailde er bijvoorbeeld een leerling

die een probleem met wiskunde had. Daar kan de docent dan direct per mail op reageren en dan kan de leerling weer verder.

Op school zijn de docenten duidelijk met opvoeden bezig. Dat gebeurt ongemerkt de hele dag. Bijvoorbeeld als een leerling zegt 'Hé' dan geeft de leerkracht aan dat dat op school niet zo gaat en dat de leerkracht verwacht dat een leerling bijvoorbeeld zegt 'Zeg (naam leerkracht), mag ik je wat vragen?'. Dat is een simpel voorbeeld, maar soms moeten leerlingen gewoon echt nog leren om leerkrachten op een fatsoenlijke manier aan te spreken. Er zijn heel vaak gesprekken over hoe de leerlingen zich moeten gedragen naar leerkrachten of mentoren toe. De school heeft dus duidelijk een opvoedende taak, daar ontkom je niet aan. Tegenwoordig zijn er ook veel gezinnen met één of twee kinderen, die kinderen zijn dan niet gewend om te wachten en zijn eraan gewend op hun wenken bediend te worden. Dat is op school anders en dat moet ook duidelijk gemaakt worden.

Er is binnen de school ook een bepaald spanningsveld met alle leerlingen, maar misschien wel vooral met vmbo-t. De leerlingen noemen docenten bij voornaam, daar is niks mis mee zolang het maar wel op een respectvolle manier gebeurt. Maar er was een tijd dat het Montessorionderwijs hier de kant op ging van vrijheid-blijheid, alles kon en alles mocht en op het moment dat de leerlingen daarop aangesproken werden, kreeg de leerkracht de vraag waar hij zich mee bemoeide. In het vmbo is nu heel duidelijk gezegd – en andere leerjaren nemen dat over – dat er wel bepaalde grenzen zijn, of het nu een Montessorischool is of niet. Één ding is heilig op deze school, er is wel een bepaalde taakaanvaarding. Dat heeft er een tijdje aan ontbroken op deze school, maar dat komt nu terug. Er is echter een groep leerlingen hier op school die de oude situatie nog meegemaakt hebben, waardoor er een krampsituatie ontstaat. Maar aan de andere kant zeggen die leerlingen nu wel dat ze er baat bij hebben, omdat ze hun werk nu bijvoorbeeld afkrijgen en dus thuis niet meer zoveel hoeven te doen. Uit inspectierapporten is gebleken dat de leerlingen deze school als een hele veilige school ervaren, heel plezierig, een school waar veel mogelijk is. Dat is het nog steeds, maar er worden nu wel meer eisen gesteld. Zo'n verandering van richting kost veel moeite, het neemt veel tijd in beslag en vreet energie.

De school heeft te maken met een directiewisseling. Er is nu een interim directrice. Al die ontwikkelingen en ook datgene wat zij wil, botsen wel eens, maar wat veel mensen ervaren is dat de tijdsfactor hierbij een belangrijke rol speelt. Het is belangrijk dat leerkrachten niet in zo'n situatie komen waarin ze alleen maar met hun werk bezig zijn en de school bij wijze van spreken niet meer uit komen. Een pluspunt van dit team is dat de docenten elkaar wel proberen te beschermen, omdat er anders nog wel eens het risico bestaat in het werk om te komen. Veel dingen die bij het vmbo in werking zijn gezet, worden nu ook door andere deelscholen over genomen, zoals bijvoorbeeld de klankbordgroep.

Iedere voorlichtingsronde aan het begin van het jaar wordt er aangegeven waar de school mee bezig is. Maar er wordt ook aangegeven dat het geen eenrichtingsverkeer is, dat er van ouders ook wat wordt verwacht. Wanneer ouders bijvoorbeeld iets opmerken of vragen hebben, kunnen ze gewoon meteen even bellen of mailen en hoeven ze daar niet mee te wachten.

De school maakt ook gebruik van een Portal of elektronische leeromgeving. Daar staat veel informatie op. Leerlingen kunnen daar ook thuis al op, ouders nog niet. Daarnaast is er nog de website Piter Jelles Montessori, daar kunnen de ouders wel op. Voor persoonlijke informatie, zoals roosters, is een inlogcode nodig. Op de website staat ook informatie over het examenreglement, over de cijfers en over de werkwijze per vak.

De school heeft nog wel plannen, zoals meer leerlijnen creëren tussen vmbo en mbo, om ervoor te zorgen dat leerlingen uiteindelijk een goede keuze maken voor een sector en afdeling. Één van de grote klachten binnen

mbo en inspectie is dat er zoveel uitstroom is, dat wil de school proberen te verminderen. De school leidt en voedt kinderen op en wil ook dat ze goed terecht komen. Wanneer ze afhaken, al is het op een andere school, is dat toch een teken dat er ergens iets mis is gegaan en dat wil de school zo veel mogelijk voorkomen.

Met medewerking van de ouders creëert de school plekken waar leerlingen stages kunnen lopen. Daar wordt nu al aan gewerkt, er zijn al kinderen die stage lopen, maar de school wil dat graag nog meer uitbreiden. Het begint al beter te lopen. De opzet is om dit jaar 60 leerlingen op maatschappelijk stage te krijgen, minimaal 20 uur per jaar. De leerlingen moeten dat in principe zelf regelen, ook daar leren ze veel van.

De school heeft onder andere contact met het mbo, het AOC en het Frieslandcollege om het onderwijs goed aan te laten sluiten. Met betrekking tot ouderbetrokkenheid krijgt de school wel informatie via internet en uitnodigingen voor allerlei congressen, maar het is qua tijd onmogelijk om daar allemaal heen te gaan. De school maakt ook wel eens gebruik van het boek 'Ouders in de School' van P. de Vries van het CPS. Daar worden dan onderdelen uitgehaald die voor deze school bruikbaar zijn. Het is echter onmogelijk om alles te volgen, dus moeten er prioriteiten gesteld worden. De school vindt ouderparticipatie heel essentieel, maar vindt ook dat het niet de dagtaak van de leerkrachten mag worden, dat zijn nog altijd de leerlingen en de lessen.

De school gaat door een hectische periode, er moeten afwegingen gemaakt worden. De school is tevreden over wat er tot nu toe ontwikkeld is. Het meedenken van de ouders zou wellicht nog verder uitgebouwd kunnen worden. Ouders zouden bijvoorbeeld een rol kunnen spelen op het studieplein. Maar het team heeft nu besloten om even pas op de plaats te maken en alles wat er nu opgezet is uit te werken. Het is belangrijk dat de school nu even een jaar aandacht kan schenken aan wat er staat.

Het team moet opletten dat er niet al te veel hooi op de vork genomen wordt, de manier van werken op deze school is heel intensief. Er wordt voor een deel gewerkt volgens de 'ouderwetse klassikale' methode en voor een groot deel via coaching. Elke leerling heeft zijn vragen, dus dat is voor de leerkracht erg inspannend.

De school wil graag aandacht besteden aan de uitwerking van de organisatie zoals die nu staat, aan het borgen en ook aan reflectie. Het is belangrijk om eerst eens te kijken hoe het nu gaat en hoe dit tot een vaste basis ontwikkeld kan worden van waaruit er verder gebouwd kan worden.

Rsg de Borgen, locatie Woldborg. Interview met de heer van Dijken, directeur.

In 1999 is een protestants Christelijke scholengemeenschap gefuseerd met een openbare scholengemeenschap, dat heeft geleid tot het ontstaan van rsg de borgen. Tegelijkertijd werd op deze locatie aan een nieuw concept gewerkt in samenwerking met de basisscholen, met als vraag 'hoe moet er in klas 1 gestart worden om een herkenbare werkwijze te creëren die aansluit op het primair onderwijs uit de regio?'. Dit heeft tot gevolg gehad dat de school gegroeid is van 100 naar 260 leerlingen. Sinds 1 april is rsg de borgen onderdeel van Onderwijsgroep Noord, deze bestaat uit alle AOC Terra vmbo en mbo in Groningen, Friesland en Drenthe en het Dollard College regio Winschoten. Deze stichtingen zijn een bestuurlijke samenwerking aangegaan. De scholen hebben wel hun eigen autonomie bewaard en hebben veel vrijheden op onderwijskundig en pedagogisch gebied. Op de Woldborg, één van de vestigingen van rsg de Borgen, zitten ongeveer 260 leerlingen.

Deze locatie verzorgt vmbo onderwijs met brede onderbouw. Er zijn ook instroommogelijkheden voor havo-vwo leerlingen, maar deze leerlingen gaan na de tweede klas naar de vestiging in Leek. De leerlingen van de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte en theoretische leerweg blijven op de Woldborg. Op deze locatie is geen gemengde leerweg. Leerlingen kunnen in de bovenbouw voor de volgende afdelingen kiezen: elektrotechniek, metaal, bouw, administratie of zorg en welzijn breed. Bijzonder is dat de leerlingen een aantal keer per week een dagdeel met de schoolbus naar het vmbo-gebouw in Leek gaan. Daar wordt volgens een werkplekkenstructuur gewerkt, wat betekent dat er binnen school een bedrijf wordt nagebootst waarin de leerlingen aan het werk gaan. De kaderberoepsgerichte leerlingen gaan drie keer per week naar Leek, de basisberoepsgerichte leerlingen vier keer per week. De theorievakken volgen deze leerlingen op de Woldborg. Beide vestigingen maken onderdeel uit van rsg de Borgen. In de tweede klas gaan de leerlingen al één keer per week naar Leek om te wennen. Na de tweede klas kiezen ze een afdeling. In Leek worden de leerlingen van de Woldborg gemixt met de leerlingen van Leek.

De Woldborg werkt enigszins volgens de Dalton principes. De pijlers van dat onderwijs zijn zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en samenwerking. De leerlingen wordt geleerd daarmee te werken. Het onderwijskundig concept wijst ook in die richting. Vanaf het eerste contactmoment met de ouders wordt de manier van werken toegelicht. Alle leerkrachten zijn elke dag van 8.00 uur tot 16.15 uur, op één dagdeel na, op school. Elke dinsdag stoppen de lessen om 14.15 uur in plaats van 16.00 uur, dan is er vanaf 14.30 uur tijd voor vergaderingen en overleg.

In november is er een activiteitendag voor de leerlingen uit groep 8. Zodat ze alvast kennis kunnen maken met een school voor voortgezet onderwijs en een idee krijgen van hoe het er op zo'n school aan toe gaat.

In januari is het open huis, daarna kiezen de leerlingen naar welke school ze willen. In juni is er een eerste kennismakingsdag, waarin de leerlingen in hun toekomstige klas kennismaken met hun mentor die de leerlingen twee jaar gaat begeleiden. 's Avonds komen de ouders van de nieuwe leerlingen, zij krijgen dan meteen feedback over hoe de dag gegaan is. De school vindt het belangrijk dat de sfeer in de groep van het begin af aan goed is en niet al te formeel. Er worden op de eerste dag bijvoorbeeld foto's gemaakt die afgedrukt worden, zodat ouders op de ouderavond van diezelfde dag kunnen laten zien wie hun kind is. De ouders vormen ook een team. Ouders en leerlingen vinden het fijn om bijvoorbeeld te weten welke ouders bij welke leerlingen horen. Aan de ouders wordt ook verteld dat ze niet hoeven te twijfelen om contact op te nemen met school. Als er iets is kunnen de ouders gewoon bellen, de school heeft een eigen telefoonnummer en is goed toegankelijk. De school vindt het belangrijk dat alle ouders dit weten, daarom wordt dit elk jaar weer nadrukkelijk verteld. De meeste leerlingen

komen uit Grootegast, maar er komen ook leerlingen uit het omliggende gebied met een straal van 10 a 15 km. Heel vaak is het de kleinschaligheid van de school waar de ouders en leerlingen voor kiezen.

Elke klas heeft een eigen mentor. De mentor legt voor Kerst huisbezoeken af. Met als doel: nader kennismaken met de ouders en de rest van het gezin. Elke mentor heeft zijn eigen manier, de één blijft er anderhalf uur, de ander maar een half uurtje. Leerkrachten vinden huisbezoeken normaal. De mentor is er voor de leerling, ouders mogen weten dat er een band moet groeien tussen mentor en leerling en het is belangrijk om een beeld te hebben van de wereld om het kind, daar horen de ouders ook bij. Ouders vinden de huisbezoeken spannend en prettig. Niet elke school werkt met huisbezoeken, in het vmbo misschien iets meer dan op andere middelbare scholen, maar de directeur is er erg tevreden over. De ouders zijn er ook tevreden over en ze werken er altijd aan mee. Ook de mentoren vinden het geen probleem om op huisbezoek te gaan en zien er het nut wel van in.

Aan het begin van het schooljaar is er een plenaire ouderavond voor elk leerjaar, waarin zaken worden besproken die het leerjaar betreffen. Aan het eind van de avond gaat de groep uit elkaar en sluiten de ouders het af met de mentor van de leerling en de overige ouders van de leerlingen uit dezelfde klas. Dit om de ouders optimaal de mogelijkheid te geven om te reageren op wat er verteld is en zodat mentor nog wat over de klas kan vertellen. In een kleine groep durven ouders vaak eerder hun vragen te stellen omdat de drempel lager is, het werkt goed op deze manier.

Eind januari krijgen de leerlingen een rapport en in november en maart krijgen ze een tussenstand. Over de resultaten wordt met de ouders gecommuniceerd via de leerlingen. De leerling krijgt een brief en het rapport of de tussenstand mee, ook weer in verband met de gewenste zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de leerling. Het rapport moet door de ouder ondertekend worden, zodat de leerlingen geen informatie voor de ouders achter kunnen houden. Aan de hand van die tussenstand is er een avond op school waarop de ouders met de mentor kunnen spreken. De mentor is tijdens de rapportvergaderingen met collega's op de hoogte gesteld van de zaken die spelen rond elke leerling en kan dus over alle vakken wat aan de ouders vertellen. Ouders kunnen dus een afspraak maken voor een gesprek met de mentor, maar het is niet verplicht. De mentor kan ook een gesprek aanvragen met de ouders als dat van belang geacht wordt. Begin februari is er een contactavond waar ouders ook vakdocenten kunnen spreken.

Er komt zes tot acht keer per jaar een infobulletin uit met een deel van de jaarplanning, zoals activiteiten, vakanties, contactavonden enz. Er staan ook wetenswaardigheden in, zowel voorbeschouwend als wat al geweest is. De school hecht veel waarde aan de verantwoordelijkheid van de leerlingen, maar ouders moeten ook op de hoogte zijn en mee kunnen werken, daarom wordt die informatie ook allemaal op de website gezet. Ouders en leerlingen krijgen een inlogcode zodat ze bij de goede informatie kunnen komen.

Aan het begin van het jaar krijgen alle ouders een brief waarin gevraagd wordt of ze af en toe zouden willen assisteren bij een activiteit, zoals sportdagen of kerstviering. Er zijn bijna altijd wel ouders die zich beschikbaar stellen. Een activiteit die op de school plaatsvindt is bijvoorbeeld de verkeersmarkt, dan gaat er een brief de deur uit of er ouders willen assisteren, daar komt meestal wel reactie op.

De ouderraad functioneert heel goed, er zitten acht ouders in die de verschillende leerjaren goed vertegenwoordigen. De ouderraad verricht bijvoorbeeld bij diploma-uitreikingen en het open huis heel veel hand en span diensten. Aan dat netwerk zou de directeur nog wel verder willen bouwen, maar dat is nog wel eens moeilijk omdat niet alle leerlingen willen dat hun ouders op school komen helpen, dat vinden ze vanaf twaalf jaar vaak niet meer zo leuk. Het is interessant hoe je de ouders meer kan betrekken bij activiteiten in school. Ouders kunnen bijvoor-

beeld workshops geven over iets waar ze goed in zijn. De directeur zou wel willen weten hoe ze dat op andere scholen doen, hoe ze daar ouders bij zulke activiteiten betrekken en hoe de leerlingen daarmee omgaan.

De inspectie heeft best hoge eisen met betrekking tot de onderwijstijd. De directeur zou het geweldig vinden als het mogelijk zou zijn om ouders bij een project of activiteitenmiddag of iets dergelijks in te zetten voor extra ondersteuning, maar of dat meetelt als onderwijstijd is nog niet helemaal duidelijk. De directeur zou ouders daar wel graag nog meer bij willen betrekken.

De school werkt met weektaken. De leerlingen maken zelf een weekplanning en schrijven zich daarna in voor keuzewerktijden, dat gaat sinds kort digitaal. Daardoor is er ook niet of nauwelijks sprake van spijbelen, het is heel overzichtelijk. In klas 1 en 2 mogen de leerlingen elke dag, behalve dinsdag, tijdens het 3e uur zelf weten naar welk lokaal ze gaan. Als ze ergens moeite mee hebben kunnen ze tijdens die uren extra hulp halen op dat gebied. Op dinsdag zijn het vierde en vijfde uur beschikbaar voor keuzewerktijden. Er is een mogelijkheid om bijvoorbeeld eens in de twee à drie maanden workshops te organiseren. In de toekomst zou de school naast vakmatige dingen ook graag de mogelijkheid bieden tot talentontwikkeling, hierbij kan gedacht worden aan workshops sieraden maken, toneelclubjes of schaken. Als de leerling bij is met zijn planning kan hij voor zoiets kiezen. De directeur zou het mooi vinden als dat dan door de ouders verzorgd of begeleid zou kunnen worden, maar zo werkt dat nu nog niet. Vorig jaar mei/juni zijn er twee of drie keer workshops gegeven, maar die zijn nog door de leerkrachten georganiseerd. Er is dus nog geen sprake van structurele betrokkenheid van de ouders op dit gebied, maar daar zou de directeur wel graag meer mee willen doen. De rol van de mentor blijft wel belangrijk in dit geheel. Wanneer een leerling moeite heeft met een vak moet de mentor wel duidelijk maken dat de leerling beter niet voor de workshop kan kiezen, maar dat het verstandiger is om naar de hulplessen te gaan. Er zijn geen structurele evaluaties over huisbezoeken of ouderbetrokkenheid. Er wordt wel tussendoor over gesproken, bijvoorbeeld in de pauzes. De lijntjes binnen de school zijn kort, iedereen staat in contact met elkaar. Daardoor kan het soms wel wat ongestructureerd zijn, maar wanneer er echt iets speelt komt het altijd wel ter sprake. De directeur geeft wel aan dat de evaluatie misschien wel beter georganiseerd zou kunnen worden. Hij vindt het zelf vanzelfsprekend dat zulke dingen tussendoor besproken worden, maar vraagt zich af of dat ook voor iedereen zo vanzelfsprekend is.

De mentor signaleert probleemsituaties en legt die bij de adjunct-directeur of bij de directeur. Elke docent is verantwoordelijk voor wat er in de klas gebeurt. Wanneer er vaker iets voorvalt met een bepaalde leerling, komt dat bij de mentor terecht. Wanneer er veel signalen zijn, bijvoorbeeld in de thuissituatie, kan de mentor bij de directeur, de adjunct directeur of bij de zorgcoördinator terecht. Wanneer een leerling er zelf ook mee blijkt te zitten zijn er ook nog twee collega's waarbij de leerling zijn verhaal kwijt kan, dat is laagdrempelig en erg toegankelijk. De zorgcoördinator heeft eens in de zes weken een bijeenkomst met het zorgadviesteam. Dit team bestaat uit leerplichtambtenaren uit toeleverende gemeentes, jeugdzorg, de schoolarts en een jeugdagent uit de wijk rond de school. Wanneer er iets wordt gesignaleerd, wordt dat met toestemming van de leerling besproken of het wordt anoniem besproken om advies te vragen. De school werkt ook nauw samen met gemeente, de leerlingen worden bijvoorbeeld gevolgd van 0 tot 23 jaar, in verband met de doorlopende leerlijnen. Als de leerlingen van het vmbo af gaan geeft de Woldborg door wat de leerling daarna gaat doen. Zo wordt er in kaart gebracht waar de leerlingen terecht komen. Er is ook aandacht voor een warme en goede overdracht tussen de basisschool en het voortgezet onderwijs. Maar er is ook aandacht voor de overdracht tussen het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs, want dat kan nog veel beter. Continue begeleiding van de leerling is

belangrijk. Wat door de gemeente ook gewaardeerd wordt is dat er na schooltijd op de school ook ruimte is voor kleine clubs en verenigingen die gebruik maken van de schoolruimte.

Er heerst tevredenheid met betrekking tot de ouderbetrokkenheid. De school probeert heel bewust laagdrempelig te zijn. Zo wordt er bij de ouderavond bijvoorbeeld eerst een kopje koffie gedronken, zodat er de mogelijkheid is voor een praatje en wat vragen, zo ook na afloop. Dat past bij deze school en de dorpse setting waarin de school staat. Ouders vinden het prettig om herkend en gekend te worden, dat gaat goed op deze (kleine) school. Als docenten de ouders kennen helpt dat ook om de leerlingen beter te begrijpen.

In het basisonderwijs is de ouderbetrokkenheid vaak veel groter dan in het voortgezet onderwijs. Ouders moeten goed begeleid worden in dat overgangsproces. Op de middelbare school komen de ouders niet meer zo vaak naar school, de leerlingen worden niet meer gebracht. Het is belangrijk dat de school duidelijkheid verschaft over hoe het er op school aan toe gaat. Daarnaast moeten de ouders ook leren loslaten. De school zou dus wel meer hulp van de ouders willen krijgen, maar hoe dat op gang moet komen moet nog worden uitgezocht. De directeur zou dan het liefst klein beginnen en de positieve resultaten uitstralen naar de leerlingen, leerkrachten en andere ouders en het dan zo verder uitbreiden. Maar er zouden dan ook wel kaders en grenzen aan gesteld moeten worden. Wanneer er iets is, wordt er vrij snel naar de ouders gecommuniceerd. Maar wanneer het om gedrag gaat, wordt het eerst met de leerling besproken en wordt er geprobeerd om het zo op te lossen. Pas als dat niet lukt, worden de ouders erbij betrokken. Dat is in de laatste vijf jaar slechts twee keer nodig geweest. Er wordt veel tijd voor uitgetrokken om problemen samen met de leerling op te lossen.

De school heeft geen contact met andere scholen over de organisatie met betrekking tot ouderbetrokkenheid of het contact tussen ouder en school. Er zijn wel overlegorganen, maar er is geen mentoren-zorg-overleg of iets dergelijks. De school is wel bezig met het opstellen van een nieuw zorgplan (eerste, tweede en derde-lijnszorg) om meer concreet te maken wat de verantwoordelijkheid van de leerkracht is, wat de verantwoordelijkheid van de mentor en wat buiten hun verantwoordelijkheid valt. De directeur heeft op dit moment geen concrete voorbeelden van activiteiten of initiatieven van andere scholen die de Woldborg wel over zou willen nemen.

SG Marianum te Lichtenvoorde. Interview met de heer Jakobs, locatiedirecteur.

De school heeft twee locaties, Lichtenvoorde en Groenlo en 1992 leerlingen volgens de telling van 1 oktober. Beide locaties hebben een brede onderbouw, leerjaar 1 en 2 zijn heterogeen, van zwakke lwo tot vwo. De locatie Lichtenvoorde heeft vier teams in de onderbouw, locatie Groenlo heeft twee onderbouwteams. De bovenbouw in Groenlo bestaat uit 3 havo/vwo 4,5 havo en 4,5,6 vwo. De bovenbouw in Lichtenvoorde bestaat louter uit vmbo-leerlingen. De school is volop in ontwikkeling en heeft landelijke bekendheid verworven door het project Slash21. De rol van ouders is een hele belangrijke in deze ontwikkeling.

In samenwerking met de stichting Carmelcollege, de KPC-groep en een aantal wetenschappers is vijf á zes jaar geleden het project Slash21 gestart, vanuit een compleet nieuw onderwijskundig concept. Er werd een totaal nieuwe manier van werken uitgetoetst in samenspraak met volwassenen, begeleiders, leerlingen en ouders. Dit project bood eigentijds onderwijs aan, waarin de rol van de leerling en verantwoording van de leerling groter werd. Het project heeft consequenties gehad voor de aanpak van de leergebieden, zoals die nu ook in de onderbouw gewoonged worden: mens en maatschappij, mens en natuur, en mens en cultuur. Binnen het project Slash21 is de school bijvoorbeeld begonnen met 'onderdompeling': korte, intensieve taaltrainingen voor de moderne vreemde talen. Ouders zijn en worden meer bij de school betrokken, waardoor het contact tussen ouders en leerlingen, vergeleken bij vroeger, veel nauwer is geworden.

Het project Slash21 is afgerond en de scholengemeenschap is nu bezig om te kijken welke concepten uit het project men zeker in de school wil behouden. Eén van de gevolgen van het project zijn de 'open leercentra'. Er zijn nog wel lokalen, maar met een totaal andere functie dan de 'ouderwetse klaslokalen' van vroeger.

De school heeft een oudergeleding in de medezeggenschapsraad. Het bestuur van de oudervereniging is heel actief. Daarnaast hebben alle afdelingen van de school klankbordgroepen van ouders en leerlingen, van de onderbouw tot de bovenbouw.

Eén van de uitgangspunten van de school is 'de menselijke maat'. De school is opgedeeld in kleine, relatief zelfstandige eenheden. Het onderbouwgebouw heeft vier teams, het bovenbouwgebouw heeft drie teams. Hier wordt gewerkt met een vaste groep leerkrachten die 2 jaar met de leerlingen meegaan. Elk team heeft een ouderklankbordgroep.

Vanwege alle veranderingen en vernieuwingen is het contact met basisscholen intensiever geworden. Niet alleen tussen het aanmeldingsproces en de overdracht van leerlingen, maar er wordt bijvoorbeeld een klankbordgroep gestart, waarvan de aanzet vorige jaar is gegeven. Een dergelijke klankbordgroep is heel belangrijk voor het opvangen van de geluiden die van de basisschool naar het Marianum komen en andersom. Deze geluiden worden zeker serieus genomen. De klankbordgroep basisonderwijs is vorig jaar begonnen. Gedurende de jaren dat de heer Jakobs in de directie zit, was er wel altijd al een directiekring basisonderwijs, waar hij een aantal keren per jaar bij aanwezig was. De directiekring basisonderwijs bestaat uit collega's directeuren, die, ondanks hun verschillende inslag, met dezelfde ervaringen en problematiek te maken hebben. Het praat veel makkelijker op basis van die gelijkwaardigheid, er is ruimte voor overleg en advies, maar men bemoeit zich niet met andermans beleid.

De heer Jakobs is voorzitter van het directiebestuur van het samenwerkingsverband van het voortgezet onderwijs in de Achterhoek. Met de scholen in Winterswijk, Aalten en Oost-gelden en het praktijkonderwijs wordt nauw samengewerkt. Het samenwerkingsverband werkt aan het afstemmen van de zorg. Het is belangrijk om samen te werken, bijvoorbeeld met betrekking tot de doorgaande leerlijnen en de overdracht tussen vmbo, mbo en ROC.

De contacten tussen de scholen in de Achterhoek zijn zeer goed. Collega's komen ook bij elkaar op school en wisselen ervaringen uit.

Vanuit het samenwerkingsverband is er geen samenwerking die specifiek gericht is op de benadering van ouders. Dat is tot nu toe geen gespreksonderwerp geweest. De heer Jakobs betwijfelt ook of dat zou moeten. Elke school heeft zijn eigen cultuur en eigenheid en de benadering en betrokkenheid van ouders is daar onderdeel van. Maar wanneer er zich problemen voordoen, komt men bij elkaar, omdat de drempels laag zijn. Dat is een ander voordeel van dit gebied, kwalitatief hebben scholen te maken met dezelfde problemen als in de rest van het land (de grotere steden) maar de kwantiteit van die problemen is veel lager.

De heer Jakobs kan geen voorbeeld geven van scholen die een andere werkwijze hebben met betrekking tot het contact met de ouders, die het Marianum eventueel over zou kunnen nemen, omdat het contact goed te noemen is. Onderwijzers van groep 7/8 van verschillende basisscholen komen jaarlijks een kijkje nemen op het Marianum en andersom. Als docenten elkaar kennen en weten hoe het er op die andere school aan toe gaat, loopt dat allemaal soepeler en hoeft het niet zo geformaliseerd te worden. Natuurlijk moet er aansturing plaatsvinden en zijn er vastgestelde regels, maar de contacten verlopen soepel.

Binnenkort komen de ouders van twee basisscholen naar het Marianum, ver voordat het "officiële" voorlichtingsproces van start gaat. De beide directies kregen het signaal dat ouders vragen hadden over hoe het er op het Marianum aan toe gaat. In goed overleg met de teamleiders van de onderbouw zijn de ouders die willen komen kijken op school uitgenodigd. Zij zien dan "Marianum in bedrijf". De locatiedirecteur doet het welkomstwoord en verder krijgen de ouders vooral de mogelijkheid om rond te kijken en vragen te stellen aan de medewerkers, leerlingen en locatiedirecteur. Als de school daar al voor het eerste leerjaar mee begint is de drempel voor de volgende leerjaren ook meteen lager en komen de ouders makkelijker naar school met eventuele vragen.

Op het Marianum wordt gewerkt volgens het Protocol Veilige School. De heer Jakobs geen een voorbeeld: *'Er is op school een leerling geweest die een boksbeugel bij zich had. Hij had er geen kwade bedoelingen, maar toch volgt de school in zo'n geval een zeer strak beleid, volgens het Protocol Veilige School. De boksbeugel is ingenomen, de politie is ingelicht, de ouders zijn uitgenodigd voor een gesprek, waarbij ook de zorgcoördinator aanwezig is.'* De school gaat in zo'n situatie meteen met de ouders en de leerling in gesprek, dat schept direct duidelijkheid. Er is tenslotte sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid van ouders en school. Het bleek dat de leerling die boksbeugel van een leerling van een andere school had, dus werd er ook snel even contact gelegd met die andere school, dat is weer een voordeel van de Achterhoek, goed contact tussen de scholen.

De Achterhoek staat bekend om de tolerantie voor wat betreft drankgebruik, maar hier kan men ook niet om het feit heen, dat er softdrugs worden gebruikt. Een aantal jaren geleden is de zogenaamde "drugshond" geïntroduceerd op school, preventief. In al die jaren is de "opbrengst" minimaal geweest, maar naar de ouders toe zorgt het voor geruststelling en naar de leerlingen toe geeft het een waarschuwing dat de school zulke praktijken niet accepteert en daar ook naar handelt.

De school kent meerdere draaiboeken. Een voorbeeld daarvan is het Draaiboek Overlijden. Zo'n draaiboek zorgt ervoor dat het duidelijke is welke stappen er genomen moeten worden en wie waar verantwoordelijk voor is. Vorig jaar is er bijvoorbeeld een leerlinge van de school verongelukt in het buitengebied. Dat heeft een enorme impact op de groep, waarbij een protocol helpt om zorgvuldig om te gaan met alle aspecten van een overlijden. Wanneer de school vindt dat er bij de leerling, de ouders of de thuissituatie iets fundamenteel fout zit en wanneer de school denkt dat de situatie onverantwoord is, dan wordt er ook doorgepakt en wordt de leerplicht of het

AMK ingeschakeld als dat nodig is. Dat is niet om de ouder dwars te zitten, maar omdat de school vanuit zijn verantwoordelijkheid denkt dat het in die situatie zo niet verder kan. Een ander voorbeeld: wanneer een leerling bijvoorbeeld geslagen wordt door een andere leerling, geeft de school de ouders het advies om aangifte te doen, dat is volgens het protocol. Ook hier om te laten zien: ‘wij accepteren dat hier op school niet’.

Elke klas heeft een eigen mentor. Tijdens de mentoruren is er heel intensief contact tussen leerling en mentor. Er zijn uren gereserveerd voor mentorgesprekken tussen de mentor en zijn mentorgroep, maar ook individuele gesprekken tussen mentor en leerling en ook direct contact tussen de mentor, de leerling en de ouders.

De leerlingen krijgen in eerste instantie geen cijferrapport, maar een verslag van de vaardigheden en vorderingen van de leerling. Bij een tussenstand, waarin het verslag besproken wordt, zit de leerling met zijn ouders en de mentor om de tafel en legt de leerling uit hoe ver hij is (zelfreflectie) en hoe het gaat op school, ook rondom vaardigheden. Het gesprek wordt als dat nodig is wel enigszins gestuurd door de mentor. Voor de eerstejaars leerlingen komt er eind november een eenvoudig rapport, met daarin de indruk van de mentor en de leerkrachten en een stuk zelfreflectie. Daarnaast is er het OPS: het Overzicht Persoonlijke Scores. Dit is een digitaal systeem, waarin alles bijgehouden wordt, van cijfers van toetsen tot reflectieverslagen en op- en aanmerkingen van docenten. Leerlingen en ouders kunnen het OPS van uit huis inzien, daarbij hebben ze wel de inlogcode van de leerling nodig. Het idee van het OPS is goed, maar het systeem werkt nog niet zoals het zou moeten. Het dreigt snel een enorme verzameling te worden met onoverzichtelijke informatie, daar moet nog aan gewerkt worden. De school is bezig met een nieuw schooladministratieprogramma: Vocus. Hierin komt informatie met betrekking tot de ‘rapporten’ of ‘verslagen’, zodat de gegevens die daarin staan ook door de ouders bekeken kunnen worden. Verder werkt de school ook met een Elektronische Leeromgeving: daarin zit het Portfolio.

Elk team heeft nieuwsbrieven, er is geen grote schoolkrant meer. Wel zijn er: Marianum Actueel, schoolplan, schoolgids en jaarrapportages. Daarnaast geeft elk team één keer per maand een nieuwsbrief uit, die zijn ook bijna allemaal digitaal beschikbaar. In die nieuwsbrieven staat van alles over waar het team en waar de leerlingen mee bezig zijn.

Tijdens de eerste weken is er een kennismakingsavond met de ouders. Bij de leerjaren één en twee begint zo’n avond met een korte inleiding met algemene informatie, waarna de ouders met de mentor meegaan. Het is belangrijk dat de ouders en de mentoren elkaar leren kennen. Voor leerjaar drie en vier geldt hetzelfde recept. De bovenbouw vmbo is bezig met examentraject. Tijdens de voorlichtingsavond voor de bovenbouw doet de teamleider een verhaal, geeft de decaan uitleg over hoe het traject is richting de keuzes die gemaakt moeten worden. In leerjaar vier wordt informatie gegeven over vervolgonderwijs en geeft de locatiedirecteur uitleg over het programma van toetsing en afsluiting. Daarna gaan de ouders ook met de mentor mee. Deze voorlichtingsavonden zijn bij alle leerjaren in het begin van het schooljaar.

Het schooljaar is in een viertal perioden verdeeld. Op het moment dat er een rapportage is worden de ouders ook weer uitgenodigd voor gesprek met leerling en mentor.

De ouderavonden worden georganiseerd door ouders uit de oudervereniging. Elke ouderavond heeft altijd een thema, bijvoorbeeld ‘drugsgebruik’ of ‘hoe ga je met een puber om’. Verder zijn er nog oudercontacten vanuit de zorg. Het Marianum heeft een redelijk aantal geïndiceerde leerlingen, die extra begeleiding nodig hebben, bijvoorbeeld dove of blinde leerlingen of leerlingen met gedragsproblematiek. Met die ouders is natuurlijk veel meer contact, er is in die gevallen sprake van ambulante begeleiding en ouderbegeleiding. Maar dat is een hele specifieke groep leerlingen, die meer aandacht nodig hebben. Ook hier is goed contact tussen de ouders, de

school en de leerling weer heel belangrijk. Voor deze specifieke situaties zijn geen protocollen. De intensiteit van het contact is per situatie verschillend. Gemaakte afspraken worden vastgelegd.

De school heeft een open cultuur, ouders zijn altijd welkom om Marianum in bedrijf te zien. Ouders en leerlingen zijn de klant en de klant wordt steeds kritischer. Ouders worden als gelijke gezien en zeker serieus genomen. Vorig jaar is er een ouderenquête afgenomen, waarin onderzocht is hoe tevreden de ouders waren en waar ze kritiek op hadden. Door deze drempelverlaging wordt het steeds gemakkelijker om contact met de school te zoeken en te houden.

Zowel op de locatie Lichtenvoorde als op locatie Groenlo is voor een vernieuwing gekozen met als gevolg grote veranderingen op allerhande vlakken. Ook het politieke klimaat verandert, iets dat ook in school merkbaar is. Er is veel tijd gestoken in de groep ouders die vonden dat de school terug moest naar de “oude” manier van werken. De directie en teamleiders stellen dat de argumenten van de ouders altijd serieus genomen moeten worden, ook al zijn ze het er niet mee eens, men moet altijd in gesprek blijven. Het ging in dit geval vooral over de nieuwe vorm van onderwijs. Een relatief kleine groep ouders had kritiek en vroeg zich af of de leerlingen nog wel wat leerden. De school is er nog steeds van overtuigd dat de nieuwe opzet een goede manier van onderwijs is en dat blijkt ook wel uit de examenresultaten. Het lastige in de situatie op de locatie in Lichtenvoorde is dat er twee totaal verschillende scholen waren: Het Marianum en Project Slash21. Het Project Slash21 is nu voorbij, de school wordt weer één school; ‘Marianum Nieuw’.

De groep ‘verontruste’ ouders mobiliseerde zich, signalen die door het bestuur van de oudervereniging goed op zijn gevangen. Vervolgens is het bestuur van de oudervereniging met de directie, het management en met die ouders in gesprek gegaan. Naar aanleiding van dat overleg is er toen besloten om een zeer uitgebreide enquête aan alle ouders voor te leggen, waarin aandacht was voor de nieuwe koers van de school (onder andere het werken met de open-leer-centra) en de mening van ouders. In samenspraak met die groep ouders is de enquête afgenomen. De school heeft zich de adviezen en de pijlpunten die daaruit kwamen natuurlijk ook aangetrokken. Het is wel belangrijk dat de school zijn eigen verantwoordelijkheid voor goed onderwijs in het oog blijft houden. Wanneer er een kleine groep ouders is die vindt dat het anders moet, betekent dat ook dat er een grotere groep ouders is die vindt dat de school de nieuwe koers wel door moet zetten. Er zullen altijd ontevreden partijen blijven.

Vooral de houding van leerkrachten, mentoren en ander personeel naar ouders toe is belangrijk. Je moet elkaar kennen. Als ouders en leerlingen met respect behandeld worden, kan dat respect ook gebruikt worden wanneer je als school op je strepen moet staan als de leerling een grens over gaat. In de Achterhoek is dat waarschijnlijk heel wat makkelijker dan voor een school in Arnhem, Den Haag of Rotterdam bijvoorbeeld.

Gelukkig zijn de voorbeelden van steekpartijen die plaatsvonden in het Westen in de Achterhoek nog steeds niet aan de orde. Het Marianum heeft een stevig bouwwerk rondom zorgleerlingen en potentiële risicoleerlingen. Dat geeft ook indirect uitstraling naar de ouders toe. Als een leerling problemen heeft (gedrag/leren) speelt thuissituatie ook mee, het is oorzaak of gevolg of een combinatie daarvan en daarom is het belangrijk om de ouders ook bij de situatie te betrekken. De school vindt het vooral belangrijk om open te staan voor ouders en de drempel laag houden. Sinds een paar jaar wordt de tevredenheid van ouders over de school systematisch bijgehouden, in het kader van de kwaliteitszorg (plan-do-control-act). Er wordt al lang veel aan gedaan, maar het systematisch bijhouden van die informatie was een verbeter punt. Daar wordt nu aan gewerkt. Er moet echter voorkomen worden dat het alleen een administratief gebeuren wordt, het moet wel om de bruikbare informatie gaan. Er moet

bijvoorbeeld niet te lang met de resultaten gewerkt worden om mooie tabellen en grafieken te krijgen. Het gaat erom hoe het met de leerlingen/ouders gaat en die resultaten moeten dan ook snel beschikbaar zijn. De evaluatie moet vastgelegd worden en het moet verantwoord kunnen worden naar de buitenwereld, maar wel zo snel en efficiënt mogelijk.

Er zijn geen velden waar de school geen aandacht aan besteedt, maar er zijn wel wat dingen die verbeterd kunnen worden. De school heeft heel veel medewerkers, die door middel van scholing alert blijven. Ten aanzien van de contacten tussen school en ouders zou de heer Jakobs niet weten hoe het nog opener zou kunnen. Wellicht zouden ouders meer betrokken kunnen worden bij het onderwijs zelf, zoals op basisscholen gebeurt bij het inzetten van leesmoeders, maar dat is in het voortgezet onderwijs geen gemeengoed. In de bovenbouw van het vmbo op het Marianum worden ouders in het kader van beroepsoriëntatie bijvoorbeeld wel uitgenodigd als gastspreker, als ze een interessant beroep hebben. Ook worden ouders gevraagd voor stageplekken. Zulke dingen zouden op deze school wellicht nog wel uitgewerkt kunnen worden. Maar de locatiedirecteur heeft het idee dat de school qua uitvoering van ouderbetrokkenheid goed bezig is, het overgrote deel van de ouders is zeer tevreden.

De tevredenheid van ouders, leerlingen en overige betrokkenen heeft alles te maken met de instelling van de school, hoe gaat de school bijvoorbeeld met de overburen om. Het Marianum is aan het verbouwen en de overburen hebben daar ook last van, daarom zijn ze uitgenodigd door de school om eens een kijkje te komen nemen. Wanneer er speciale activiteiten of feesten zijn, worden ze ook geïnformeerd. Met kerst zijn er kerststukjes gemaakt die naar de omliggende burens gebracht zijn. Zulke gebaren worden zeer gewaardeerd, dat zorgt voor goodwill. Met de ouders moet dat net zo gaan.

De verhouding tussen de school, de leerling en de ouders is er één op basis van gelijkwaardigheid, je moet voor elkaar open staan. Als het in de gewone situatie goed gaat, als er een basis van vertrouwen is, dan gaat het ook makkelijker in probleemsituaties. Wat het standpunt van de school is met betrekking tot omgangsvormen kan hooguit in een inleiding in het schoolplan staan, maar het zit veel meer in gedrag dan in boekwerken of stappenplannen. Die omgang binnen de school is echter wel heel fundamenteel. Het gaat om de sfeer en het totale klimaat van de school, respect voor mensen. Het is moeilijk tastbaar te maken, het zit in het gedrag van iedereen binnen de school. Het is wel een gezamenlijke doelstelling van Lichtenvoorde en Groenlo, een stuk beleid, die open cultuur van de school, dat is de grondhouding van wat de school uit wil stralen.

Stichting de Meeuw te Rotterdam. Interview met mevrouw van de Wouw, consulent met betrekking tot het Programma Ouders.

In 1993 zijn de eerste assistenten ouderbetrokkenheid op basisscholen gaan werken, dat was toen nog met geld van een Europees fonds, maar dat is geleidelijk aan overgegaan in de In- en Doorstroomfuncties, ook wel ID-functies genoemd. Vervolgens zijn 200 scholen en peuterspeelzalen in Rotterdam met assistenten ouderbetrokkenheid gaan werken, met als doel om de ouders meer bij die scholen te betrekken. Dit heeft een steeds stevigere basis gekregen, heeft zich steeds verder ontwikkeld en heeft er toe geleid dat de ID-banen in Rotterdam zijn omgezet in vaste banen voor ouderconsulenten. Daarvoor is een nieuwe procedure gestart en is nog bewuster gekozen voor vrouwen die echt wat in huis hadden op het gebied van ouderbetrokkenheid. Voor al die basisscholen en peuterspeelzalen heeft De Meeuw thuisgerichte programma's ontwikkeld, in het verlengde van de concepten waar in de klas ook mee gewerkt wordt. De ouderconsulenten halen ouders binnen, geven informatie en oefenen met de ouders. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de ouders weten en begrijpen wat er op school gebeurt en dat zij zelf thuis met de kinderen aan de slag gaan. Deze programma's lopen van groep 1 t/m 8 op de basisschool. In de eerste groepen is vooral (vaak spelenderwijs) aandacht voor taal en rekenen, in groep 4 voor sociale competentie, in groep 5/6 voor pesten en in groep 7/8 'de toekomst van uw kind', 'de prepuberteit' en wat je als ouder te wachten staat als je kind naar het voortgezet onderwijs gaat.

De Meeuw heeft, naast het Team Ouders, diverse andere teams te weten: de Brede School, Sociale Competentie, de Voorschool en een Team Jeugd Kansen Zone. Dit verslag beperkt zich tot wat het Team Ouders doet.

Op het Voortgezet Onderwijs gebeurde nog niet veel met ouders en aangezien een groot aantal leerlingen vroegtijdig de school verlaat, heeft De Meeuw besloten dat er ook voor ouders in het Voortgezet Onderwijs, iets moest gebeuren. Er is toen een pilot-project van twee jaar gestart, waarin vier scholen voor voortgezet onderwijs een schooloudercontactpersoon voor 20 uur per week konden aanstellen. Op die manier heeft De Meeuw de eerste aanzet gegeven om ouders intensiever bij de scholen voor voortgezet onderwijs te betrekken.

Er deden dus vier scholen mee aan dit project, één school voor speciaal voortgezet onderwijs (een praktijk-school), twee vmbo-scholen en een grote scholengemeenschap ook met vmbo-leerlingen. Op één van die scholen liep het niet zo goed, daar kreeg de schooloudercontactpersoon het niet van de grond. Om überhaupt met zo'n project te kunnen starten moet de basis van de school heel stevig zijn. De school moet er echt aan willen werken en er tijd in willen steken, anders werkt het niet. Belangrijk is dat de schooloudercontactpersoon een goed contact krijgt met de docenten en dat hij/zij bij rapportbesprekingen en ouderavonden en dergelijke aanwezig is, anders werkt het niet. Het is dus primair van belang dat de school er echt tijd voor wil uittrekken, dat is een voorwaarde voor succes. Het team moet er unaniem mee aan de slag willen gaan, het gaat niet vanzelf.

Om de maand kwamen de schooloudercontactpersonen bij elkaar bij De Meeuw en om de maand ging mevrouw van de Wouw bij de scholen op locatie langs. Dan werden er samen werkplannen gemaakt en werd geëvalueerd wat goed ging en wat minder goed. Ook konden de schooloudercontactpersonen op De Meeuw overleggen en elkaar tips geven. Ze waren van verschillende culturele achtergronden, waardoor ze elkaar vaak konden aanvullen. In een enkel geval heeft de school zelf nog kunnen investeren om wat langer een schooloudercontactpersoon in dienst te houden, maar er kwam uiteindelijk geen geld meer van de gemeente, waardoor er toch een eind aan kwam. Op basis van alle ervaringen met dit project is de map 'Schooloudercontactpersoon in het Voortgezet Onderwijs' geschreven. In deze map staat het hele proces beschreven, van het creëren van een draagvlak tot het

opstellen van een werkplan. Iemand die als schooloudercontactpersoon aangesteld wordt kan meteen met deze map aan de slag.

Sindsdien wordt er bij De Meeuw wat meer gefocust op de ouders in het voortgezet onderwijs. De werkmap is aangeboden aan de wethouder, die vervolgens toezegde dat hij zich sterk zou maken om in de toekomst op meerdere scholen met schooloudercontactpersonen te kunnen werken. Dat heeft twee jaar geduurd, maar nu zit het eraan te komen dat er op korte termijn 25 schooloudercontactpersonen aangesteld kunnen worden. Deze schooloudercontactpersonen werken dan 32 uur per week, verdeeld over 3 scholen. Dit betekent dat circa 75 scholen iemand voor circa 10 uur kunnen aanstellen om dit werk te gaan doen. Ook zal dan ondersteuning aangeboden worden, die wellicht door De Meeuw verzorgd zal gaan worden.

Er is nog een school voor voortgezet onderwijs in Rotterdam die, buiten het project om, op vijf locaties drie schooloudercontactpersonen in dienst heeft. Ook daar werkt het heel goed.

Vorig jaar heeft De Meeuw aan een nieuwe opdracht gewerkt, om ouderbetrokkenheid VO-breed beter op gang te krijgen. Er is op vijf scholen een pilot gestart, met het programma 'Beter omgaan met pubers'. Het is de bedoeling dat dit project het eerste jaar geleid wordt door een medewerker van De Meeuw samen met één van de docenten en dat er op elke school docenten zijn die dat uiteindelijk over gaan nemen, zodat het echt een onderdeel van de school wordt. Het is een leuke manier van werken, de ouders leren elkaar kennen en er zit bijvoorbeeld ook videomateriaal bij. Er komen veel onderwerpen aan de orde zoals bijvoorbeeld complimenten geven, grenzen stellen en hoe overleg je met je puber. Er wordt ook iedere bijeenkomst een soort 'huiswerk' meegegeven, waarmee de ouders thuis kunnen 'oefenen'.

Daarnaast konden in het jaar 2007 alle scholen voor voortgezet onderwijs vouchers krijgen, waarvoor ze De Meeuw voor 28 uur konden 'inhuren', voor bijvoorbeeld ondersteuning bij de ontwikkeling van ouderbeleid, workshops of voor het geven van voorlichting aan ouders of docenten. Alle scholen die daarin geïnteresseerd waren, konden zich aanmelden en kregen dan ook de map 'schooloudercontactpersoon' en de zogenaamde 'baby-bedenk-tijd-pop'. De uitvoering van workshops en voorlichting aan ouders loopt tot eind december 2007, met de bedoeling ouderbetrokkenheid meer van de grond te krijgen. Officieel is De Meeuw immers een tweedelijns organisatie. De uitvoering van bijvoorbeeld ouderavonden zal waarschijnlijk niet meer door medewerkers van de Meeuw gedaan worden.

De scholen vonden het vaak heel moeilijk om de ouders te pakken te krijgen, maar als het eenmaal gelukt was, waren de reacties ook heel positief en gaven de scholen ook aan er misschien wel mee verder te willen. Bij de ondersteuning die geboden wordt bij 'het ontwikkelen van ouderbeleid' wordt in een werkgroep met diverse geledingen van de school geïnventariseerd wat allemaal al gebeurd op het gebied van ouderbetrokkenheid, dan wordt besproken en beoordeeld wat goed loopt, wat niet of minder goed gaat en wat de school belangrijk vindt om aan te werken. Daarna wordt een plan geschreven met concrete afspraken en concrete aanpak ervan voor het komende schooljaar.

Op de basisscholen is De Meeuw al een paar jaar bezig met het afnemen van de Quickscan Oudervriendelijke school, een uitgebreide vragenlijst. De vragenlijst wordt afgenomen bij de directie, de leerkrachten en een aantal ouders. Het is heel goed om de verschillende kanten te horen. Het komt bijvoorbeeld vaak voor dat de leerkrachten en directie denken dat de school heel laagdrempelig is voor ouders, maar dat de ouders dat helemaal niet zo ervaren. Zoiets komt dan heel duidelijk uit zo'n Quickscan naar voren. Ouders vinden het vaak toch lastig om op een leerkracht af te stappen. Daarnaast zijn er ook nog heel veel scholen in Rotterdam die worstelen met de

taal, daarvoor zijn ouderconsulenten met een allochtone achtergrond van enorm belang. Uiteindelijk wordt een adviesrapport gegeven met verbeter- en aandachtspunten. Dat kunnen soms ook hele concrete, simpele punten zijn, die gemakkelijk te verbeteren zijn, maar die wel veel invloed hebben op de oudervriendelijkheid, bijvoorbeeld: een werkende bel, goede bewijzing of een bankje in de hal als ouders even moeten wachten en dergelijke.

De Meeuw heeft sinds kort ook zo'n Quickscan voor het voortgezet onderwijs beschikbaar, die inmiddels op de eerste school voor voortgezet onderwijs is afgenomen. Daarnaast kunnen de scholen voor voortgezet onderwijs ook teamondersteuning krijgen in ondersteuning bij ouderbeleid, dat is een apart project waarvoor de school een deel zelf moet betalen, de rest krijgen ze gesubsidieerd door de gemeente. Er zijn al een aantal scholen, dat zich hiervoor heeft aangemeld. Het begint steeds meer te leven en scholen zien er steeds vaker de noodzaak van in om de ouders meer binnen te halen. Ze zien hoe enthousiast ouders zijn en hoe blij ze ermee zijn.

De Meeuw heeft onder andere workshops verzorgd op het gebied van: omgaan met pubers, internet en msn, digitaal pesten, seksualiteit, loverboys en over alcohol en drugs. Laatst was er een voorlichtingsavond op een Islamitische school. Sommige ouders maakten zich zorgen over hun kinderen voor de tijd ná de middelbare school, als hun kind de 'vrije Westerse samenleving' in gaat. Voor Islamitische ouders kan het heel moeilijk bespreekbaar zijn als hun kind bijvoorbeeld gaat drinken of drugs gaat gebruiken. Op zo'n voorlichtingsavond kan daar over gepraat worden, hoe je dat als ouder aan kan pakken. Er wordt dan bijvoorbeeld verteld dat het heel belangrijk is om in contact te blijven met je kind.

De Meeuw heeft een aantal jaar geleden een project ontwikkeld met schooloudercontracten, maar dat is nooit echt uitgevoerd, dat kwam toch niet helemaal van de grond. Soms blijken bepaalde projecten gewoon niet aan te slaan. Het project met de schooloudercontactpersonen slaat duidelijk wel heel goed aan, maar daar moet wel geld voor zijn. De Gemeente heeft hierover inmiddels een besluit genomen, zoals eerder beschreven.

Op kleinere scholen is vaak veel persoonlijk contact tussen de leerkrachten, de leerlingen en de ouders, hierdoor kennen ze elkaar vaak beter dan op grotere scholen. Alles is veel overzichtelijker, waardoor de regels ook strakker gehandhaafd kunnen worden. Kleine scholen zijn echter niet per definitie beter op dat gebied. Er zijn ook voorbeelden van grote scholen waarbij het contact tussen leerkrachten, leerlingen en ouders heel goed is. Wanneer gekeken wordt naar de opkomst van ouders bij voorlichtingsavonden, blijkt dat de opkomst vaak groter is bij voorlichtingsavonden waarbij het gaat over het onderwijs zelf, of bijvoorbeeld de examens. Bij voorlichtingsavonden met een specifiek thema zoals 'omgaan met pubers' is de opkomst vaak een stuk lager. Dat is ook wel logisch, enerzijds omdat het nog vrij nieuw is en anderzijds kan het voor ouders moeilijk zijn om de eigen gezinssituatie op zo'n avond te bespreken.

De Nieuwe Veste te Hardenberg. Interview met mevrouw Oldenhuis, klassenouder.

Toen de kinderen in groep 8 zaten zijn ze op verschillende scholen gaan kijken. Ze hebben uiteindelijk zelf voor deze school gekozen. De ouders vonden het een goede keuze, ze vonden het fijn dat het een kleine school is en dat er in de eerste jaren gewerkt wordt met thuiswerkbaar-onderwijs. Vooral voor de zoon is een kleine school heel fijn, in verband met dyslexie. Ook met de korte lijntjes zijn de ouders heel blij, wanneer een ouder naar school belt weet de conciërge meteen wie hij aan de lijn heeft.

In de eerste twee jaar wordt er gewerkt met thuiswerkbaar-onderwijs, in het derde jaar wordt er wel wat huiswerk meegegeven. De boeken blijven de eerste twee jaar in principe op school. Soms mogen de leerlingen wel eens een boek mee naar huis nemen, als ze bijvoorbeeld een boekbespreking moeten voorbereiden of iets dergelijks. Er zijn uiteraard ook uitzonderingen, wanneer een leerling bijvoorbeeld heel veel moeite heeft met engels, mag er ook wel eens een boek mee naar huis om extra te oefenen. Maar verder is in principe alles op school.

De stof wordt 10 á 15 minuten klassikaal behandeld, daarna gaan de leerlingen aan het werk met opdrachten. De docent is altijd aanwezig, dus er kunnen altijd vragen gesteld worden. De school werkt met een organisatie van steeds twee uur les en dan steeds 20 minuten pauze. Mevrouw Oldenhuis is daar heel blij mee. Hierdoor gaan de leerlingen zich niet vervelen, hebben ze geen tijd om de stad in te gaan en blijven ze dus gewoon op school. De leerlingen geven minder geld uit, omdat ze de stad niet in kunnen en op school is er ook weinig te koop, wat weer tot gevolg heeft dat de van huis meegenomen boterhammen beter gegeten worden.

De Nieuwe Veste is een kleine school. De conciërge kent alle leerlingen bij naam, dat is voor ouders een heel fijn idee. Vorig jaar is mevrouw Oldenhuis als klassenouder begonnen in klas 1A samen met een andere ouder. Nu zitten de kinderen in klas 2B en zijn beide ouders weer klassenouder van die klas. Elke klas heeft de eerste twee jaar dezelfde mentor. Tijdens de eerste voorlichtingsavond wordt verteld hoe het jaar er uit gaat zien en wordt gevraagd wie er klassenouders willen zijn.

Klassenouders zijn contactpersoon tussen ouders en school. Als er iets dringends is kunnen ouders altijd bij de directie of bij de mentor terecht, maar als er eens iets is wat ze liever via een ouder willen bespreken kunnen ze contact opnemen met de klassenouder. Sommige ouders praten gewoon makkelijker met een andere ouder dan met iemand van school, de drempel is dan lager. Rond december, januari wordt de eerste belronde gedaan en in mei de tweede. Beide klassenouders bellen de helft van de ouders. Er wordt gevraagd hoe het met de leerling gaat op school, of hij/zij het naar zijn zin heeft en of de ouders iets tegengekomen zijn waar zij tegenaan lopen of waar de leerling mee thuis komt. Alles kan besproken worden. Soms hoort de klassenouder bijvoorbeeld dat ouders meer toezicht zouden willen op het fietsenhok of dat ze liever geen snoepautomaat in de kantine willen. De klassenouder hoeft niet meteen een oplossing te zoeken voor het probleem, maar kan het gewoon aanhoren en noteren. Meestal horen de klassenouders heel veel over het thuiswerkbaar onderwijs, dat vinden de ouders heel prettig. De meeste verhalen zijn heel positief. Vaak zijn het kleine dingetjes die besproken worden, dingen waar de ouders niet zo snel speciaal voor naar de mentor of de directie stappen. Na afloop van de belronde is er een vergadering met de directeur, er wordt dan verteld hoe de belronde is gegaan en of er nog wat opvallends naar voren is gekomen. Mevrouw Oldenhuis geeft een voorbeeld van een punt dat zij zelf aangedragen heeft: tijdens de allereerste informatieavond was er altijd eerst een algemeen onderdeel met de directeur, waarna de ouders kennismakten met de mentor. Mevrouw Oldenhuis had ook graag wat leraren en bepaalde vakken gezien, in het eerste jaar is alles nog nieuw. Zij heeft toen geopperd om tijdens de informatieavond een aantal vakken uit te kiezen en daar dan in 10 minuten of een kwartiertje even kennis mee te maken. Dat punt is opgepakt en

wordt nu ook uitgevoerd. De ouders zijn daar heel positief over. Veel ouders vinden het leuk om de ouders van de andere leerlingen ook eens te zien. Ouders horen veel verhalen van hun kind over klasgenootjes en vinden het leuk om te zien wat voor ouders er bij die klasgenootjes horen.

In december en januari horen de klassenouders vooral veel positieve geluiden. In mei komen er wat meer kritiekpuntjes bij, ouders hebben dan langer meegelopen op school en kunnen beter feedback geven. Mevrouw Oldenhuis geeft aan de sommige ouders anders praten met andere ouders dan met leerkrachten of met de directeur. Dat geldt niet voor iedereen, maar er zijn wel ouders die makkelijker met een andere ouder praten dan met iemand van school. Naast de belrondes doen klassen ook dingen als kaartjes sturen naar zieke docenten of mentoren.

Wat ouders als nadeel zouden kunnen zien van thuiswerkvrij onderwijs is dat de ouders zelf weinig meekrijgen van waar hun kind mee bezig is. Daarom vinden ouders extra informatie over de vakken tijdens zo'n informatieavond heel fijn. Tijdens de ouderspreekavonden kunnen ouders ook de vakdocenten spreken en kunnen zij de proefwerkmappen inzien. Uiteraard mogen ouders ook altijd aan hun kind vragen om eens een boek mee naar huis te nemen.

Mevrouw Oldenhuis zit sinds kort ook in de ouderraad. De ouderraad is ook heel betrokken bij school. De ouderraad helpt bijvoorbeeld met kerst met het opzetten van de kerstbomen en helpt bij de activiteitenochtend. Op dit moment is de ouderraad helemaal voltallig. Er is even een dipje geweest, maar dat kwam omdat er toen meerdere ouders van laatste klassers in de ouderraad zaten, wanneer die leerlingen dan de school verlaten moet de school in één keer meerdere nieuwe ouders tegelijk zien te vinden, maar dat is nu toch gelukt. Over het algemeen zijn vrouwen makkelijker te vinden voor de ouderraad dan mannen. Tijdens een informatieavond wordt gevraagd welke ouders interesse zouden hebben in het klassenouderschap. Tijdens zo'n avond zijn de ouders van ongeveer 24 kinderen aanwezig en dan lukt het altijd om twee klassenouders te vinden.

Op deze school wordt ook gewerkt met huisbezoeken. De mentor gaat aan het begin van het eerste jaar bij de leerling thuis langs. Mevrouw Oldenhuis vindt dat heel belangrijk. Ouders praten thuis toch anders dan op school. De mentor krijgt tijdens zo'n huisbezoek een beeld van waar het kind vandaan komt en hoe de thuissituatie is. Vooral voor ouders die het moeilijk vinden om op de mentor af te stappen kan zo'n bezoek heel fijn zijn. Thuis voelen ouders zich meer op hun gemak en maken makkelijker kennis met de mentor. Hierdoor wordt het contactleggen vergemakkelijkt en verbeterd. Ouders mogen de mentor altijd bellen om een afspraak te maken en als ouders willen dat de mentor thuis langs komt is dat vaak ook nog wel te regelen.

Elke maand komt de 'Piet Hein' uit, het informatiebulletin van de school. Daar staat informatie in over wat voor activiteiten er geweest zijn. Ook staat de agenda tot het eind van het jaar erin. Er wordt bijvoorbeeld in aangekondigd wanneer er een 40-minutenrooster is in plaats van 45-minutenrooster, ook de vrije uren door studiedagen worden aangekondigd. Ouders kunnen aan de conciërge doorgeven of ze de Piet Hein liever op papier of digitaal willen krijgen of digitaal. Ook activiteiten op de korte termijn staan erin en aankondigingen over de belrondes van de klassenouders en ouderspreekavonden.

De ouderspreekavonden zijn altijd op twee avonden. Ouders kunnen aangeven welke dag en welk tijdstip het best uitkomt. Ze kunnen ook aangeven of ze met de mentor willen spreken of met een vakdocent. De meeste ouders willen de mentor spreken, en eventueel een vakdocent. Daarnaast kan de mentor ook ouders oproepen als hij die graag wil spreken. De mentor heeft overzicht over de resultaten van alle vakken van zijn leerlingen. Tijdens de belrondes horen de klassenouders dat de ouders heel tevreden zijn over de informatievoorziening, dat het

goed geregeld is. Over het algemeen is het allemaal heel positief. Met de feedback van de ouders wordt ook altijd wat gedaan. Tijdens open dagen en voorlichtingsdagen voor leerlingen van de basisschool worden leerlingen van de Nieuwe Veste op vrijwillige basis ingezet om te helpen. Er zijn altijd genoeg leerlingen die willen komen helpen, zelfs als het op hun vrije dag is. Dat getuigt er toch van dat ze graag naar school gaan. De leerlingen zitten dan bijvoorbeeld achter de computer om wiskunde uit te leggen. De ouderraad staat ook altijd met een standje op de open dag en elke vakdocent staat in zijn eigen lokaal om zijn vak te presenteren. Op zulke dagen komen er kinderen uit groep 8 langs, ouders en andere belangstellenden.

Aan het eind van de tweede klas gaan de leerlingen op kamp naar Vlieland. Dan is er nog een extra ouderavond voor alle ouders van de tweede klassers die meegaan. Ouders krijgen dan informatie over het kamp en over de regels en dergelijke. Ook kunnen de ouders aangeven wat nog belangrijk is voor de begeleiders om te weten over hun kind, zoals het gebruik van medicijnen. Mevrouw Oldenhuis geeft aan dat de Nieuwe Veste een vrij open school is, ouders hebben ook het gevoel dat ze wat mogen en kunnen vragen. De school is laagdrempelig, mede doordat het zo klein is en iedereen elkaar kent. Leerlingen kennen elkaar ook. Leerlingen uit de eerste klas krijgen één keer in de week tutorles van een leerling uit klas drie. De tutorleerling helpt tijdens een huiswerkuur de leerling uit de eerste klas. Er is dan bijvoorbeeld aandacht voor plannen. Dit is voor beide leerlingen een goede ervaring, en zoals één van de leerlingen uit de eerste klas het verwoordt: *'Het is nog machtig gezellig ook!'*. Op deze manier krijgen de leerlingen uit de verschillende klassen ook een band met elkaar en lopen alle klassen door elkaar, dat zorgt voor een goede sfeer. Dat is toch anders dan op een enorme school waar de leerlingen uit de verschillende jaren elkaar niet kennen.

Mevrouw Oldenhuis geeft aan dat zij vindt dat de opvoeding bij de ouders ligt. Zij noemt zichzelf wat dat betreft heel ouderwets. Ouders moeten hun kind opvoeden. Op het moment dat een kind om 8 uur 's ochtends de school binnenkomt ligt de verantwoordelijkheid bij de school. Als het kind zich niet gedraagt behoort de school dat te bestraffen, maar ouders willen daar wel graag een telefoontje over krijgen. In eerste instantie ligt de verantwoordelijkheid dus thuis. Op school ligt de verantwoordelijkheid bij de leerkrachten en de mentor. Op school zijn regels, dat weten de ouders, daar zijn ze over ingelicht. Als ouders en leerlingen voor een school kiezen moeten zij zich ook aan die regels houden. Wanneer een kind problemen vertoont op school, moeten de ouders ook ingelicht worden en moeten school en ouders overleggen over hoe de situatie aangepakt kan worden. In zo'n geval is er wel sprake van samenwerking tussen ouders en school, maar in eerste instantie ligt de opvoeding bij de ouders. Mevrouw Oldenhuis vindt het te makkelijk om de verantwoordelijkheid bij de school te leggen. Ze geeft aan dat er veel ouders zijn die zich bemoeien met de school en kritiek geven op hoe er gehandeld wordt. Maar Mevrouw Oldenhuis vindt dat wanneer ouders voor een school kiezen, zij moeten weten wat voor regels er gelden en zij die regels ook moeten accepteren. Wanneer ouders het niet eens zijn met de regels van een school, moeten ze een andere school kiezen. Als een kind op school problemen veroorzaakt, moeten de ouders wel ingelicht worden. Dan moet er een gesprek komen tussen ouders en school en moeten ze samen een oplossing zien te vinden. Mevrouw Oldenhuis geeft aan dat ze makkelijke kinderen heeft en in principe dus weinig te maken heeft gehad met probleemsituaties. Tenslotte stelt mevrouw Oldenhuis: *'Het team is op deze school ook echt een team'. Dat voel je gewoon. De sfeer is heel goed. Als het team niet goed is, hoe wil je dan iets overbrengen op je kinderen, dat kan toch niet?'*